

15.12.2019
nr 50 (739)
cena 4 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

Zanim powiedzą TAK

s. 10, 12

POLAK Z SERCEM

II edycja

Podziel się z potrzebującymi Rodakami na Wschodzie!

do 30 czerwca 2020

WEŹ UDZIAŁ W ZBIÓRCE ONLINE
FANIMANI.PL/ZBIORKA/POLAK-Z-SERCEM

WYŚLIJ SMS O TREŚCI „KRESY”
POD NUMER 72052 KOSZT: 2,46 ZŁ Z VAT

plus 2 P+ PL 4V Oskarża 10043

WESPRZYJ FINANSOWO
SZCZEGÓŁY: KSM.ORG.PL/POLAK-Z-SERCEM

11-24 listopada 2019

PODARUJ ARTYKUŁY
SPOŻYWCZE, CHEMICZNE,
SZKOLNE I GRY

ZBIÓRKI W PARAFIACH,
SKLEPACH I SZKOLACH

NIE BĄDŹ OBOJĘTNY
Pomóż!

ORGANIZATORZY:

PATRONAT HONOROWY:

PARTNERZY:

PATRONAT MEDIALNY:

PRZEKAZ PŁ. PODATKU
NA FUNDACJĘ DLA POLSKI
KRS 0000339553

Zareklamuj się u nas!

idziemy

II okładka
205 x 285 + 5 mm na spady

1/1 strona wewnątrz pisma
205 x 285 + 5 mm na spady

Junior page
135 x 190 mm
+ 5 mm na spady

moduł reklamowy
75 x 140 mm

moduł reklamowy
95 x 67 mm

Zapraszamy do kontaktu: reklama@idziemy.com.pl, tel. 502 142 292

ks. Henryk Zieliński

Nim zamieszkali razem

Nowe przepisy dotyczące rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem przez nich małżeństwa wejdą w życie za pół roku. Czy realnie wpłyną na lepsze przygotowanie do ślubu i na poprawę kondycji polskich małżeństw? To się dopiero okaże. Ale coś zrobić trzeba, bo jest źle.

Nie tylko rośnie liczba rozwodów, których w ubiegłym roku orzeczono prawie 63 tys. Zmalała też liczba zawieranych małżeństw – do nieco ponad 192 tys. w roku 2018. Tylko częściowo można to tłumaczyć niższym demograficznym i migracją. W ogólnej liczbie małżeństwa wyznaniowe stanowią ok 63 proc., a wśród nich ponad 90 proc. to małżeństwa katolickie. Oznacza to, że wśród wszystkich nowych małżeństw te zawierane w Kościele katolickim stanowią już tylko ok 60 proc. Mało – jak na katolicki kraj. Przybywa za to związków nieformalnych, szczególnie w dużych miastach.

Negatywne zjawiska dotyczące małżeństw zwłaszcza w dużych aglomeracjach mają wiele uwarunkowań. Jednym z nich jest właśnie migracja. Młodzi ludzie wyjeżdżający do większych ośrodków (lub za granicę) nierzadko ze względów praktycznych decydują się na wspólne zamieszkanie, choć nie są jeszcze małżeństwem, i zaczynają się do nowej sytuacji przyzwyczajać. Odwlekaniu decyzji o ślubie sprzyja anonimowość w nowym środowisku, uwolnienie się od wpływu krewnych i duszpasterzy, jak również stale towarzyszące migrantom poczucie niepewności o przyszłość. Do tego dochodzi moda na rozwiązłość lansowana w mediach, kulturze i w życiu społecznym. Nawet język dostosowano do nowej rzeczywistości. Ten, z którym dzieli się łożo, to coraz częściej „partner”, żeby nie rozróżniać między małżonkami i konkubentami, a nawet nie sugerować koniecznej różnicy płci.

Nie wolno udawać, że procesy te nie są metodycznie sterowane. Wszelkie rewolucje – począwszy od tej w raj – miały i mają na celu zniszczenie relacji nie tylko między Bogiem i człowiekiem, ale również uderzenie w świętość tej najważniejszej i najbardziej intymnej relacji społecznej, jaka istnieje w małżeństwie.

Zniszczenie tych relacji stawia się jako konieczny warunek ulepienia nowego człowieka, zaprogramowanego do życia w utopijnym świecie. Ten proces wpisany był w program wielkiej rewolucji francuskiej, w dzieła Engelsa i w działalność Lenina. Twórcy zaś neomarksizmu za jedną z przyczyn załamania się systemu komunistycznego uznali zaniechanie ostatecznej

rozprawy z małżeństwem i rodziną, dlatego to zadanie uznali za fundamentalne w budowaniu „nowego wspaniałego świata. Po tej linii idzie także ideologia społeczeństwa otwartego, czyli, jak to określił Benedykt XVI, „dyktatura relatywizmu”, gorliwie forsowana przez instytucje George’a Sorosa, łożo masońskie, sprzyjające im media i ośrodki kultury. Stawką w tych zmaganiach jest nie tylko człowiek, ale i jego związek z Bogiem.

Kryzys małżeństwa i rodziny zawsze idzie w parze z kryzysem wiary. Pytanie, co jest przyczyną, a co skutkiem, należy do tej samej kategorii, co dylemat, czy najpierw była kura, czy jajo. Zamiast zajmować się sofistyką, trzeba podejść do problemu jako do całości. Takie podejście sugeruje również Dekalog, w którym przykazanie dotyczące życia rodzinnego stoi bezpośrednio po tych dotyczących relacji do Boga. Kryzys wiary, widoczny szczególnie w dużych miastach, gdzie już połowa młodzieży nie uczęszcza na lekcje religii, a ponad 80 proc. nie chodzi na niedzielne Msze Święte, ma niewątpliwie główne źródło w kryzysie małżeństwa ich rodziców i w kryzysie rodzin. Chyba sam tylko Bóg może coś poradzić wobec człowieka, który wynosi z dzieciństwa negatywny obraz ojca. „Mocnym upośledzeniem, szczególnie dla chłopaka” – nazwał w jednym z wywiadów brak ojca Borys Szybczyński, który sam porzucenia przez ojca doświadczył.

Kiedy coraz więcej młodych ludzi nie chce zawierać sakramentalnego małżeństwa, samo zreformowanie formalności przedślubnych może nie wystarczyć. To może jedynie zmniejszyć liczbę małżeństw zawieranych nieważnie. Ale największym wyzwaniem jest zaradzenie narastającemu kryzysowi wiary. Bo nie o to przecież chodzi, żeby niewierzących popychać do sakramentu małżeństwa. Tego robić nie można – jak nie można ich popychać do przyjęcia Eucharystii. Zamiast tego trzeba ich ewangelizować, nierzadko od podstaw, aby wzbudzić w nich wiarę i szczerą pragnienie Boga.

Trzeba zadbać o obecność Chrystusa w ich sercach wpierw, nim zamieszkają razem. Małżeństwo też musi mieć swój adwent.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

15.12.2019 **idziemy** w numerze:

ZANIM POWIEDZĄ „TAK”

Więcej niż protokół **10**

Przygotowanie do małżeństwa **12**

Niewiasta dzielna **24**

ADWENT TRWA

Tradycja jako zagrożenie **9**

Największy z proroków **38, 40**

Święta po amerykańsku **43**

Modlitwy nieoczywiste **44**

Moda na karpia **46**

Gdzie siostry opłatki pieką **54**

NASZE SPRAWY

Elektroniczna recepta **4**

Szczyt kłopotów NATO **20**

Raje podatkowe **36**

PAMIĘĆ I TOŻSAMOŚĆ

Andrzejewo Prymasa **18**

Nasz Hanik błogosławionym **34**

Powstańcy czasu pokoju **42**

POD ROZWAGĘ

Dzik a sprawa polska **5**

Jednak ideologia **16**

Skutki odry **43**

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.

E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

SMS z receptą

Z wiceministrem zdrowia **Januszem Cieszyńskim**
rozmawia Monika Odrobińska

Jakie są zalety e-recepty, wchodzącej w życie od początku stycznia?

Kluczowe zalety e-recepty to wygoda, oszczędność czasu i większe bezpieczeństwo terapii. Elektroniczna recepta jest zawsze czytelna – farmaceuta nie odeśle nas po pieczętkę czy też brakujący podpis lekarza ponownie do przychodni. Dodatkowo nie da się jej zgubić ani zniszczyć. Przede wszystkim jednak widnieje ona w systemie, do którego dostęp ma i pacjent, i lekarze, którzy wzajemnie mogą weryfikować, jakie leki pacjenci wykupują i przyjmują. To istotne przy ordynowaniu kolejnych medykamentów, m.in. ze względu na potencjalne interakcje.

Aż 17 proc. pacjentów nie wykupuje przepisanych leków – co przy chorobach przewlekłych może wpływać na konsekwencje leczenia. E-recepta daje kontrolę nad leczeniem zarówno lekarzowi, jak i pacjentowi, który na Internetowym Koncie Pacjenta (IKP) sprawdzi przepisane dawkowanie leków. Na IKP mamy wgląd także w informacje o zdrowiu naszych dzieci do ukończenia przez nie 18. roku życia oraz osób, które nas do tego upoważniły.

E-recepta oszczędza też czas: może być wystawiona – po konsultacji z lekarzem – bez wizyty w gabinecie. Ponadto lekarz może też wystawić receptę na cały rok. Pacjent powinien jednak pamiętać o cyklicznych wizytach, bo czasami konieczna jest korekta czy zmiana leczenia.

Jak technicznie wygląda wystawienie e-recepty?

Lekarz wystawia receptę tak jak do tej pory, z tym wyjątkiem, że zamiast stempla na receptę wczytuje się automatycznie podpis elektroniczny. Zmiany są dla pacjenta. Może on otrzymać elektroniczną receptę w trzech postaciach: wydruku informacyjnego albo – o ile poda dane kontaktowe na swoim Internetowym Koncie Pacjenta – czterocyfrowego kodu SMS lub wiadomości email. Logowanie na IKP w serwisie pacjent.gov.pl jest łatwe i odbywa się w kilku krokach. Korzystanie ze swojego konta IKP znacznie ułatwia sprawowanie kontroli nad leczeniem swoim i swoich dzieci. Jeśli chory nie zdecyduje się na korzystanie z IKP, od lekarza otrzyma w gabinecie wydruk informacyjny, wyglądający

jak recepta, z tym, że dodatkowo na wydruku znajduje się informacja o dawkowaniu leków.

Czy wszystkie pozycje z recepty należy wykupić w tej samej aptece?

Nie jest to konieczne. Najważniejsze, by realizowanie recepty rozpocząć w ciągu miesiąca od daty jej wystawienia (w wyjątkowych przypadkach, np. przy antybiotykoterapii, jest to krótszy termin). Jeśli na receptę widnieje kilka różnych specyfików, można je wykupić w różnych aptekach bez straty refundacji i bez konieczności sporządzania odpisu. Jeśli widnieje na niej kilka opakowań tego samego leku, ich

zakup można rozłożyć w czasie, ale możliwy jest tylko w tej samej aptece.

Czy nadal będzie można wykupić zamiennik leków?

Tak, w tej kwestii nic się nie zmienia.

A jeśli chory sam nie jest w stanie wykupić leków?

Wówczas zaufanej osobie może przesłać SMS-em czterocyfrowy kod recepty razem z numerem PESEL. Wtedy ta osoba może udać się do apteki i na podstawie tych informacji odebrać przepisane leki.

Do kiedy będą obowiązywać recepty papierowe?

Dopóki nie minie termin ich ważności. Co prawda od 8 stycznia we wszystkich gabinetach powinny być wystawiane e-recepty, ale recepty papierowe także będzie można wypisywać – np. w sytuacji gdy brakuje dostępu do systemu, m.in. podczas wizyt domowych.

A co, jeśli system padnie?

Wówczas lekarz wystawi receptę papierową.

Niedługo po tym, jak zaczęły obowiązywać e-zwolnienia, lekarze mieli kłopot z ich wystawianiem. Zdarzało się, że pomagali im w tym... sami pacjenci. Jak zaradzić zagubieniu lekarzy?

Już teraz każdego dnia w całej Polsce trwają szkolenia lekarzy. Wsparcia udzielają tu Ministerstwo Zdrowia, NFZ i Izby Lekarskie. Ministerstwo prowadzi rejestr asystentów medycznych, którzy w imieniu lekarzy wypełniają elektroniczne dokumenty: zwolnienia, recepty, a w przyszłości także skierowania. Taka osoba – na podstawie dokumentacji medycznej sporządzonej przez lekarza w trakcie wizyty – wprowadza dane do systemu, jednak dopiero kilka godzin po wizycie. Ponieważ co trzecia recepta realizowana jest w ciągu pół godziny od wyjścia z gabinetu, trudno zmuszać pacjenta do dłuższego oczekiwania na e-receptę.

Rozumiemy obawy i pacjentów seniorów, i lekarzy seniorów, ale zachęcamy do korzystania z rozwiązań elektronicznych. Najstarszy lekarz, który wystawił e-receptę, ma 91 lat; najwięcej lekarzy, którzy je wystawiają, jest w przedziale wiekowym 61-70 lat. Już ponad 53 tys. lekarzy wystawia recepty w nowej formie. Co więcej, najstarszy pacjent, któremu taką receptę wydano, ma 111 lat. Do tej pory 8,5 mln pacjentów wystawiono już 46 mln e-recept: w lipcu w stosunku do recept papierowych wypisano ich 3 proc., w listopadzie było to już 31 proc.

fot. PAP/EPA/Vatican Media Hanout

JUBILEUSZ FRANCISZKA

W piątek 13 grudnia papież Franciszek obchodzi półwiecze przyjęcia święceń kapłańskich. Z tej okazji mieszkańcy diecezji Rzymu odmawiali specjalną modlitwę. „Módlmy się za papieża Franciszka, który

13 grudnia będzie obchodził 50. rocznicę święceń kapłańskich. Niech Pan, który powołał go do bycia szafarzem Świętych Misteriów i biskupem Rzymu, prowadzi go i wspiera łaską swojego Ducha oraz obdarza

pociechą pochodzącą z modlitwy całego Kościoła” – tak brzmiała specjalna intencja modlitwy wiernych, którą w niedzielę 8 grudnia modlili się wierni we wszystkich kościołach rzymskiej diecezji.

Z okazji papieskiego jubileuszu wikariusz generalny Rzymu kard. Angelo de Donatis napisał do wiernych list, w którym zachęca do wspólnego dziękczynienia za posługę kapłańską obecnego Ojca Świętego. Wspomina też dzień wyboru kard. Jorgego Maria Bergoglio na Stolicę Piotrową i przypomina o nieustającej prośbie Franciszka o modlitwę w jego intencji.

Papież Bergoglio przyjął święcenia kapłańskie 13 grudnia 1969 r. z rąk abp. Ramóna José Castellana. Z okazji jubileuszu Poczta Watykańska wprowadziła do obiegu pamiątkowe znaczki.

f

Prośba o patrona

Prosiłem o zgodę na wysłanie zaproszenia do przewodniczących Konferencji Episkopatów całej Europy o poparcie dla inicjatywy, którą wystosowałem do Ojca Świętego Franciszka: o ogłoszenie św. Jana Pawła II patronem Europy i doktorem Kościoła. Taką zgodę uzyskałem od kard. Angela Bagnasca, przewodniczącego CCEE – poinformował abp Stanisław Gądecki. Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski i wiceprzewodniczący Rady Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) wziął udział w posiedzeniu Prezydium CCEE w Bratysławie. Na spotkaniu było pięć wiodących tematów: przeszłoroczna sesja plenarna CCEE w Pradze, forum katolicko-prawosławne w Kalamacie, pięćdziesięciolecie CCEE w 2021 r., niemiecka droga synodalna i inicjatywa ogłoszenia św. Jana Pawła II doktorem Kościoła i patronem Europy. f

Krzysztof Ziemiec

Nie, nie jestem myśliwym, nawet nie potrafiłbym strzelać do zwierząt. Po lesie wolę chodzić z aparatem fotograficznym lub koszykiem na grzyby. Nie jestem amatorem dzicyzny, choć jeść mięso lubię, bo mi po prostu smakuje, i nie zmieniają tego zastępy wynawców nowej

przedstawili nawet sześciopunktowy plan, polegający m.in. na „szybszej, planowanej redukcji dzików, które są głównym nośnikiem wirusa ASF”. Że postulat ten kontrastuje z wypowiedziami sprzed roku? Któż by się tym przejmował! Ludzie nie mają tak długiej pamięci. Przecież tak samo było ze słynną wiewiórką „poległą” podczas wycinania drzew, a co gorsza – widać to dziś po umierającej Puszczy Białowieskiej – z kornikiem drukarzem. Polityka to walka. Także na słowa, bez żadnych hamulców czy zasad etycznych. Gdzie interes ogółu ma coraz mniejsze znaczenie. Znaczenie mają słowa, narracja. Kto ją pierwszy podejmie, ten wygrywa. Kto przespi, jest w defensywie.

I tak jest ze wszystkim. Niemal każda, oczywista czy nawet najlepsza, inicjatywa od razu będzie odrzucona przez politycznych oponentów. Tak było z nazwami ulic, z Westerplatte czy uroczystościami rocznicy wybuchu wojny. Trudno w tym

wszystkim zachować i umiar, i nadzieję, i zdrowy rozsądek.

Ale ostatnie dni przyniosły też promyk nadziei. Bo oto na naszych oczach nastąpił ważny przełom. Po wielu irytujących i jałowych sporach, czy nawet inwektywach, okazało się, że pomnik upamiętniający bitwę warszawską jednak stanie na stołecznym placu Na Rozdrożu, i to w setną rocznicę Cudu nad Wisłą. Otwarcie konkursu na monument zapowiedzieli wspólnie minister kultury i dziedzictwa narodowego Piotr Gliński oraz wiceprezydent Warszawy Michał Olszewski. Nie wiadomo, czy będzie to łuk, ale wiadomo, że ma być widoczny i dobry. A ileż było wcześniej kpín i niewybrednych żartów... Biorąc pod uwagę, jak wiele zawdzięczamy obrońcom cywilizacji z roku 1920 – aż wstyd! Oby takich dobrych wiadomości dla wszystkich Polaków, którym bliska jest i ojczyzna, i jej losy, było więcej. f

Dzik a sprawa Polska

Pamiętają państwo tych wszystkich „obrońców przyrody”, którzy kilkanaście miesięcy temu mówili o „szaleństwie” i „plutonach egzekucyjnych rządu”, organizowali masowe protesty przed Sejmem, ciągnąc za sobą młodzież i strasząc do kamer, że jak tak dalej pójdzie, to dziki w Polsce znikną i nasze dzieci będą je znać już tylko z kresekówek? Dziś ci sami ludzie mówią... o konieczności szybszej redukcji dzików! Tak, to nie jest żart!

zielonej pseudoreligii. Uważam, że w naszym kraju kontrolowany odstrzał dzików jest konieczny. Ich rosnąca populacja i agresywne wkraczanie na tereny ludzkich osad i zwłaszcza upraw zagrażają bowiem naszemu zdrowiu i bezpieczeństwu.

Również politycy opozycji, którzy rok temu wyśmiewali zarówno rolników, ich obawy, jak i ministra rolnictwa, oskarżając go o szaleństwo i barbarzyństwo, teraz dostrzegają niebezpieczeństwo kroczącej epidemii wirusa ASF. Na konferencji w Sejmie

W SKRÓCIE

■ **Filipińczyk w Rzymie.** Papież Franciszek mianował arcybiskupa Manili kard. Luisa Antonia Taglego nowym prefektem Kongregacji Ewangelizacji Narodów. Piastujący dotychczas ten urząd kard. Fernando Filoni został nowym wielkim mistrzem Rycerskiego Zakonu Grobu Pańskiego, zastępując na tym stanowisku kard. Edwina Fredericka O'Briena.

■ **Dzień Braterstwa Ludzkiego.** Papież Franciszek i wielki imam islamskiego Uniwersytetu al-Azhar w Kairze Ahmed al-Tajjeb zaproponowali ogłoszenie przez Narody Zjednoczone 4 lutego Światowym Dniem Braterstwa Ludzkiego.

■ **Beatyfikacja odłożona.** Zapowiedziana na 21 grudnia beatyfikacja abp. Fultona J. Sheena nie odbędzie się w tym terminie. Oznajmił o tym „z wielkim ubolewaniem” bp Daniel Jenky, ordynariusz amerykańskiej diecezji Peorii, której sługa Boży był przez wiele lat ordynariuszem i gdzie miał zostać ogłoszony błogosławionym.

■ **Na czele OBWE.** Podczas posiedzenia Rady Ministerialnej OBWE w Bratysławie państwa członkowskie zdecydowały, że Polska będzie przewodniczyć Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w 2022 r.

■ **Zabójstwo lekarza.** Japoński baptysta Tetsu Nakamura, 73-letni lekarz-społecznik, został zamordowany w okolicach lotniska w Dżalalabadzie. Ostatnio pracował on nad nawodnieniem obszarów pustynnych w prowincji Nangarhar we wschodnim Afganistanie. Nakamura w 2003 r. został laureatem Nagrody Ramona Magasayaya, nazywanej także „azjatycką pokojową Nagrodą Nobla”.

■ **Agresywne feministki.** Feministki próbowały spalić krzyż-pomnik w argentyńskim mieście Salta. Budowla upamiętnia zorganizowany tam w 1974 r. kongres eucharystyczny.

■ **Dialog z talibami.** USA wznowiły po trzech miesiącach przerwy rozmowy pokojowe z afgańskimi talibami – podały bezpośrednio zaangażowane w negocjacje źródła dyplomatyczne w Białym Domu.

■ **Ścigają biskupa.** Były luterński biskup Oslo Gunnar Stålsett otrzymał nakaz stawienia się w sądzie, gdyż nielegalnie zatrudnił u siebie kobietę z Erytrei, której wcześniej władze norweskie odmówiły udzielenia azylu. Przedstawiciel miejscowej policji oświadczył, że chce skazania 84-letniego biskupa na 45 dni więzienia.

fol. PAP/EPA/Alexei Nikolsky/Sputnik/Kremlin Pool/Pool

SZCZYT NORMANDZKI

Zawieszenie broni do końca roku we wschodniej części Ukrainy, wymiana wszystkich zidentyfikowanych więźniów w grudniu, organizacja kolejnego szczytu w formacie normandzkim za cztery miesiące oraz wdrażanie porozumień mińskich z 2015 r. – to główne konkluzje szczytu na temat Ukrainy, który odbył się w Paryżu. Po trzech la-

tach zamrożonych negocjacji w sprawie wojny w Donbasie prezydenci Rosji Władimir Putin i Ukrainy Wołodymyr Zełenski spotkali się po raz pierwszy wraz z prezydentem Francji Emmanuelem Macronem i kanclerz Niemiec Angelą Merkel. O powodzenie spotkania, a zwłaszcza o pokój na Ukrainie, apelował 8 grudnia papież Franciszek.

fol. archiwum

NOWY BŁOGOSŁAWIONY

Kościół katolicki ma nowego błogosławionego. W mieście Huehuetenango w zachodniej Gwatemali biskup diecezji David w Panamie kard. José Luis Lacunza Maestrojuán beatyfikował Jakuba Alfreda Millera (1944-1983), który poniósł tam śmierć męczeńską w wieku 37 lat. Był amerykańskim bratem szkolnym, który ponad 10 lat życia zakonnego spędził w Ameryce Środkowej, głównie w Nikaragui, potem w Gwatemali i tam zginął z rąk nieznanych sprawców.

fol. PAP/EPA/Patrik Minar

SEZON LA SCALI

Piętnastominutową gorącą owacją zakończyło się wystawienie opery „Tosca” Giacomo Pucciniego w mediolańskiej La Scali, które 7 grudnia zainaugurowało nowy sezon w tym teatrze. Na widowni był entuzjastycznie powitany prezydent Włoch Sergio Mattarella. Zgodnie z tradycją otwarcie sezonu odbyło się w uroczystość św. Ambrożego, patrona Mediolanu.

fol. PAP/EPA/Urząd stampa La Scala Handout

ŚWIADEK WIARY

fol. archiwum

W nocy z 3 na 4 grudnia w wieku 93 lat zmarł w Domu Świętych Kosmy i Damiana w Preszowie emerytowany biskup pomocniczy praskiego egzarchatu apostolskiego i tytularny biskup Abritt – Ján Eugen Kočiš, świadek prześladowań Kościoła grekokatolickiego w Czechosłowacji. W 1950 r. jako klerik w grekokatolickim seminarium duchownym w Preszowie był świadkiem jego likwidacji, a także zakazu działalności Kościoła grekokatolickiego. Następnie otrzymał powołanie do wojskowego obozu pracy przymusowej, gdzie służył do końca 1953 r. pracując na budowach i w lesie. Będąc na przepustce, 1 stycznia 1951 r. przyjął tajnie święcenia kapłańskie. Po zwolnieniu z obozu pracy został zatrudniony w piekarni. Aresztowano go 7 lutego 1958 r., kiedy potajemnie uczył dzieci religii. Skazano go na cztery lata więzienia, utratę praw obywatelskich i zakaz przebywania w regionie Preszowa i Koszyc przez pięć lat. Na podstawie amnestii został zwolniony po dwóch latach i podjął pracę w fabryce Plynostav w Pardubicach. W wolnym czasie udawał się na Słowację, aby potajemnie pełnić posługę duszpasterską. W 1967 r. przyjął potajemnie sakrę biskupią i został osobistym sekretarzem internowanego biskupa, bł. Vasil Hopka. W 2004 r. Jan Paweł II potwierdził go na urzędzie, mianując biskupem pomocniczym praskiego egzarchatu apostolskiego. Od 2006 r. przebywał na emeryturze.

DRAMAT W PRESZOWIE

Słowacka policja poinformowała, że wyniku wybuchu gazu i pożaru w bloku mieszkalnym w Preszowie, zginęło siedem osób, a jedna wciąż jest poszukiwana. Około 40 mieszkańcom budynku udzielili pomocy

lekarze. Do eksplozji doszło między dzielątym a dwunastym piętrem, a w jej efekcie zawałiła się klatka schodowa. Zatrzymani zostali menadżer firmy budowlanej oraz dwóch robotników.

■ **Groźna odra.** Z raportu Światowej Organizacji Zdrowia wynika, że w 2018 r. odra zaraziło się niemal 10 mln ludzi na całym świecie, z czego 142 tys. zmarło. Większość ofiar śmiertelnych to dzieci poniżej piątego roku życia. Odra najmocniej dotknęła Liberię, Ukrainę, Demokratyczną Republikę Konga, Madagaskar i Somalię.

■ **Rosja wykluczona z olimpiady.** Światowa Agencja Antydopingowa wykluczyła Rosję z letnich igrzysk olimpijskich w Tokio w 2020 r. i zimowych w Pekinie w 2022 r. w związku z aferą dopingową w tym kraju. Sankcje mają obowiązywać do 2023 r. i obejmują również inne wielkie imprezy międzynarodowe, w tym mistrzostwa świata.

■ **Bez segregacji.** Arabia Saudyjska ogłosiła, że znosi separację kobiet i mężczyzn w restauracjach, w których do tej pory obowiązywały przesłony oddzielające część damską i męską, osobne sale lub nawet wejścia.

■ **Antysemityzm we Francji.** Antysemickie napisy pojawiły się na 107 grobach na cmentarzu żydowskim w Westhoffen w pobliżu Strasburga na wschodzie Francji; wcześniej odkryto antysemickie graffiti w gminie Schaffhouse-sur-Zorn, 20 km od Westhoffen.

■ **Nigeryjska mafia.** Włoska policja we współpracy z Interpolem aresztowała 32 osoby podczas operacji rozbicia dwóch gangów nigeryjskiej mafii. Gangi zajmowały się przede wszystkim handlem kobietami z Nigerii i zmuszaniem ich do prostytucji.

■ **Prokuratorские zarzuty.** Izraelska prokuratura ogłosiła, że postawi w stan oskarżenia siedem osób z otoczenia Benjamin Netanjahu w związku z zarzutami korupcji, defraudacji i prania pieniędzy. Wcześniej podobne zarzuty postawiono samemu Netanjahu, urzędującemu premierowi.

■ **Śmierć polskiego misjonarza.** W Tanzanii 2 grudnia 2019 r. w zmarł w wieku 70 lat ks. prałat Edward Gorczyta, kapłan archidiecezji katowickiej. W Tanzanii jako misjonarz spędził 36 lat. Tam też został pochowany.

■ **Tragedia w Indiach.** Kilkadziesiąt osób zginęło w wielkim pożarze, który wybuchł w jednej z fabryk w Delhi, zaskakując śpiących tam pracowników. Pożary budynków zdarzają się w Indiach dość często ze względu na mało restrykcyjne przepisy oraz częste niestosowanie się do zasad bezpieczeństwa.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Niemiecka droga synodalna

Wraz z pierwszą niedzielą Adwentu Kościół w Niemczech rozpoczął długą zapowiadaną tzw. drogę synodalną. Z tej okazji 1 grudnia w niemieckich kościołach katedralnych zapalono świece synodalne. Przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec kard. Reinhard Marx otworzył drogę synodalną uroczystą Mszą Świętą w katedrze monachijskiej i wygłosił kazanie, w którym podkreślił, że „musimy usunąć przeszkody, które nas obciążają, i spojrzeć na to, co uniemożliwia nam głoszenie tej wielkiej radości i dawanie wiarygodnego świadectwa”. Podczas Eucharystii kard. Marx zapalił również świecę synodalną wraz z Karin Kortmann, wiceprzewodniczącą Centralnego Komitetu Katolików Niemieckich, która stwierdziła, że „oczekiwania wierzących dotyczące konkretnych wyników są wysokie, ale istnieje również duża obawa przed porażką”.

Wcześniej, 27 listopada, kard. Marx i prof. Thomas Sternberg, przewodniczący Centralnego Komitetu Katolików Niemieckich, skierowali list do niemieckich katolików, w którym czytamy: „Papież Franciszek oczekuje, że będziemy synodalnym Kościołem – będziemy iść wspólnie naszą drogą. Temu służy droga synodalna Kościoła w Niemczech, którą chcemy kroczyć przez nadchodzące dwa lata jako biskupi Konferencji Episkopatu Niemiec oraz jako przedstawiciele aktywnych świeckich

w Centralnym Komitecie Katolików Niemieckich razem z wieloma katolikami, zakonnikami, księżmi i szczególnie z ludźmi młodymi”. Pierwsze posiedzenie uczestników drogi synodalnej odbędzie się na przełomie stycznia i lutego 2020 r. Tematy, jakimi za-

mą się biskupi i świeccy, obejmą cztery tzw. fora: podział władzy w Kościele, partnerstwo i seksualność, forma życia kapłańskiego oraz rola kobiet w Kościele. Postanowienia będą zapadać większością 2/3 głosów.

Tymczasem w ramach drogi synodalnej mają już miejsce różnorakie spotkania, sympozja i posiedzenia eksperckie. Jedno z nich odbiło się szczególnie echem wśród wiernych oraz w mediach, gdyż postuluje duże zmiany w dotychczasowym nauczaniu Kościoła w kwestiach moralnych. Otóż 5 grudnia biuro prasowe niemieckiego episkopatu opublikowało komunikat podsumowujący posiedzenie w Berlinie Komisji Rodziny i Komisji Wiary Konferencji Episkopatu Niemiec. W posiedzeniu wzięli udział abp Heiner Koch z Berlina, bp Franz-Josef Bode z Osnabrück, bp Wolfgang Ipolt z Görlitz, bp Peter Kohlgraf z Moguncji oraz kilku niewymienionych z nazwiska biskupów z Komisji Wiary i Komisji Rodziny, a także seksuolodzy, prawnicy kościelni oraz teolodzy dogmatyczni i moralni. W komunikacie czytamy, iż „zgodzono się co do tego (...), że preferencje seksualne kształtują się w okresie dojrzewania i przyjmują orientację heteroseksualną lub homoseksualną. Obie należą do normalnych form predyspozycji seksualnych, których nie można zmienić za pomocą jakiegokolwiek socjalizacji i których nie trzeba zmieniać”. A za-

tem dyskutowano, czy „magisterialny zakaz praktykowania czynów homoseksualnych jest nadal aktualny”. Ponadto abp Koch, przewodniczący Komisji Rodziny, i bp Bode, wiceprzewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec, podkreślili także znaczenie „solidnej dyskusji opartej na naukach humanistycznych i teologii”, a także zmian, m.in. za przyczyną adhocacji posynodalnej papieża Franciszka *Amoris laetitia*. Zgodnie z powyższym, „stosunek seksualny po rozwodzie i ponownym małżeństwie” nie byłby już kwalifikowany jako grzech ciężki, a zatem nie przewidywałby dalszego ogólnego wykluczenia z przyjmowania Eucharystii.

Biskupi niemieccy chętnie udzielają również wywiadów w prasie. Bp Franz-Josef Overbeck, biskup Essen, stwierdził dla gazety „Westdeutschen Allgemeinen Zeitung”: „osobiście mogę sobie teraz wyobrazić,

że kobiety będą kapłankami”. Z kolei bp Bode podkreślił w wywiadzie dla austriackiego bloga teologicznego Ffeinschwarz.net, że spodziewa się po drodze synodalnej „prawdziwych zmian”, „zwłaszcza w odniesieniu do Kościoła uczestnictwa i, w miarę możliwości, nowych form posługi i urzędów dla kobiet, w różnych kwestiach posługi kapłańskiej i różnych stylach życia ludzi”.

Po tych gorących rewelacjach ostudza nieco atmosferę fakt, że postanowienia drogi synodalnej nie będą z góry wiążące. Na razie wikariusze generalni jedenastu niemieckich diecezji zadeklarowali, że wdrożą w życie owe postanowienia. Pozostaje czekać na dalszy rozwój wypadków i stanowisko Stolicy Apostolskiej, która już dwukrotnie wypowiadała się krytycznie wobec drogi podjętej przez Kościół w Niemczech.

Polak biskupem w Brazylii

Ojciec Święty mianował 50-letniego ks. Zdzisława Stanisława Błaszczyka biskupem pomocniczym archidiecezji São Sebastião do Rio de Janeiro w Brazylii, przydzielając mu stolicę tytularną Aulona. Duchowny pochodzi w Gdowa w archidiecezji krakowskiej. W 1994 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jest absolwentem Papieskiej Akade-

mii Teologicznej w Krakowie. Od 2000 r. przebywa w Brazylii. Od 2013 r. był proboszczem w São Pedro do Mar oraz wikariuszem biskupim dla regionu Jacarepaguá. Jest siódmym polskim misjonarzem, który został biskupem w Brazylii. W Brazylii jest także kilku biskupów wywodzących się z mieszkającej tam Polonii.

Kanon medycyny

W Muzeum Historii Palatynatu w Spirze zorganizowano wystawę „Medicus – moc wiedzy”. Pokazano na niej m.in. pochodzącą z połowy XVI w. kopię „Kanonu medycyny” autorstwa perskiego lekarza i filozofa Ibn Sina, autora 450 prac naukowych. Wystawa potrwa do czerwca 2020 r.

fot. PAP/EPA/Ronald Wittek

Dariusz Kowalczyk SJ

Oplatek jako zagadnienie

Można znaleźć w internecie scenę: „Tradycyjna ubecka wigilia z filmu »Rozmowy kontrolowane«”. Ubek Molibden, gospodarz domu, mówi do gościa, generała Zambika: „Miał być szczupak po litewsku, ale że nie dostałem szczupaka, więc będzie goloneczka w piwie, towarzyszu generale”. Zebrańni reagują aplauzem, a generał stwierdza: „Bardzo wystawna wigilia”. Molibden zauważa, że „No zgodnie z tradycją właściwie powinien być oplatek”. Generał go jednak uspokaja: „Słusznie, słusznie, ale nie robicie z tego zagadnienia. Najważniejsza jest tradycja. Podzielimy się jajeczkiem”. Ube-kom, towarzyszom i innym szujom tamtego czasu wszystko się plątało, ale mieli pewien pozytywny luz wobec świątecznych zwyczajów, „nie robili z tego zagadnienia”. Dziś jednak niektórzy robią zagadnienie z walki ideologicznej.

Wielu parlamentarzystów Lewicy i Koalicji Obywatelskiej oświadczyło, że nie weźmie udziału w opłatkach organizowanym w Sejmie, bo są niewierzący, a ponadto parlament to miejsce świeckie i nie powinny się w nim odbywać uroczystości religijne. Są także samorządowcy z tych dwóch opcji politycznych, którzy nie chcą oficjalnych opłatków. Oczywiście nikt nie może być zmuszony do dzielenia się opłatkami, ale argumenty, jakie ktoś podaje, by wytłumaczyć, że nie weźmie opłatka do ręki i się nie prze-

łamię, mogą, a nawet powinny być przedmiotem refleksji.

Tradycja łamania się opłatkami wyrasta, rzecz jasna, z chrześcijaństwa, z łamania chleba eucharystycznego. Ale wyrasta też z ogólnoludzkich doświadczeń dzielenia się jakimś dobrem, co jest znakiem

życiowości, pokoju, a także przebaczenia i pojednania. Nie trzeba więc być katolikiem, aby móc połamać się opłatkami.

Wystarczy być człowiekiem, Polakiem, który rozumie i szanuje narodowo-chrześcijańskie tradycje i znajduje w nich głębszy, choć niekoniecznie religijny, sens. Towarzysz generał „nie robił zagadnienia”.

Można by powiedzieć, że oplatek jest jak najbardziej zgodny z polską konstytucją.

Dzisiejsi ateusze są natomiast jacyś nerwowi i zjadli. Nie podzielają się opłatkami, do księdza nie zwrócą się per „ksiądz”, bo uważają, że w ten sposób dokonaliby aktu religijnego. A przecież tu nie chodzi o żadne akty religijne, ale o polskie zwyczaje i kulturę międzyludzkich relacji.

Drugi argument, to ten, że sejm czy ratusz są miejscami świeckimi i nie powinny się w nich odbywać imprezy religijne. Pozostawiając już na boku to, że sam gest połamania się opłatkami i złożenia sobie życzeń nie jest z definicji „imprezą religijną”, warto zauważyć, że sejm, ratusz i inne tego rodzaju instytucje są przede wszystkim instytucjami polskimi, które mają pracować na rzecz dobra wspólnego Polaków i obywateli polskich. Polskie instytucje życia społeczno-politycznego nie powinny być wyznaniowe, ale nie powinny też być świeckie, jeśli świeckość oznacza swego rodzaju ideologię, która stawia religię poza marginesem spraw publicznych. Instytucje polskie mają być normalne, czyli odzwierciedlające życie, aspiracje i przekonania

różnych grup obywateli. Nie należy dyskryminować mniejszości, ale tym bardziej nie należy pozwalać im na dyskryminowanie większości. Oplatek nikogo nie dyskryminuje, nikogo nie obraża, stwarza natomiast szansę, by np. oponenci polityczni spojrzeli na siebie z trochę innej perspektywy i życzyli sobie dobra, nawet jeśli je różnie rozumieją. Można by powiedzieć, że oplatek jest jak najbardziej zgodny z polską konstytucją.

Łamanie się opłatkami stało się częścią polskości. Ale kiedy jako dziekan Wydziału Teologii na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie zorganizowałem, wcześniej tłumacząc, o co chodzi, spotkanie opłatkowe, to spotkało się to z bardzo dobrym przyjęciem. I co roku wykładowcy Wydziału, pochodzący z różnych krajów, spotykali się bożonarodzeniowo łamiąc się

opłatkami. Oplatek jest obecny w polskiej sztuce. Cyprian Kamil Norwid pisał: „Jest w moim kraju zwyczaj, że w dzień wigilijny./Przy wejściu pierwszej gwiazdy wieczornej na niebie./Ludzie gniazda wspólnego łamią chleb biblijny/Najtłkawsze przekazując uczucia w tym chlebie”. Henryk Sienkiewicz w „Potopie” ukazuje o. Augustyna Kordeckiego, który przesyła z Jasnej Góry dla Szwedów paczkę opłatków jako bożonarodzeniowy podarunek. Szkoda, że dziś w życiu publicznym mamy takie osoby jak posłanka Klaudia Jachira, która głupawo prowokuje: „Nie obchodzę świąt katolickich. Jeśli coś obchodzę, to przesilenie zimowe”.

dkowalczyk@jezuici.pl
Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Papieska choinka

fot. PAP/EPA/Alessandro di Meo

Na placu św. Piotra w Rzymie odsłonięto bożonarodzeniową szopkę i zapalono lampki na choince. Tegoroczne symbole Bożego Narodzenia są darem z terenów, przez które przechodził front I wojny światowej i które w ubiegłym roku zostały nawiedzone przez silne nawałnice. Ponad 26-metrowy świerk pochodzi z płaskowyżu Asiago w regionie Veneto, natomiast wykonana z drewna szopka jest darem mieszkańców przysiółka Scurelle w regionie Trydent-Górna Adyga i została zamontowana na placu św. Piotra przez strażaków przybyłych

z tej wioski, liczącej 1400 mieszkańców.

Tego samego dnia papież przyjął na audiencji pielgrzymów z diecezji, które ofiarowały świąteczne symbole. W Auli Pawła VI odsłonięto szopkę bożonarodzeniową, która jest darem dla Franciszka od wolontariuszy z regionu Veneto, nawiedzanego tej jesieni przez wyjątkowo niebezpieczne powodzie. Obie szopki oraz choinkę będzie można oglądać do 12 stycznia. W ten sposób kontynuowany jest zwyczaj zapoczątkowany przez Jana Pawła II w 1982 r.

Czy ksiądz może odmówić udzielenia ślubu?

Zacznijmy od tego, że ślubu małżonkowie udzielają sobie nawzajem, a ksiądz go błogosławi. Prawo do zawierania związków małżeńskich jest powszechne; ksiądz musi mieć poważne powody, by tego błogosławieństwa odmówić. Dlatego, żeby te powody wykluczyć, odbywa z narzeczonymi szczegółową rozmowę.

Episkopat wydał ostatnio Dekret ogólny o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego. Coś się w tych rozmowach zmieni?

Wszystkie nowości w tym zakresie sprowadzają się do jednego: aby po zawarciu ślubu małżonkowie nie czuli się niczym zaskoczeni. Przede wszystkim więc ksiądz musi rozeznaczyć, czy narzeczeni zdają sobie sprawę z tego, że małżeństwo jest jedno, nierozdzielne i nastawione na zrodzenie i wychowanie potomstwa. Jeśli któreś z tych przymiotów, bazujących zresztą na prawie naturalnym, narzeczeni odrzucają, to sami stanowią przeszkodę do zawarcia małżeństwa. To nie Kościół ich wyklucza.

Czy ksiądz musi przepytywać tak szczegółowo?

foto. Monika Odrobińska

WIĘCEJ NIŻ PROTOKÓŁ

Z ks. dr. **Przemysławem Drągiem**, krajowym duszpasterzem rodzin, rozmawia Monika Odrobińska

Ksiądz docieka nie z ciekawości, ale po to, by młodzi otworzyli się na siebie. Widząc wówczas ich relację, może wnioskować, czy ich małżeństwo będzie zawarte w sposób godny i ważny. Nie jest policjantem, ale ma narzeczonym pomóc. Zdarza się, że dopiero podczas takiej rozmowy dochodzi do wyjawienia spraw mogących wpłynąć na nieważność małżeństwa: choroba psychiczna, bezpłodność, pozamałżeńskie dziecko, uzależnienie, ogromny kredyt. Pytanie o takie szczegóły podpowiada praktyka sądów rodzinnych i biskupich – rozpadły małżeństw w większości przypadków mają źródło w zatajeniu ważnych spraw.

A jeśli takie sprawy wyjdą na jaw, to ze ślubu nico?

O tym zdecydują sami narzeczeni – najważniejsze, by jedno przed drugim ich nie tailo. O sprawach delikatnych – mówi dekret – ksiądz powinien z każdym z narzeczonych rozmawiać z osobna, a osobę skrywającą tajemnicę przekonać do jej wyjawienia narzeczonemu. Jeśli ta odmawia, ma prawo odmówić pobłogosławienia małżeństwa.

Narzeczeni idą do proboszcza „spisać protokół przedślubny”. Ksiądz jest tylko protokolantem?

Kiedyś mówiło się, że idą „na katechizm”. Dziś w tych spotkaniach pytań o wiarę jest mniej – nie dlatego, że jest ona nieważna, rozmowa dotyczy w końcu sakramentu – ale dlatego, że narzeczeni przychodzą na spisanie protokołu

już po katechezach przedmałżeńskich. Nie znaczy to jednak, że ksiądz ma się ograniczyć do wypełniania dokumentów. Przede wszystkim ma prowadzić narzeczonych do Chrystusa – to Chrystusa młodzi mają zaprosić do swojego związku. Aby uwypuklić duchowy wymiar spotkania proboszcza z narzeczonymi, spotkanie zacznie się od wspólnego „Ojcze nasz” – powinno być to oczywiste, ale ponieważ różnie z tym bywało, ujęto to w dekret.

Skupienie proboszcza wyłącznie na formalnościach świadczy o skostnieniu struktur kościelnych. Wydany ostatnio dekret ma to odwrócić, przypomnieć o spotkaniu z Jezusem Chrystusem. Księży „umęczonych” przedślubnymi protokołami uświadamiam: przed święceniami

Ks. Przemysław Drag (1974) – kapłan diecezji rzeszowskiej, od 2011 r. dyrektor Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin. Studiował w Papieskim Instytucie im. Jana Pawła II w Rzymie, doktorat z prawa kanonicznego obronił na uniwersytecie w Pampelunie (Hiszpania), wykłada w Wyższym Seminarium Duchownym w Rzeszowie i jest sędzią tamtejszego sądu biskupiego. Prowadzi rekolekcje i konferencje dla małżeństw i rodzin.

każdy z nas pragnął skupienia na sobie uwagi tego, który nas formował, i czasu poświęconego wyłącznie jemu samemu. Nie wolno nam odmawiać tego narzeczonemu. Protokół, który z nimi spisujemy, może być naszym tysięcznym, ale nie wolno nam okazać zniecierpliwienia, bo dla nich jest on pierwszy i, daj Boże, ostatni. Oni – jak my w czasie święceń – także zawierają sakrament na całe życie. Potrzebują świadka, a nie protokolanta. I nawet jeśli przychodzą do proboszcza po katechezach, ma on zweryfikować ich podejście do wiary.

A jeśli ona ledwo się tli?

To nie wolno jej gasić. Mądry duszpasterz zaprosi do pogłębionej rozmowy na temat wiary. Owszem, ostatecznie może przyznać, że ślub kościelny nie jest obowiązkowy, ja jednak nie szedłbym w kierunku odmowy udzielenia sakramentu, ale zachęcania do niego i tłumaczenia, dlaczego musi on być podparty wiarą. Badania dowodzą, że małżonkowie praktykujący wspólną modlitwę, nabożeństwa i uczestniczący w życiu Kościoła tworzą trwalsze związki.

Są księża, którzy machną ręką i pobłogosławią tym mniej przekonanych do wartości związku sakramentalnego. I mówią potem: „No i się rozwiedli, czułem, że to się tak skończy”. Pytam wtedy: „To dlaczego do tego dopuściłeś?”.

Językiem prawnym mówimy o małżeństwie zawartym w sposób „godny i ważny”. A po ludzku – o szczęśliwym. My księża mamy tego pilnować.

Z którym proboszczem narzeczeni będą rozmawiać: z parafii panny młodej, pana młodego czy tej, w której będą zawierać małżeństwo?

Naszą parafią jest ta, w której mieszkamy faktycznie minimum miesiąc. Podkreślam: rzeczywiście mieszkamy, a nie jesteśmy zameldowani.

Zgodnie z dekretem, podczas pierwszego spotkania z proboszczem – najpóźniej trzy miesiące przed ślubem – in-

formuje on naręczonych o katechezie, wizycie w parafialnej poradni małżeńskiej, o wymaganych dokumentach. Po tym wszystkim narzeczeni odwiedzają proboszcza ponownie, by spisać protokół. Nowością jest wymóg pytania o to, jak przyszły małżonek wywiązuje się z opieki nad potomstwem z poprzedniego związku – jeżeli był wcześniej w innym związku. Dzięki pogłębionej rozmowie wywiązuje się więc pomiędzy kapłanem a naręczonymi. Najlepiej, by z naręczonymi rozmawiał ksiądz, który będzie błogosławił ich związkowi. Może ich zapytać, czy sami chcą wybrać czytania; jeśli wie o nich więcej, w homilii ślubnej może powiedzieć coś osobistego.

Przed spisaniem protokołu narzeczeni składają przysięgę prawdomówności na Pismo Święte i krucyfiks. A jeśli ktoś odmówi?

W niektórych parafiach przysięgę składano, w innych nie – dekret to ujednolica. Jeśli ktoś odmawia, należy zapytać, dlaczego. Może jest innego wyznania albo jest niewierzący? Trzeba go pouczyć, że ta rozmowa to kwestia uczciwości, kluczowa dla ważności małżeństwa. Jeśli odmawia osoba wierząca, nasuwa to wątpliwości co do jej motywacji zawarcia małżeństwa. Ksiądz ma tu wachlarz możliwości: poza rozmową na temat wiary może odesłać naręczonych na pogłębioną katechezę czy do doświadczonych par małżeńskich z parafii.

Co ma zrobić ksiądz, jeśli się zorientuje, że strona niewierząca nie ma zamiaru respektować praw osoby wierzącej w związku?

Nie powinien odmawiać asystowania przy zawarciu sakramentu małżeństwa, ale ukazać wartość wiary – czym jest dla strony katolickiej praktykowanie, ochrzcenie dzieci i wychowywanie ich w wierze.

Ślub za trzy miesiące, a strona niewierząca chce przyjąć chrzest. Co wtedy?

Narzeczeni mogą odłożyć ślub aż do czasu, gdy osoba niewierząca skończy katechumenat i się ochrzci. Albo zawrzeć ślub, z adnotacją, że jedną ze stron jest katechumenem. Łaska sakramentu małżeństwa zacznie w nim działać dopiero po przyjęciu chrztu.

W jakich sytuacjach ordynariusz może, a nawet powinien zwolnić z zapowiedzi przedślubnych?

Dotyczy to sytuacji, w których narzeczeni nie chcą, by ślub kościelny miał skutki cywilne – pobiera się np. dwoje wdowców żyjących z rent i emerytur zmarłych małżonków. Zapowiedzi unika się też, gdy mieszkający ze sobą narzeczeni w społeczności wiernych uchodzili za małżeństwo lub jeśli przemawia za tym sytuacja osób po kanonicznym stwierdzeniu nieważności poprzedniego małżeństwa.

Co dekret mówi o sytuacji, w której jedno z naręczonych jest po zmianie płci?

Decyzję o urzędowej zmianie płci w dokumentach kościelnych podejmuje Stolica Apostolska. Dopóki nie przeprowadzi analizy dokumentacji medycznej, proboszcz nie może spisać protokołu przedślubnego ani nawet ustalić daty ślubu. Kongregacja Nauki Wiary bierze przy tym pod uwagę możliwość zaistnienia przeszkody impotencji czy zaburzeń psychoseksualnych.

Dokument podkreśla potrzebę wnikliwości, ale i delikatności ze strony księży spisujących protokół przedślubny. Czy przejdą oni szkolenia w tym kierunku?

Rzeczywiście, dekret wielokrotnie mówi o delikatności, trosce, pogłębionej rozmowie, wyrażaniu zainteresowania, potrzebie dotarcia do subiektywnych przekonań naręczonych. Trwają prace nad komentarzem do dekretu, który przełoży wytyczne z języka prawniczego na bardziej praktyczny. W ramach spotkań z księżmi w diecezji dekret będzie przedstawiany i omawiany – duchowni będą musieli się z nim zapoznać, tym bardziej, że wchodzi nowy wzór protokołu przedmałżeńskiego. Kwestie modlitwy, delikatności i indywidualnych rozmów z naręczonymi będą w czasie tych spotkań podejmowane w sposób szczególny.

Cieszy mnie, że biskupi przegłosowali, by w seminarium wprowadzić wykład dotyczący duszpasterstwa małżeństw i rodzin. Sam chciałbym być dyrektorem Krajowego Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin, a nie tylko Rodzin. Małżeństwo powinno mieć swoją odrębną formację.

Radek Molenda

Zanim powiesz „TAK”

fol. archiwum prywatne

Wybrana suknia ślubna i garnitur, kupione obrączki, zamówiona sala weselna nie przygotowują nikogo do stworzenia dobrego małżeństwa. Jak przygotować narzeczonych do tego zadania, by im się udało?

Do małżeństwa – tak jak i do kapłaństwa – człowiek de facto przygotowuje się od urodzenia. Kiedy jednak mężczyzna wybiera kapłaństwo, czeka go sześć lat przygotowań w seminarium i co jakiś czas weryfikacja, czy ma powołanie i jest zdolny do przyjęcia święceń. Następnie jako młody ksiądz przez kolejnych kilka lat ma obowiązek uczestniczyć w formacji kapłańskiej. Tymczasem narzeczonych chcących zostać małżeństwem (nupturientów) czeka co najwyżej kilkumiesięczne przygoto-

wanie: kurs przedmałżeński składający się z kilku katechez przedślubnych i kilku spotkań w poradni rodzinnej. Do tego dzień skupienia, spowiedź przedślubna, rozmowa z księdzem w kancelarii. I tyle.

Dlatego konieczna wydaje się ciągła refleksja nad tym, jak w dzisiejszym postmodernistycznym społeczeństwie prowadzić narzeczonych do małżeństwa tak, by mieli choć szansę stworzenia trwałego i szczęśliwego małżeństwa. Co i jak im w trakcie kursów przedmałżeńskich przekazać? Jak nauczyć prawdziwej miłości?

Z CZYM DO NARZECZEŃSTWA?

Prawo kościelne określa kolejne trzy etapy przygotowania do małżeństwa: dalsze, bliższe i bezpośrednie, co reguluje przyjęte w maju 2003 r. przez Konferencję Episkopatu Polski Dyrektorium duszpasterstwa rodzin (patrz: ramka).

Problem pojawia się, gdy uświadomimy sobie, że tzw. kursy przedmałżeńskie są częścią przygotowania bezpośredniego. To zaś powinno się opierać na umiejętnościach i wiedzy zdobytych przez narzeczonych podczas wcześniejszego przygotowania: dalszego i bliższego.

W przygotowaniu dalszym – w domu rodzinnym, w szkole, w grupie rówieśniczej i poprzez katechizację – narzeczeni powinni od dzieciństwa zdobywać wiedzę o Bogu, który jest miłością, oraz, mając przykład w swoich rodzicach, ćwiczyć się w cnotach związanych z życiem rodzinnym.

Podczas przygotowania bliższego przyszli narzeczeni, jeszcze uczniowie szkół ponadpodstawowych, powinni przejść swoisty katechumenat przed narzeczeństwem i zawarciem małżeństwa. A więc m.in. pogłębić wiedzę o chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny oraz przysposobić się do międzyosobowego życia małżeńskiego i rodzinnego, nieraz trudnego. I dopiero tak przygotowani rozpoczynają przygotowanie bezpośrednie do małżeństwa.

Tyle teoria. Praktyka pokazuje, że większość nupturientów rozpoczyna przygotowanie bezpośrednie z olbrzymimi brakami z przygotowania dalszego i bliższego. Mają oni obraz małżeństwa, miłości i relacji międzyludzkich wyniesiony coraz częściej z rozbitych małżeństw rodziców, seriali telewizyjnych czy rozmów ze sfrustrowanymi koleżankami i kolegami w pracy, którym życie małżeńskie się posypało i ich jedyną

radą w sytuacji kryzysu „zamiana na lepszy model”.

Co wtedy robić? Dziś już stanięcie księdza przed nupturientami i wykład, co powinni wiedzieć, nie wystarczy. Praktyka duszpasterska wskazuje, że konieczne jest przede wszystkim nadrobienie zaległości oraz prostowanie zdeformowanych podstawowych spraw i pojęć. Jak choćby to, czym jest miłość, a co nią jest tylko z nazwy. Aby mogli „odkryć wartość i bogactwo małżeństwa” (Amoris laetitia, 205). I pod ten cel dziś profiluje się kursy przedmałżeńskie coraz częściej. W praktyce jest to przygotowywanie do małżeństwa budowanego na czterech filarach: na Bogu, wzajemnym poznawaniu się i budowaniu relacji, na świadectwie oraz na chęci samych nupturientów, by nad swoim małżeństwem pracować.

FUNDAMENT I RELACJE

– Prawdą – nieuświadomianą sobie powszechnie – jest to, że człowiek ma wrodzoną potrzebę kochania i bycia kochanym, jednak brak mu umiejętności kochania. Miłości dopiero musimy się nauczyć, tak samo jak np. języka. I tu pojawia się pytanie być może najważniejsze: od kogo chcemy się uczyć miłości? Od rodziców, którym miłość często „nie wychodzi”? Z gazet, telewizji i internetu pełnych obrazów zdrady i miłości sprowadzonej do egoistycznego zaspokajania własnych potrzeb? – pytają kursantów małżeństwa, które kilka razy w roku prowadzi wraz z tamtejszym proboszczem, ks. Krzysztofem Grzejszczykiem, kursy przedmałżeńskie w Centrum Formacji Rodzin w Zalesiu Górnym koło Piaseczna. – Dlatego tak ważna jest podczas kursów ewangelizacja, zadbanie, by narzeczeni spotkali się z Bogiem, zaprzyjaźnili się z Nim i od Niego uczyli się miłości, która jest wierna, bezgraniczna, która wszystko

przetrzymania, nie szuka swego itd. Nie zapominamy o innych aspektach przygotowania do małżeństwa, ale doprowadzenie nupturientów do nawrócenia jest fundamentalne. Można mieć doskonałe relacje z mężem, ale nie umieć go prawdziwie kochać. Wtedy małżeństwo zawsze jest zagrożone – mówią.

– Należy mówić przygotowującym się do ślubu o miłości Boga, ale także o miłości ludzkiej, jakie ma odcienie i mean-dry. Trzeba dać narzeczonemu użyteczne narzędzia do kształtowania wzajemnych relacji, aby budowali sakramentalne małżeństwa łaską Boga, na naturze człowieka – przyznaje ks. dr Marcin Szczerbiński, dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji warszawskiej.

Niestety, swoistym znakiem czasu i piętą achillesową wielu małżeństw jest nieznanie siebie samych i współmałżonka, a nadto nieumiejętność dobrego komunikowania się i budowania wzajemnych relacji. Na pracę z narzeczonymi nad tymi brakami kładą nacisk prowadzący Wieczory dla Zakochanych, czyli kursów przygotowujących do małżeństwa organizowanych przez Spółkarnię Małżeńską.

– Ludzie są dziś wszechstronnie wykształceni, pokończyli kursy komunikacji, mediacji, motywacji, osiągania celów, negocjacji itd. – a często nie potrafią budować bliskich relacji osobistych, przyjaźni, nie mówiąc już o prawdziwej miłości. W tej sytuacji uruchomienie mechanizmu budowania więzi na płaszczyźnie dialogu jest naprawdę cenne – przyznaje wieloletni duszpasterz Spotkań Małżeńskich o. Mirosław Piłśniak OP.

– W naszych rodzinach nie mówi się o uczuciach, nie wyraża się ich. Dlatego podczas Wieczorów dla Zakochanych dajemy narzeczonym okazję do pracy we dwoje: żeby przeciwiecyli różne sposoby budowania relacji, rozmowę o własnych uczuciach, postawach, hierarchii wartości, niewypowiedzianych dotychczas wzajemnych pragnieniach i oczekiwaniach. Omawiamy z nimi trudności i błędy w budowaniu tych relacji. Wtedy narzeczeni mogą zweryfikować swoje motywacje – mówi ks. Jan Wojciechowski, duszpasterz akademicki z kościoła św. Anny w Warszawie, który wraz z małżeństwami prowadzi Wieczory dla Zakochanych.

TRZEBA CHCIEĆ

Cennym standardem jest już zapraszanie doświadczonych małżeństw do prowadzenia kursów przedmałżeńskich i późniejszej

formacji małżonków. – Żeby małżeństwo było trwałe, potrzebna jest i żywa więź z Bogiem, i umiejętność wchodzenia ze współmałżonkiem w głębokie relacje. Nade wszystko jednak narzeczeni mówią nam, jak ważne jest nasze świadectwo życia małżeńskiego. To, że nas zobaczyli i usłyszeli, że można przeżyć razem kilkadziesiąt lat, często mimo kryzysów i niezrozumień. Że się da, że można wspólnie to, co trudne –

przezwyciężać, co złe – wybaczać i naprawiać, i można być szczęśliwym, nadal się do siebie uśmiechać. Ważne jest pokazanie, że małżeństwo to rzeczywistość atrakcyjna dzięki temu, że jest to związek na stałe, że trwanie ze sobą jest wartością – zauważają Małgorzata i Paweł Świdzińscy, małżonkowie z trzydziestoletnim stażem,

którzy od kilkunastu lat prowadzą Wieczory dla Zakochanych.

– Powiedzyby jednak szczerze: kursy, jakkolwiek byłyby dobre, przemyślane, intensywne i trwały tyle, ile powinny, nie są w stanie zmienić narzeczonym życia, jeśli sami nie będą tego chcieli, nie będą gotowi, nie będą szukać i próbować szansę, jaką dają kursy, wykorzystać dla siebie. Można stawiać na głowie i robić cuda, a i tak to, co kurs da uczestnikom, zależy od nich samych – mówi o. Piłśniak.

Dlaczego tak jest? – Oni do nas przychodzą na katechezę, która trwa – powiedzmy – dwadzieścia godzin, a wcześniej przez kilkadziesiąt lat brali „katechezę” z „innej religii”, czyli ze świata, który odrzucił wartości chrześcijańskie. Uwzględnijmy więc te proporcje. Szansa, że ktoś w tej sytuacji rozpozna w nauce chrześcijańskiej wartość, za którą warto pójść, jest mała – dodaje dominikanin. Przyznaje jednak: – W każdej grupie zdarza się kilka osób, które coś dotknęło.

– To osoby, które żyją po swojemu, gdzieś na uboczu Kościoła, jednak poruszone czymś świadectwem, mając w pamięci jakiś dobry wzór małżeństwa, przeżywają, nawet niespodziewanie dla siebie, renesans wartości życia godnego, pełnego, zbudowanego na wartościach. To duża radość, ale zdarza się u kilku na dziesiątki osób, które w kursach uczestniczą – kończy o. Piłśniak.

Warto więc pamiętać, że liczba par, które zdecydują się na sakrament małżeństwa, i to, jakie będą późniejsze losy tych małżeństw, zależy nie tylko od jakości kursów przedmałżeńskich. I nie tylko od narzeczonych. To odpowiedzialność także rodziców, duszpasterzy, środowiska i mass mediów kreujących rzeczywistość.

Warto czytać:

Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin: www.kodr.pl/wp-content/uploads/2017/03/dyrektorium_duszpasterstwa.pdf
Wytyczne pastoralne do adhortacji Amoris laetitia: www.episkopat.pl/biskupi-potrzeba-sluzby-malzenstwa-i-rodzinie-oraz-osobom-w-zwiazkach-niesakramentalnych/
Zasady przygotowania do sakramentu małżeństwa w archidiecezji warszawskiej: www.duszpasterstwoRodzin.pl/aktualnosci/zasady-przygotowania-do-sakramentu-malzenstwa-w-archidiecezji-warszawskiej

W SKRÓCIE

■ **Pielęgniarka z KUL.** Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II uruchamia nowy kierunek studiów – pielęgniarstwo. Jak zauważa rzecznik KUL, tym, co będzie wyróżniać studia z zakresu opieki medycznej na lubelskiej uczelni, jest mocne osadzenie procesu kształcenia w etyce katolickiej.

■ **„Boże dary”** – to tytuł spotkania z ks. Janem Reczkiem w ramach spotkań Mężczyzn św. Józefa: 18 grudnia po Mszy Świętej o godz. 18.30 w Kamieniopolu (Podgórze, ul. Zamayskiego 2, Kraków) lub na <https://youtu.be/b3VMvQDYWgA> albo na FB: <https://www.facebook.com/events/753008191841862/>. Patronat medialny: tygodnik „Idziemy”.

■ **Kiedy czytanie?** Nie wiadomo na razie, kiedy projekt „Zatrzymaj aborcję” będzie omawiany w sejmie. Termin pierwszego czytania nie został jeszcze wyznaczony. Czekać na to rozstrzygnięcie, Lewica zapowiada powrót do proaborcyjnych czarnych protestów. Działacze pro-life zachęcają do nagłaśniania wśród posłów poparcia dla obywatelskiego projektu.

■ **Polska ostoja.** Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej orzekł, że pięcioro czeszczyńskich dzieci, które matka wywiozła z Danii do Polski, pozostanie pod opieką rodziców. Kobieta zrobiła to, bo tamtejsze służby socjalne odebrały jej dzieci i umieściły je w trzech osobnych rodzinach zastępczych. To kolejna tego typu sprawa, którą rozstrzyga polski sąd.

fol. PAP/Andrzej Grygel

W NIEMIECKIM OBOZIE

Na terenie byłego niemieckiego obozu Auschwitz II – Birkenau w uroczystości dziesięciolecia Fundacji Auschwitz-Birkenau uczestniczyli m.in. premier Mateusz Morawiecki i kanclerz Niemiec Angela Merkel oraz byli więźniowie: Bogdan Bartnikowski, Barbara Wojnarowska-Gautier i Bronisława Horowitz-Karakulska. Prezydent Andrzej Duda w liście podkreślił fundamentalne znaczenie zachowania Auschwitz jako ma-

terialnego śladu popełnionej w nim zbrodni. Angela Merkel stwierdziła, że odczuwa „głęboki wstyd, biorąc pod uwagę barbarzyńskie zbrodnie, które zostały tu popełnione przez Niemców”. – Auschwitz było niemieckim obozem zagłady, prowadzonym przez Niemców. Trzeba jasno nazwać sprawców. My, Niemcy, jesteśmy to winni ofiarom i nam samym – powiedziała. – Sprawiedliwość wobec ofiar wymaga pamięci, zadośćuczynienie jest elementem sprawiedliwości – ocenił Mateusz Morawiecki.

PO TRAGEDII

W intencji ofiar katastrofy, ich bliskich, a także wszystkich, którzy niosą pomoc modlono się 8 grudnia w kościele parafialnym w Szczyrku. Wielu uczestników Mszy Świętych wspominało zmarłych tragicznie sąsiadów i przyjaciół. W wyniku wybuchu gazu, do którego doszło 4 grudnia, pod gruzami domu zginęło osiem osób: 60-letni Józef, jego żona, 60-letnia Jolanta, 39-letni siostrzeniec Wojciech z żoną Anną i trojgiem dzieci: 10-letnią Michaliną, sześciolletnią Marceliną i trzyletnim Stasiem, oraz wnuk Józefa, ośmiolletni Szymon. Ocalała mama Szymona, 34-let-

fol. PAP/Andrzej Grygel

nia Katarzyna, która była wówczas w pracy. Caritas bielsko-żywiecka zbiera środki na pomoc dla najbliższych ofiar: 47 1240 1170 1111 0010 6323 0610 z dopiskiem: „Pomoc Szczyrk”.

KS. GURGACZ ODNALEZIONY

fol. PAP/Radek Pietruszka

Zostały zidentyfikowane szczątki ks. Władysława Gurgacza, kapelana oddziału „Żandarmeria” Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowców. Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN odnalazło je w październiku 2018 r., podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych przez IPN

na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Kapłana niezłomnego skazano na śmierć 14 sierpnia 1949 r. Wyrok wykonano miesiąc później na dziedzińcu więzienia przy ul. Montelupich w Krakowie. Wśród zidentyfikowanych znalazło się też m.in. siedmiu żołnierzy Zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych kpt. Henryka Flamego ps. „Bartek”, którzy w 1946 r. zostali podstępnie uwięzieni i zamordowani w ramach operacji UB i NKWD o kryptonimie „Lawina”. Na zdjęciu: pośrodku portret ks. Gurgacza, z lewej Mieczysława Kozłowskiego, z prawej Wojciecha Frodymy. Członkowie rodzin ofiar totalitaryzmu komunistycznego otrzymali noty identyfikacyjne w Pałacu Prezydenckim w Warszawie.

W SKRÓCIE

fot. arch. organizatora

TROPEM WOJTYŁY

Ponad 150 studentów i doktorantów wzięło udział w wydarzeniu „Wyruszać na Stulecie!” – spacerze po Krakowie śladami Karola Wojtyły, inaugurującym serię wydarzeń upamiętniających setną rocznicę jego urodzin. W kaplicy Biskupów Krakowskich młodzież złożyła Litanię do św. Jana Pawła II, ucałowała jego relikwie i zwiedzi-

ła na co dzień niedostępne miejsca w krakowskiej kurii, m.in. wyjrzała przez okno papieskie przy Franciszkańskiej 3. Przewodnikiem po Wawelu był ks. Zdzisław Sochacki. Pokazał studentom m.in. kryptę św. Leonarda, w której ks. Wojtyła odprawił prymicję, i opowiedział o szczególnej czci Wojtyły do św. Stanisława oraz św. Jędrzeja. Uczestnicy zwiedzili Muzeum Archidiecezjalne kard. Karola Wojtyły w budynku, w którym mieszkał kilkanaście lat. Spacer zakończył się w murach Wyższego Seminarium Duchownego, gdzie studiował. Już 11 stycznia studenci zwiedzą sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej oraz Dom Rodzinny Karola Wojtyły w Wadowicach. Kulminacją będzie „Spływ Stulecia” – spływ kajakowy Krutynią w lipcu 2020 r. Szczegóły: <https://www.facebook.com/pg/splyw100/>. Tygodnik „Idziemy” sprawuje nad akcją patronat medialny./oprac. Filip Mazurczak, Katarzyna Skoczeń

NA DRODZE ŚWIĘTOŚCI

W uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP w katedrze wawelskiej podczas uroczystej Mszy Świętej współpracując z naszą redakcją Dorota Mazur wraz z siedmioma innymi paniami została włączona do stanu dziewic konsekrowanych. – Przyjmijcie dar, przez który będziecie kroczyć drogą do świętości i pomagać bliźnim wybrać Chrystusa i Ewangelię. Za przykładem Maryi przygarniajcie bliźnich modlitwą, pokutą, pokorą i odwagą – zwrócił się do nich przewodniczący liturgii bp Jan Skokoń. W Polsce żyje obecnie 319 dziewic konsekrowanych. Dorocie życzymy, by w jej sercu zawsze płonął ogień miłości do Tego, który ją wybrał i powołał do życia w czystości./ib

fot. Iwona Budziak

fot. PAP/Jacek Bodnarczyk

■ **Rada Rodziny.** Minister rodziny, pracy i polityki społecznej Marlena Małag powołała organ doradczy – Radę Rodziny. Będzie ona odpowiedzialna za opracowanie strategii demograficznej i promocję tradycyjnego modelu rodziny. Członkami Rady zostali eksperci z wieloletnim doświad-

fot. PAP/Mateusz Marek

ceniem: Dorota Bojemska (działaczka na rzecz obrony rodziny, matka ośmiorga dzieci, przewodnicząca Rady), Rafał Antczak (wiceprezes PKO BP), posłowie Piotr Uściński, Anna Maria Siarkowska i Dominika Chorościńska, prof. Ewa Frączak (SGH), Marek Grabowski (Fundacja Mamy i Taty), Kordian Kordiarz (burmistrz Nysy), Joanna Krupska (Związek Dużych Rodzin 3+), Bartosz Marczuk (wiceprezes Polskiego Funduszu Rozwoju), prof. Michał Michalski (UAM Poznań), Jacek Sapa (Fundacja Narodowy Dzień Życia), dr Krzysztof Szwarz (UE Poznań), Janusz Wardak (doradca rodzinny). Wiele z tych osób pojawiło się na naszych łamach.

■ **Bez śledztwa.** Prokuratura Rejonowa w Koszalinie umorzyła śledztwo w sprawie utonięcia trojga rodzeństwa w Darłowie 14 sierpnia 2018 r. Nie ma dowodów na to, że rodzice, ratownicy i władze miasta świadomie nie dopełnili ciężących na nich obowiązków.

■ **Spiszą nas.** Od 1 kwietnia do 30 czerwca 2021 r. zostanie w całej Polsce przeprowadzony Narodowy Spis Powszechny. Rachmistrzowie Głównego Urzędu Statystycznego zapytają mieszkańców naszego kraju m.in. o stan cywilny, narodowość czy wyznanie, a więc przynależność do Kościoła lub związku wyznaniowego.

DO SZOPKI, HEJ!

W tym roku do konkursu szopek krakowskich zgłoszono 131 prac: 48 w kategorii seniorów, 20 rodzinnych i 52 dziecięce. Wszystkie można oglądać na pokonkursowej wystawie w oddziale Celestat Muzeum Krakowa. Konkurs Szopek Krakowskich organizowany jest od 1937 r. W ubiegłym roku szopkarstwo krakowskie trafiło na listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości. To pierwszy polski wpis na tę prestiżową listę UNESCO.

Jacek Karnowski

Jednak ideologia

Dwa razy w Krakowie dyskutowano w ostatnim czasie o ideologii gender. Pierwszą z debat zorganizował w listopadzie europoseł PiS prof. Ryszard Legutko („Od tolerancji do despotyzmu. Lewicowy marsz przez Polskę”), drugą w grudniu europoseł Solidarnej Polski Patryk Jaki („Ideologia LGBT i gender. Doświadczenia państw UE i polityka UE”). Oba wydarzenia przeszłyby pewnie bez echa, gdyby nie bardzo groźne zjawisko: próby zakłócenia debaty przez aktywistów lewicy. Próby, dodajmy skuteczne.

W obu przypadkach scenariusz wyglądał podobnie. Działacze lewicy wchodzą na salę, wyjmują transparenty i tęcza flagę, stają blisko stołu, za którym siedzą dyskutanci. Pokrzykują, zadają pytania, przerywają odpowiedzi, kreują chaos. Dyskusja niby się toczy, ale cała uwaga koncentruje się na napięciu, które od razu zawisa w sali. Ktoś krzyknie: „Wynocha”, ktoś będzie się rwał do wyrzucania nieproszonych gości, ktoś inny zapeluje o wezwanie policji. Organizatorzy z jednej strony chcą uniknąć eskalacji napięcia, z drugiej próbują zrealizować zaplanowany program. Ostatecznie to się im udaje, ale to lewicowcy mogą mówić o sukcesie: zamiast rozmowy ludzi dobrej woli, przerażonych ofensywą ekstre-

istów, mamy dość banalną konfrontację. Kiedy następnym razem ktoś inny spróbuje zorganizować kolejną konferencję o zagrożeniu ze strony genderyzmu i LGBT, będzie wiedział, że będzie gorąco, a właściciel sali, którą trzeba przecież wynająć, zastanowi

się dwa razy, czy się w to pakować. Na marginesie: gdyby pravicowi aktywiści próbowali regularnie demolować spotkania lewicy, szybko ogłoszono by, że w Polsce nastał już faszyzm w czystej postaci.

W czasie grudniowej debaty jednym z mówców był wybitny znawca kwestii gender ks. prof. Dariusz Oko. Celnie zauważył, że takie najścia w wykonaniu genderystów najlepiej potwierdzają totalitarny charakter ideologii, którą głoszą. To sfera, która chce

ogarnąć wszystkie sfery naszego życia, nie wyłączając najmniejszych zakamarków. Nawet najbanalniejsza rozrywka nie może się uchylać, o czym świadczy przykład Eurowizji, przekształconej w przegląd mniejszości. Indoktrynacją mają

zostać objęte nawet najmłodsze dzieci. W świecie producentów animacji toczy się obecnie „dyskusja” na temat tego, dlaczego producenci bajek dla dzieci „pozostają w tyle” i nie wprowadzają śmieiej homoseksualnych postaci. Co prawda Disney już wprowadził, ale zdaniem niektórych, nie postawił sprawy odpowiednio jasno, zostawiając zbyt wiele domysłów i interpretacji (nie, nie żartuję, pisma branżowe drukują takie artykuły).

Rozpoznanie totalitarnego charakteru ideologii gender jest niezwykle waż-

ne. Z jednej strony uświadamia nam skalę zagrożenia, ale z drugiej jest jasną wskazówką, że nawet jednostkowy opór ma kluczowe znaczenie. Bo totalitaryzm – jeśli chcą trwać – muszą kontrolować wszystkich i wszystko. Podobnie komuniści bali się nawet symbolicznego sprzeciwu i namiętnie ścigali autora każdego hasła na murze czy ludzi, którzy rozrzućli kilka naście ulotek. Na tym polega kruchość tego systemu: z jednej strony potężna władza i pełne panowanie, z drugiej poczucie, że najmniejszy sprzeciw jest szalenie niebezpieczny. Dziś jest podobnie. Kilka dni temu natknąłem się na informację o celebracji pewnej tęczowej inicjatywy podczas meczu piłkarskiego w angielskim Brighton (kampania Stonewall’s Rainbow Laces). Sensacja polegała na tym, że akcję zakłóciło – coś krzycząc – dwóch kibiców drużyny gości. Zostali zatrzymani, aresztowani, wszczęto śledztwo. Wielki stadion, tysiące ludzi, a więc pełen sukces, ale to za mało: tych dwóch musi zostać ukaranych. W imię tolerancji oczywiście. Czy nie przypomina nam to napięcia, które towarzyszyło najmniejszemu gestowi nonkonformizmu za twardej komuny?

Ciekawe, że środowiska LGBT wręcz histerycznie reagują na wszelkie sugestie dotyczące ich ideologiczności. „Człowiek, nie ideologia” – głosiły transparenty w Krakowie, i nie jest to pierwszy taki sygnał. A przecież to jest klasyczna ideologia, zamknięta na krytykę, agresywna wobec krytyki, z tezami, których nie sposób sfalsyfikować (możliwość falsyfikacji sprawia, że nauka jest nauką), często posługująca się ordynarnie sfałszowanymi badaniami. Sformułowanie „ideologia LGBT” wyraźnie trafia w czuły punkt. I warto o tym pamiętać.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Modlitwa za gorszącego

„W związku z propagowanymi przez o. Augustyna Pelanowskiego poglądami stojącymi w jaskrawej sprzeczności z niektórymi prawdami doktryny katolickiej oraz szacunkiem należnym Ojcu Świętemu Franciszkowi Zakon św. Pawła Pustelnika (Paulini) oświadczam, iż zdecydowanie odcina się od prywatnych poglądów wyżej wymienionego kapłana. Jednocześnie zwracamy uwagę, iż o. Augustyn łamie śluby zakonne, zarówno przez publikacje, na które nie otrzymał zgody, jak również przez trwającą ponad 11 miesięcy samowolną nieobecność w klasztorze. Wyrażamy głębokie ubolewanie z powodu zamętu i zgorzienia, jakie w dusze wiernych wprowadzić może indywidualna działalność o. Pelanowskiego. Jednocześnie informujemy, że już wcześniej podjęte zostały kroki przewidziane przez Kodeks Prawa Kanonicznego” – pisze o. Paweł Przygodzki, sekretarz generalny Zakonu Paulinów.

f

W czołówce

fot. PAP/Roman Jocher

Polscy uczniowie należą do najlepszych na świecie – wynika z międzynarodowego badania PISA 2018. Osiągnęli lepsze wyniki we wszystkich obszarach: rozumienia czytanego tekstu, rozumowania matematycznego i rozumowania w naukach przyrodniczych. Są w nich powyżej średniej dla krajów OECD; w Europie wyprzedzają ich tylko Estończycy. Najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z czterech regionów Chin, Hongkongu, Singapuru i Makao. W badaniu wzięło udział ponad 660 tys. uczniów z 79 krajów i regionów świata.

f

28 LAT Z RADIEM MARYJA

– Ocaliło i ocala chrześcijańską tożsamość Polski i Polaków w ojczyźnie i poza jej granicami – tak w Toruniu o Radiu Maryja mówił metropolita częstochowski abp Wacław Depo, który odprawił uroczystą Mszę Świętą podczas centralnych obchodów 28. rocznicy powstania rozgłośni. Przed Eucharystią odczytano listy od prezydenta Andrzeja Dudy i prezesa PiS Jarosława Kaczyńskiego. Słowa pozdrowienia wygłosił prezydent Torunia Michał Zaleski oraz ordynariusz diecezji toruńskiej bp Wiesław Śmigiel. Ten zwrócił uwagę na dzieła, które powstały w czasie istnienia Radia Maryja: Telewizję Trwam, Wyższą Szkołę Kultury Społecznej i Medialnej, Sanktuarium Najświętszej Maryi Panny Gwiazdy Nowej Ewangelizacji i św. Jana Pawła II. – Takie inicjatywy edukują, kształtują patriotyzm, uczą wrażliwości społecznej i patriotycznej, ale również mają swoje zadanie ewangelizacyjne – mówił. Zwrócił uwagę, że działal-

ność Radia Maryja opiera się na prawdzie, Ewangelii, Chrystusie, wzajemnej życzliwości i współpracy. Służy osobom samotnym, chorym, potrzebującym, ale także rodzinom, młodzieży i ludziom wszelkich stanów.

Abp Depo podkreślił w homilii, że nie mamy się bać dążyć do prawdziwej wolności w świecie. Mamy jasno przeciwstawiać się złu, nieprawości, deprawacji sumień i wartości oraz szerzeniu zgorznięcia. – Musimy pamiętać, że Ewangelia i chrześcijaństwo nie są rodzajem ideologii narzuconej z zewnątrz człowiekowi. One są zaproszeniem do spotkania wiary z żywym Bogiem objawionym w Jezusie Chrystusie.

Miejszem dziękczynienia była, jak w poprzednich latach, hala widowiskowo-sportowa Arena Toruń. Z koncertem wystąpiła Reprezentacyjna Orkiestra Marynarki Wojennej wraz z solistami i aktorami scen polskich.

f

Przeciw nakazowi aborcji

„Wyznaczenie przepisami prawa lekarza do wykonania procedury uśmiercającej pacjenta jest sprzeczne z naszym moralnym obowiązkiem ochrony życia i nakazami etyki zawodowej sformułowanymi w Kodeksie Etyki Lekarskiej” – piszą lekarze w liście do

Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej. Protestują wobec zawartego w ustawie określającej warunki dopuszczalności przerywania ciąży w Polsce sformułowania, że przerwanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza.

f

Projekt Life Lekcje o życiu

Wideo blogu „Projekt Life” na kanale youtube.com/PSOZC/to nowe przedsięwzięcie edukacyjne Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia Człowieka. To seria krótkich filmów, które mają być merytorycznym głosem w dyskusji o życiu. To również materiał do kształtowania postaw pro-life wśród młodzieży. Stąd pomysł, aby nagrania były wzbogacone o konspekty zajęć, które można wykorzystać np. podczas lekcji wychowania do życia w rodzinie czy wychowawczych.

f

Korytarzem i na suwak

Wchodzi w życie nowelizacja Prawa o ruchu drogowym, która wprowadza obowiązek tworzenia tzw. korytarzy życia i jazdy na suwak. Korytarze życia mają zapewnić krótszy czas przejazdu służb ratowniczych do poszkodowanych. Jazda na suwak ma zmniejszyć zatory drogowe i poprawić bezpieczeństwo w przypadku wykonywania manewru zmiany pasa ruchu, kiedy na jezdni z co najmniej dwoma pasami w jednym kierunku jeden z nich się kończy.

f

Krypty i jedwabie

Blisko sto nieznanych dotychczas pochówków odkryli od 2017 r. archeolodzy badający krypty klasztoru franciszkanów w Krakowie. Oprócz zakonników spoczywają w nich krakowianie: szlachta i bogaci mieszczanie. Część ciał była zmumifikowana. Większość zachowała się jednak w bardzo złym stanie. Szczątki w trumnach były ułożone z rękami złożonymi na piersiach. Trumny były malowane, a najczęściej obijane tkaninami – wełną lub jedwabiem. Przy zmarłych badacze znaleźli rośliny, które umieszczane były w poduszkach lub materacach: habery, wrotycz, rumianek, żmijowiec, lawenda. Służyły one do balsamowania zwłok, miały odstraszać owady i zapobiegać nieprzyjemnym zapachom. Jednym z niezwykłych odkryć było znalezienie szkieletu, w którego ustach połyskiwała złota blaszka. Okazało się, że była to proteza górnego podniebienia. Zachowały się także jedwabne stroje zmarłych, m.in. ferezja – męskie nakrycie wierzchnie pochodzenia wschodniego. Nie spotkamy go w żadnym polskim muzeum.

Poszukiwania na tak szeroką skalę nie były dotychczas prowadzone w kryptach żadnego kościoła w Polsce.

f

fot. PAP/Piotr Nowak

Bolid dla Maksa

W Dużej Auli Gmachu Głównego Politechniki Warszawskiej zaprezentowano elektryczny bolid, który studenci zaprojektowali i zbudowali dla dziesięcioletniego Maksa niepełnosprawnego z powodu dystrofii mięśniowej.

f

Prymas często powracał, nie tylko myślami i sercem, tam, gdzie spędził młodość lata.

i trzypokojowe mieszkanie, co było istotne dla siedmioosobowej rodziny, oczekującej kolejnego dziecka. Julianna obawiała się przeprowadzki. „Na śmierć mnie wiesz” – mówiła mężowi. Starsze dzieci z ojcem wyjechały wcześniej, przywieźli dobytek. Następnego dnia dołączyła Julianna z młodszymi. Jak wspominał po latach Prymas, kiedy on z rodzeństwem puszczali kaczki na stawie przy kościele, matka najpierw udała się na cmentarz.

– Starsze dzieci poszły do czteroklasowej szkoły gminnej. Młodsze do ochronki, znajdującej się pod pieczę proboszcza – opowiada Damian Jasko. Stefan lubił bawić się w księdza. Dzieci urządzały procesje, a on siedł pod baldachimem albo spowiadał kolegów. Ulubionym miejscem zabaw był też staw. Chłopca

fol. xtz

Ukochane Andrzejewo

Irena Świerdzewska

Kościół, gdzie Stefan Wyszyński przyjął Pierwszą Komunię Świętą i bierzmowanie. Figura Matki Bożej, do której przychodził po śmierci matki. Wyszczona tutaj Aleja Prymasa Wyszyńskiego od miejsca, gdzie stała nieistniejąca już organistówka, do cmentarza. Nieopodal cmentarnej kaplicy grób matki.

Andrzejewo, choć mocniej związane z Prymasem, nie jest tak znane jak odległa o 26 km Zuzela, gdzie się urodził. Jeszcze nie docierają tu pielgrzymki. Mieszkańcy wspominają przyjazdy Prymasa: bywał tu przynajmniej dwa razy w roku, zawsze odwiedzał grób matki. – Przyjeżdżał na zaproszenie miejscowych proboszczów, często także niezapowiedziany, gdy wracał z Łomży lub Białegostoku, spotykał się z przyjacielem ks. Janem Tyszką. Upodobał sobie werandę na plebanii – opowiada Damian Jasko, historyk, mieszkaniec Andrzejewa. Ludzie się do niego wtedy zbiegali. Pamiętał nazwiska. Przesyłał na

adres parafii przechowywane do dzisiaj listy i kartki z zapewnieniem o modlitwie.

Podkreślał, że z Andrzejewem jest bardzo związany. „Tu bowiem od roku 1910 wychowywałem się; tutaj jako dziewięcioletni chłopiec straciłem Matkę. (...) W tej świątyni po raz pierwszy przystąpiłem do Stołu Pańskiego. W tym też kościele przyjąłem sakrament bierzmowania z rąk biskupa-męczennika, ówczesnego biskupa płockiego Antoniego Nowowiejskiego. Wspomnienia te zachowuję głęboko w sercu. (...) W tej świątyni kształtowało się, rozwijało i dochodziło do świadomości moje powołanie kapłańskie. Tutaj postanowiłem, że pójdę do seminarium i będę pracował nad tym, aby zasłużyć sobie na łaskę kapłaństwa” – mówił w 1970 r.

PRZEPROWADZKA

Wyszyńscy przeprowadzili się w 1910 r. z Zuzeli do większego Andrzejewa, które do 1869 r. miało prawa miejskie. Stanisław otrzymał posadę organisty lepiej płatną

Z ks. Janem Tyszką przy grobie matki

fol. arch. prywatne Damiana Jasko

pociągła legenda o dzwonie, który nie chcąc zostać przetopiony na armaty, jak wiele wówczas kościelnych dzwonów, sam przeniósł się do stawu. Stefan wsuwał w trzciny deskę, by usłyszeć serce dzwonu, co miało się udawać tylko wybranym. Martwił się: „Chyba grzeszny jestem, nie słyszę muzyki dzwonu”.

W kazaniu w Andrzejewie Prymas wspominał, że był chłopcem psotnym, ale dom uformował go religijnie. Na lekcjach był małomówny. Między nauczycielem Arasimowiczem a uczniami często dochodziło do konfliktów.

W całej okolicy silne były nastroje patriotyczne. W grudniu 1905 r. doszło do wystąpienia 600 osób o charakterze narodowym. Kilka dni później zebranie gminne podjęło

fol. arch. prywatne Damiana Jasko

Prymas Wyszyński z mieszkańcami

fot. xhz

Figura, pod którą modlił się Stefan Wyszyński

oficjalną uchwałę o wprowadzeniu języka polskiego w urzędzie gminy i w szkole. Do 1908 r. krzewieniem i popieraniem oświaty w duchu chrześcijańskim i narodowym zajmował się andrzejewski oddział Polskiej Macierzy Szkolnej. Po latach Prymas mówił: „Mając lat dziesięć, po raz pierwszy dostałem do ręki w domu mojego ojca książkę ukazującą historię Polski, »Dwadzieścia cztery obrazki«. Oczywiście była to książka zabroniona, nie wolno jej przechowywać w domu, ale mój ojciec był tak oddany sprawom Narodu, że narażając się na prześladowanie, nie lękał się uczyć dzieci historii Polski, choćby potajemnie”.

OSIEROCENIE

We wrześniu 1910 r. stan zdrowia Juliany pogorszył się, nie mogła chodzić. Dzieci spotykały się przy jej łóżku na modlitwę. W nocy z 5 na 6 października 1910 r. przyszła na świat Zosia. „Matka moja umierała prawie miesiąc. My – dzieci – siedząc w szkole, z lękiem nasłuchiwaaliśmy, czy nie biją dzwony kościelne. Dla nas byłby to znak, że matka już nie żyje” – wspominał Prymas. Aż 31 października, gdy długo nie wracał ze szkoły, odsiadując karę po lekcjach, do szkoły przybiegła siostra Stasia: matka była w stanie krytycznym. Nauczyciel nie chciał chłopca puścić. Stefan, zrywając się, oświadczył: „Ja dziękuję panu profesorowi za naukę i więcej do szkoły nie przyjdę”. Julianna Wyszyńska zmarła tego dnia, mając zaledwie 33 lata. Prymas wspominał: „Pamiętam te trudne przeżycia w Dzień Zaduszny, gdy odbywał się pogrzeb mej matki. Była nas wówczas piątka osieroconych dzieci, klęczeliśmy tu na środku tej świątyni za trumną i płakaliśmy. (...) Nieraz opuszczaaliśmy dom. Udawali się skrycie niejako na cmentarz i przesiadywaaliśmy nad grobem matki”. Dzieci przesiedziały też cały dzień przy grobie matki w dzień ślubu ojca, który ożenił się z Eugenią Godlewską, przyjaciółką żony, rok po

fot. xhz

Wnętrze kościoła św. Bartłomieja w Andrzejewie

śmierci Julianny. Nowa żona ojca otoczyła dzieci opieką i miała z nimi dobry kontakt. Stefan, jak zapowiedział, do szkoły nie wrócił. – Uczyl się w domu pod kierunkiem ojca, lekcji udzielał także kleryk Bolesław Penkala – mówi Damian Jasko.

„Gdy straciłem matkę, mogłem skutecznie i spokojnie czuć się tylko tutaj, w kościele. I dlatego też często przebywałem, nawet wtedy, gdy nie było tu żadnych nabożeństw, bo wydało mi się, że to jest moja matka, i w tym przekonaniu pozostałem do dziś dnia” – wspominał kard. Wyszyński. „Po śmierci matki naszej służąca domowa, zająca Ulisia, często nam mówiła o Matce Niebieskiej. Byłem sercem związany z pięknym posągiem Matki Bożej stojącym na cmentarzu kościelnym w Andrzejewie” – wyjawiał w innych wspomnieniach. Figura znajduje się obecnie przy kościele.

POWOŁANIE

W maju 1911 r., przygotowany przez ks. Stanisława Bobińskiego, przystąpił do Pierwszej Komunii Świętej. „Skutecznie się nawróciłem w noc z Wielkiego Piątku na Sobotę. – wspominał Prymas. – W noc, (...) gdy w tym kościele ówczesnym zwyczajem ludzie czuwaliby, modlili się, śpiewając Gorzkie Żale, ja ukryłem się wtedy w tym konfesjonale. I choć szukano mnie, nie znaleźli. Dopiero nad ranem, skostniałego i zziębniętego, ale za to człowieka pełnego przeżyć jakichś głębokich. Wtedy umocniło się we mnie przedziwne umiłowanie Kościoła, świątyni, modlitwy, śpiewu religijnego, służby Bożej. Może wtedy zrozumiałem lepiej i to, co to znaczy być ministrantem”. Wśród konfesjonatów w świątyni znajduje się ten naznaczony przeżyciami Prymasa.

Na powołanie syna wskazała też Julianna, w czasie, kiedy jej życie dobiegało końca. Powiedziała mu: „Stefan, ubieraj się”. Chłopiec chciał nałożyć palto, a wtedy usłyszał: „Ubieraj się, ale nie tak. Inaczej się ubieraj”. Ojciec

wytłumaczył chłopcu, że chodziło o ubranie w cnoty, przygotowujące do dalszej życiowej drogi.

Pierwszego września 1912 r. Stefan Wyszyński rozpoczął naukę w pierwszej klasie Gimnazjum Męskiego Prywatnego Wojciecha Górskiego w Warszawie. Andrzejewo odwiedzał 1 listopada i podczas ferii zimowych w okresie Bożego Narodzenia. W czasie wakacji, 20 czerwca 1913 r., przyjął bierzmowanie. Nauka w gimnazjum trwała do czerwca 1915 r. Rozwój sytuacji na froncie wschodnim uniemożliwił powrót do szkoły w stolicy. W sierpniu 1915 r. wkroczyły do Andrzejewa wojska niemieckie. Wieś niemal doszczętnie spalili. We wrześniu Stefan rozpoczął naukę w trzeciej klasie Męskiej Szkoły Handlowej w Łomży razem z kolegą Janem Tyszką. Wakacje 1917 r. spędził jak zwykle w Andrzejewie. Codziennie służył do Mszy. Zamiar pójścia do seminarium wyjawiał najpierw dawnemu nauczycielowi, ks. Penkale, potem rodzicom. Siostra Stanisława, z którą spośród rodzeństwa czuł się najbardziej związany, wspominała: „Wzruszony Stefan powiada do rodziców, że chciałby ich o coś prosić i chce być tylko sam z nimi. (...) Sprawa widocznie jest wielkiej wagi i zbyt poważna, żeby o niej od razu mówić. Dlatego rodzice zachowują spokój. Zarządzają spanie, podczas gdy sami jeszcze długo i cicho rozmawiają”. – Kilka dni później Stefan z macochą udali się do Ostrowi Mazowieckiej, by kupić materiał na sutannę. Dopiero po powrocie z zakupów rodzeństwo dowiaduje się o planach brata – opowiada Damian Jasko. O wyborze seminarium innym niż diecezjalne, płockie, wśród kilku hipotez, z tą o konflikcie między ojcem Wyszyńskim a miejscowym proboszczem, Damian Jasko dodaje inną: – W Andrzejewie było wówczas wiele powołań kapłańskich. Stefan Wyszyński poszedł śladami kolegów, wybierając naukę w seminarium wrocławskim, wówczas najlepszym w Polsce.

Zanim szczyt Sojuszu Północnoatlantyckiego się rozpoczął, było już wiadomo, że nie obędzie się na nim bez poważnych sporów.

Już po szczycie sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg oświadczył, że Turcja porzuciła swój sprzeciw wobec planu wzmocnienia wschodniej flanki Sojuszu. Na konferencji prasowej powiedział też, że przywódcy NATO nie rozmawiali o kurdyjskich oddziałach YPG, które Ankara uważa za organizację terrorystyczną.

– Jeśli chodzi o polskie sprawy w Sojuszu i bezpieczeństwo naszej części Europy, to

nieczne jednolite zdanie – dużo życzliwiej niż my patrzy na Rosję francuski prezydent Emmanuel Macron, o czym dalej – to jednak wydawało się, że żadnych większych sporów na ten temat nie będzie.

Kompletnie nieoczekiwana była więc informacja, która dotarła z Ankary. – Turcja sprzeciwi się natowskiemu planowi obrony dla państw bałtyckich, jeśli sojusznicy z NATO nie uznają ugrupowań, z którymi

Szczyt kłopotów NATO

Piotr
Kościński

fot. PAP/PAWIL Oliver

Z polskiego punktu widzenia najważniejsza była sprawa Turcji, gotowej blokować plan wzmocnienia obrony Polski i państw bałtyckich, jeśli NATO nie uzna ugrupowań kurdyjskich z Syrii za terrorystyczne.

Na szczęście sprawę udało się rozstrzygnąć z korzyścią i dla nas, i dla Sojuszu. Ujawnił się też inny spór, na linii Waszyngton-Paryż – i jak na razie udało się go jedynie załagodzić.

szczyt jest zwycięstwem Polski – powiedział dziennikarzom prezydent Andrzej Duda, dodając, że jest to również sukces NATO.

ERDOGAN BLOKUJE

Z polskiego punktu widzenia uznanie przez NATO wagi problemu swojej flanki wschodniej, czyli obrony Polski, Litwy, Łotwy i Estonii przed ewentualną agresją rosyjską, było oczywiście kluczowe. I mimo że państwa Sojuszu mają na ten temat nieko-

walczymy, za terrorystów – zagroził prezydent Turcji Recep Tayyip Erdogan na konferencji prasowej przed wylotem do Londynu na szczyt NATO.

YPG, Yekineyen Parastina Gel, czyli Powszechne Jednostki Samoobrony, to kurdyjska milicja działająca na terytorium Syrii. Powstała w 2011 r., liczy obecnie do 100 tys. dość słabo uzbrojonych żołnierzy. Przy wsparciu sił amerykańskich opanowała północno-wschodnią, zamieszkaną przez

Kurdów część Syrii i aktywnie zwalczała Państwo Islamskie. Niestety, z tureckiego punktu widzenia YPG to wrogowie, sojusznicy separatystycznych ugrupowań kurdyjskich działających na terytorium Turcji. Chodzi o Partię Pracujących Kurdystanu, PKK. Ankara uważa YPG wręcz za zbrojne ramię PKK.

Kiedy prezydent USA Donald Trump zdecydował o wycofaniu wojsk amerykańskich z Syrii, oznaczało to pozostawienie Kurdów samym sobie. Erdogan podjął wówczas decyzję o wtargnięciu na północ Syrii i zniszczeniu sił kurdyjskich. Oczywiście, wojska tureckie są o wiele silniejsze o YPG i błyskawicznie doszło nie tylko do kurdyjskiej porażki, ale i do nowej katastrofy humanitarnej – z domów zaczęli uciekać Kurdowie. Pomogły stanowcze ostrzeżenia ze strony Trumpa – i przede wszystkim ingerencja prezydenta Rosji Władimira Putina, któremu zależy na zwycięstwie jego sojusznika, prezydenta Syrii Baszara Asada. A ten walczył dotąd i z opozycją, i z Kurdami, i z ISIS. Kurdom zaś nie pozostało nic innego, jak dogadanie się z Asadem, ich dotychczasowym przeciwnikiem.

Paradoksalnie, Turcy coraz wyraźniej zwracają się ku Rosji, która od wieków była ich tradycyjnym wrogiem. Moskwa od setek lat wspierała prawosławnych Greków, a walczyła z muzułmańskimi Turkami. Dziś przerzuca wsparcie na korzyść Ankary. A to oznacza, że Turcja powoli zaczyna oddalać się od pozostałych sojuszników z NATO. Jednym z tego przejawów jest decyzja Turcji o zakupie rosyjskich systemów antyrakietowych – rzecz absolutnie w NATO niespotykana.

Na szczycie w Londynie doszło do intensywnych rozmów. Z Erdoganem kilkakrotnie – telefonicznie i osobiście – rozmawiał Andrzej Duda. I udało się go przekonać. Ostatecznie w przyjętej jednogłośnie deklaracji londyńskiej stwierdzono: „Jako Sojusz stoimy w obliczu wyraźnych zagrożeń i wyzwań związanych ze wszystkimi strategicznymi kierunkami. Agresywne działania Rosji stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego; terroryzm we wszystkich jego postaciach i przejawach pozostaje stałym zagrożeniem dla nas wszystkich”. Co prawda Kurdów nie wymieniono wprost, ale zagrożenie terrorystyczne znalazło się na drugim miejscu, po rosyjskim.

ŚMIERĆ MÓZGOWA?

Dalekosiężnym problemem dla NATO jest spór francusko-amerykański. To nie nowego; w 1966 r. Francja wystąpiła ze struktur wojskowych Sojuszu, częściowo powróciła w 1995 r., a ostatecznie dopiero dziesięć lat temu.

Tym razem zaczęło się od wypowiedzi prezydenta Macrona. W rozmowie z bry-

tyjskim tygodnikiem „The Economist” stwierdził on, że Stany Zjednoczone „odwracają się plecami” od swoich sojuszników z NATO. Francuski przywódca stwierdził też, że ma miejsce „śmierć mózgowa NATO” i zaapelował do innych krajów europejskich, by się przebudziły. Zapytany, czy nadal wierzy w efektywność artykułu 5 traktatu waszyngtońskiego, zgodnie z którym atak na jednego z sojuszników jest uważany za atak na wszystkich członków NATO, odpowiedział: „Nie wiem”.

Ostro zareagował Trump. Oznajmił, że francuski prezydent zachował się w sposób „bardzo lekceważący” wszystkich członków Sojuszu, a jego słowa były „bardzo, bardzo nieprzyjemne”. Tymczasem Francuzi mają „bardzo wysoką stopę bezrobocia”, a „nikt nie potrzebuje NATO bardziej niż Francja”. Trump oświadczył także, że nie pozwoli Francji wykorzystywać amerykańskich firm po tym, jak dochodzenie rządu USA wykazało, iż nowy francuski podatek od usług cyfrowych zaszkodzi firmom technologicznym ze Stanów Zjednoczonych. – Niewłaściwe jest wykorzystywanie NATO i czerpanie takich korzyści z handlu. Nie możemy na to pozwolić – dodał.

Na późniejszej wspólnej konferencji prasowej z Macronem Trump był nieco ostrożniejszy, podkreślając, że oba kraje „zrobiły razem wiele dobrych rzeczy”. Tymczasem Macron powiedział, że podtrzymał swoje wcześniejsze uwagi. Prezydenci czynili sobie różne uszczypliwości i wyraźnie widać było brak porozumienia.

– Proszę nie mówić o śmierci mózgu NATO, ale zaproponować, co konkretnie możemy zrobić, aby poprawić naszą współpracę w Sojuszu – mówił w Londynie do Macrona prezydent Duda. – Konkretnie, proszę – dodał. Odpowiedzi chyba nie było. A sam Macron podczas londyńskich obrad mówił też inne rzeczy, bardzo niepokojące z polskiego punktu widzenia. – Czy dzisiaj wszyscy przy tym stole określiliby Rosję jako wroga? Nie sądzę – wskazał. Jego zdaniem z Moskwą trzeba rozmawiać, bo może stać się sojusznikiem Europy wobec zagrożenia, które może nadejść ze strony Chin. Na szczęście ten punkt widzenia został odrzucony nie tylko przez Polskę i kraje bałtyckie, ale też przez Niemcy i Wielką Brytanię. A w ostatecznie przyjętej deklaracji Rosja została wskazana jako istotne zagrożenie dla Sojuszu.

DEKLARACJA LONDYŃSKA

Ostatecznie przyjęto rozmaite decyzje, m.in. w kwestii inicjatywy gotowości bojowej, nazywanej 4x30. W razie ataku

NATO uruchomi w ciągu 30 dni 30 batalionów zmechanizowanych, 30 eskadr lotniczych i 30 okrętów bojowych. Andrzej Duda poinformował, że w ramach tej inicjatywy Polska odda do dyspozycji Sojuszu dwie eskadry lotnicze i jedną brygadę zmechanizowaną. Będziemy jednym z sześciu państw ramowych inicjatywy.

Wskazano też na cele przyszłościowe. „Będziemy nadal zwiększać siłę naszych społeczeństw, a także naszej infrastruktury i naszego bezpieczeństwa energetycznego. NATO i sojusznicy, w ramach swoich uprawnień, zobowiązują się do zapewnienia bezpieczeństwa naszej komunikacji, w tym 5G, uznając potrzebę polegania na bezpiecznych i odpornych systemach. Zadeklarowaliśmy, że przestrzeń kosmiczną stanie się dziedziną operacyjną dla NATO (...). Udoskonalamy nasze narzędzia reagowania na cyberataki i wzmacniamy naszą zdolność do odstraszania i obrony przed działaniami hybrydowymi, które mają na celu osłabienie naszego bezpieczeństwa i społeczeństw” – stwierdzono w deklaracji londyńskiej. Przywódcy krajów NATO potwierdzili też, że Sojusz jest jednością, a najważniejszą zasadą jego działania jest zasada „jeden za wszystkich, wszyscy za jednego”.

Wypowiadając się po obradach, prezydent Duda stwierdził, że „pełna zgoda na aktualizację planów kolektywnej obrony Polski” jest bardzo ważna. Mówiąc o Rosji, wskazał, że potrzebne jest podejście dwutorowe: „odstraszanie” i rozmowa. – Bo Rosja jest sąsiadem, jest partnerem – powiedział. Pytany o słowa prezydenta Macrona, który apelował, by przestać koncentrować się na Rosji i wschodniej flance, ale zacząć zauważać także inne zagrożenia, m.in. w Afryce, stwierdził, że nie jest możliwe połączenie obu kwestii na zasadzie „360 stopni NATO”. – To nie jest tylko problem naszego bezpieczeństwa, obrony granic Polski i państw bałtyckich; to także kwestia południowej Europy czy zagrożenia terrorystycznego – mówił.

Tym niemniej Sojusz czeka poważna praca nie tylko nad wprowadzeniem w życie inicjatywy 4x30, ale też nad osiągnięciem faktycznego, a nie tylko deklarowanego porozumienia między jego członkami. Bo szczyliny w spójnym dotychczas bloku, jakim jest NATO, są coraz wyraźniejsze, a przez to bardzo niebezpieczne. Zwłaszcza dla krajów średniej wielkości, jakim jest Polska, oraz dla państw mniejszych, jak nasi sąsiedzi – Litwa, Łotwa i Estonia.

Marek Jurek

Niepodejrzane świadectwo

Niedawno pisałem o lewicowej chimerze, która się pojawiła w naszym sejmie, czyli o sojuszu Ordynackiej, skupiającej entuzjastów i beneficjentów gospodarczej „transformacji” lat 90., z rewolucyjną i antykapitalistyczną partią Razem. Co właściwie łączy Włodzimierza Czarzastego i Adriana Zandberga? Aborcjonizm, rewindykacje homoseksualne i dążenie do rewolucji społecznej, których sens ani nie dotyczy gospodarki, ani nie zbiega się poglądami większości skromnie żyjących ludzi.

Nie spodziewałem się, pisząc o tym, że w tej sprawie pojawi się świadectwo całkowicie wolne od jakichkolwiek podejrzeń o prawicowo-katolicką tendencję, a jednocześnie wyrażające całkiem zbieżny odbiór polityki radykalnej lewicy. Agata Bielik-Robson, czoło-

wa intelektualistka obozu liberalnego, wielokrotnie atakująca prawicę katolicką, tak mówi (w wywiadzie dla „Gazety Wyborczej”) o partii Razem:

„Zapytaj kiedyś Zandberga wprost, jaki jest jego stosunek do kapitalizmu. (...) I on ci się zacznie wykręcać. Ani nie odpowie, że jest komunistą, ale też nigdy ci nie powie, że kapitalizm jakkolwiek ceni. Skąd się bierze inwestycja lewicy w spory kulturowe i tożsamościowe, w te ich wszystkie dogmatyzmy i pewności? Właśnie stąd, że oni nie są w stanie

ustalić jednoznacznie swojej pozycji w kwestii ekonomicznej, nie potrafią powiedzieć jasno i zero-jedynkowo, że chcą obalenia ustroju kapitalistycznego. Więc inwestują w wojny obyczajowe, w których lewica może być zero-jedynkowa, stanowcza i pryncypialna na maksa i do woli”.

Oczywiście, liberalna filozof mówi to z własnej perspektywy i o intencjach radykalnej lewicy, które zakłada, można by dyskutować. Nie zmienia to jednak faktu, że konstrukcję ideową i polityczną parlamentarnej lewicy też uważa za dziwaczną. Tyle że przestrzega jej „racjonalną” część przed konsekwencjami marksizmu partii Adriana Zandberga, a nie lewackich „idealistów” przed cynizmem SLD. Uważa, że liberalowie nie powinni pocieszać się, że Razem ma tylko sześćioro posłów, bo wpływ polityczny wynika nie tylko z liczby, ale z woli i umiejętności wywierania wpływu.

Wszystko to nie zmienia faktu, że – niezależnie od dyskusji o tym, co jest intencją, a co jedynie retoryką – nikt nie może zaprzeczyć, że Zandberga i Czarzastego nie wiążą żadne poglądy ekonomiczne, że rewindykacje gospodarcze są w ich polityce trzeciorzędne. Agata Bielik-Robson uważa, że cała aborcjonistyczno-homoseksualno-neolingwistyczna agenda ich rewolucji to tylko fasada pustki. Niezależnie od tego, czy ta nicieś to redukujące się do zera sprzeczności poglądów ekonomicznych, czy też zwyczajny cynizm, który sprzeczności te odsuwa na trzeci plan, i niezależnie od tego, czy zakrywa to pusta fasada, czy zastępuje ideologiczny szaniec przeciw cywilizacji chrześcijańskiej, jedno jest pewne: ta fasada czy szaniec to jedyny realny składnik ich polityki. Nic tam więcej nie ma, do tego służy całe społeczne podburzanie neomarksistowskiej lewicy.

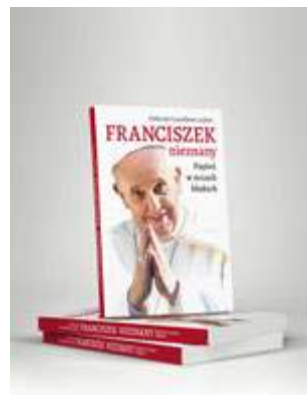
Odkrywanie Franciszka

Franciszek nazywany jest papieżem „z końca świata”. To wyrażenie przypomina słowa Jana Pawła II, który 16 października 1978 r. z Loggi Błogosławieństw powiedział do zgromadzonych na placu św. Piotra, że przybywa „z dalekiego kraju”. Był pierwszym nie-Włochem na tronie Piotrowym od ponad czterystu lat i pierwszym Polakiem, który został wybrany papieżem. Franciszek zaś jest pierwszym papieżem pochodzącym z Ameryki Południowej, pierwszym Argentyńczykiem dzierżącym stery Kościoła.

Co wiemy o Ojcu Świętym „z końca świata”? Na pewno chcielibyśmy wiedzieć więcej, niż wiemy. Z okazji 50. rocznicy święceń kapłańskich papieża Bergoglio Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników przygotowało i wydało książkę, która udzieli odpowiedzi na kilka pytań o pontyfikat, działania

i życie papieża Franciszka. Autorką książki jest Deborah Castellano Lubov, amerykańska dziennikarka akredytowana przy Stolicy Apostolskiej, która w ciągu kilku lat przeprowadzała wywiady z przyjaciółmi i bliskimi współpracownikami papieża. Wstęp do książki napisał kard. Pietro Parolin, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej.

Czytelnicy mają okazję zapoznać się z wypowiedziami siostry papieża Franciszka, Marii Eleny Bergoglio, długoletnim przyjacielem Adrianem Pallarolsem oraz rabinem Abrahamem Skórką, z którym kard. Jorge Mario Bergoglio jeszcze jako arcybiskup Buenos Aires napisał książkę. Wśród rozmówców znaleźli się także abp Georg Gänswein, kard. Timothy Dalton, kard. Kurt Koch, abp Joseph E. Kurtz i kard. Peter Turkson. Polska edycja zwiera również rozmowy

wę z abp. Stanisławem Gądeckim, przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski.

Rozmówcy opowiadają, w jaki sposób spotkali się po raz pierwszy z papieżem Franciszkiem, co uważają za cechy wiodące jego pontyfikatu, co sprawia, że tak wiele się mówi o prawie każdym geście Franciszka i na czym polega jego własny oryginalny styl w kontaktach z ludźmi. W wielu rozmowach przewija się spostrzeżenie, że chociaż Franciszek wprowadza nowe tradycje

w Watykanie, to przecież jego poprzednicy także to czynili, chociażby Jan Paweł II. Wyłania się z nich obraz Ojca Świętego Franciszka jako głowy Kościoła powszechnego, która służy Bogu i Jego ludowi.

Książka „Franciszek nieznamy. Papież w oczach bliskich” została objęta patronatem honorowym nuncjusza apostolskiego w Polsce abp. Salvatorego Pennacchia, Konferencji Episkopatu Polski oraz biskupa wrocławskiego Wiesława A. Meringa. Tygodnik „Idziemy” objął książkę patronatem medialnym. Można ją nabywać w księgarniach lub bezpośrednio na stronie Wydawnictwa Duszpasterstwa Rolników: www.wydawnictwodr.pl/xhz

Deborah Castellano Lubov,
„Franciszek nieznamy.
Papież w oczach bliskich”,
przekład Anna T. Kowalewska,
Wydawnictwo
Duszpasterstwa Rolników,
Wrocław 2019, 200 s.

Paczuszka dla maluszka

Wyobraź sobie...

Fundacja Małych Stópek to organizacja pozarządowa, utworzona w 2012 r. w Szczecinie. Jej misją jest budowanie postaw społecznych oraz ochrona każdego poczętego dziecka, niezależnie od warunków i okoliczności, w jakich się poczęło. Swoje działania realizuje na skalę ogólnopolską i międzynarodową.

Zastanawialiście się kiedyś, czy dziecko w łonie matki odczuwa to, co mama? Czy czuje dotyk, radość, smutek? Zmysł dotyku u dziecka rozwija się jako pierwszy, około 7-8 tygodnia od poczęcia. Dlatego delikatne głaskanie brzucha wycisza maluszka. Dzięki wielkiej spójności organizmu matki i dziecka oraz wydzielanym endorfinom, oboje czują się szczęśliwi.

A teraz wyobraźcie sobie, co przeżywają oboje w obliczu tak traumatycznych przeżyć, jak porzucenie, odrzucenie, osamotnienie, strach... Nikt nie zasługuje na takie lęki, szczególnie kobieta w stanie błogosławionym i jej nienarodzone dziecko.

Dlatego powinniśmy zrobić wszystko, co w naszej mocy, aby odwrócić ich los. Trzeba wsparcia w wielu dziedzinach życia, aby ich przyszłość nie była pasmem niewiadomych. Jedną z tych form pomocy jest organizowana w czasie okoliczności „Paczuszka dla maluszka”.

Podczas wspomnianej inicjatywy przygotowujemy świąteczne prezenty dla dzieci i ich mam.

Potrzebne są przede wszystkim artykuły higieniczne: pieluszki jednorazowe, chusteczki nawilżane, kosmetyki do pielęgnacji niemowląt i artykuły dla mam. W tym roku zgromadzone i zakupione dary z „Paczuszki dla maluszka” trafią do Domów Samotnej Matki i Domów Dziecka w całej Polsce.

Jeśli świąteczny czas niesie dla Ciebie coś więcej niż przekolorowane reklamy i rozkrzyczane elfy, jeśli oczekiwanie na narodzenie Jezusa jest dla Ciebie okazją do dzielenia się miłością i niesienia pomocy potrzebującym, to udział w akcji „Paczuszka dla maluszka” jest właśnie dla Ciebie!

Z pewnością i Ty doświadczysz obdarowania i ... Bożego Narodzenia.

Akcja „Paczuszka dla Maluszka” trwa od 3 do 19 grudnia 2019 r.

Fundacja Małych Stópek
nr konta: 13 2030 0045 1110 0000 0231 0120
Tytułem: PACZUSZKA DLA MALUSZKA

Stereotyp i misja

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Przeczytałam kolejny raz: „Niewiastę dzielną któż znajdzie...” – i burzę się, bo ten biblijny ideał kobiety jest już nieaktualny i dla mnie nie do przyjęcia. To przecież jest kobieta totalnie przepracowana, pracująca na trzy etaty. Według mnie Kościół grzeszy, utrzymując swoje maskulinistyczne stereotypy.

Miło mi słyszeć, że czyta Pani Słowo Boże. To jest także mój skarb. Przetoczony przez Panią fragment jest pochwałą dzielnej kobiety. „Jej wartość przewyższa perły” (Prz 31,10). Nie jest ideałem. Idealną kobietą jest Maryją, która nie wpuszczała w siebie żadnego zła. Maria, siostra pracowitej Marty, wybrała lepszą część, chociaż nie pracowała tak dużo, jak dzielna niewiasta z Księgi Przysłów. Ma Pani jednak rację, że chrześcijanin nie ma pracować na trzy etaty, tylko na jeden, a dobrze. Proszę jednak nie dyskwalifikować wysiłku milionów kobiet, które przez swoją całodobową troskę i ciężką pracę okazywały i okazują miłość swoim bliskim.

Z pewnością można by przytaczać różne przejawy dyskryminacji kobiet w przeciągu wieków. Także w Kościele. Było ich dużo, i do dziś się zdarzają. Szkoda, bo są to krzywdzące uderzenia we wspólną istotę. Tyle że buntując się przy

tym przeciwko Kościołowi, warto czytać historię uczciwie. Dowartościowanie roli kobiet w pierwotnym chrześcijaństwie było niesamowitym postępowaniem na tle świata antycznego. Świadczy o tym choćby Pawłowe: „ma już mężczyzny ani kobiety” (Ga 3,28). Historia Kościoła to także tysięcy niesamowitych, świętych kobiet, silnych i ciepłych jednocześnie.

W orędziu końcowym Soboru Watykańskiego II czytamy: „Nadchodzi godzina, nadeszła godzina, w której powołanie niewiasty realizuje się w pełni. Godzina, w której niewiasta swoim wpływem promieniuje na społeczeństwo i uzyskuje władzę nigdy dotąd nieposiadaną. Dlatego też w chwili, kiedy ludzkość przeżywa tak głębokie przemiany, niewiasty przepełnione duchem ewangelicznym mogą nieść wielką pomoc ludzkości, aby nie upadła”. Fakt jest faktem: współczesne kobiety mają władzę. Mają władzę w rodzinach, mediach, instytucjach. Ważne, jak jej użyją? Do budowania czy burzenia?

Współcześni mężczyźni boją się kobiet. To przede wszystkim wina panów. Ale także wina stereotypów feministycznych. Jest jednak coś ważniejszego niż walka ze stereotypami: misja. Gdzie kobiety skierują swoją energię? Ku jakim wartościom? A dla Kościoła zawsze jest jednym z największych zadań i wyzwań: jak właściwie spożytkować talenty wierzących kobiet? Jak uratować świat dzięki tym łaskom, które Duch Święty wlewa w kobiety?

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Zmiana siatki pojęciowej

**ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski**

Kanadyjski filozof i teoretyk komunikacji Marshall McLuhan (1911-1980) zadał kiedyś swoim słuchaczom pytanie: „W jaki sposób łowi się

dzisiaj ludzkie dusze? Wędką czy siecią?”. Kiedy milczeli, odpowiedział: „Ani wędką, ani siecią. Siecią łowiono w czasach Apostołów, wędką – w epoce Gutenberga. Dzisiaj wymienia się wodę”.

„Wymiana wody” to zmiana słów i, co za tym idzie, siatki pojęciowej. Zróbmy eksperyment dla unaocznienia tego zjawiska. Sięgnijmy po klasyczne teksty duchowości i markerem zaznaczmy słowa, których dzisiejszy czytelnik nie jest w stanie pojąć. Trzeba będzie zakreślić np.: „umartwienie”, „prozeli tyzm”, „kierownictwo duchowe”, „cnoty” itd. Do tego trzeba dodać słowa, których nie wypada używać ze względu na poprawność polityczną: „homoseksualizm”, „wierność”, „posłuszeństwo” itd. W rezultacie okaże się, że niemal cała książka została zaznaczona.

Inny przykład „zmiany wody” to prawdy moralne. Wierność zasadom, oddanie za nich życia – co uczyniło wielu świętych – dziś są przedstawiane jako objaw radykalnej nietolerancji. Już sama ocena pewnych sytuacji jako nie-

moralnych, np. użycia słowa „cudzołóstwo” wobec pary mieszkającej bez ślubu, jest wyrazem rażącego braku miłości. Wydaje się, że wolno już tylko mówić o Bogu miłosiernym, ale nie o Jego sprawiedliwości. W takim kontekście warto przeczytać fragment tekstu Benedykta XVI: „Jestem przekonany, że kwestia sprawiedliwości stanowi istotny argument, a w każdym razie argument najmocniejszy za wiarą w życie wieczne. (...) Konieczność powrotu Chrystusa i nowego życia staje się w pełni przekonująca tylko w połączeniu z uznaniem, że niesprawiedliwość historii nie może być ostatnim słowem” (*Spes salvi* 43). Inaczej mówiąc, beznadziejny jest świat bez Bożej sprawiedliwości.

W ostatnich dziesięcioleciach mocno przyspieszył proces sekularyzacji, czyli „zmiany wody”. Wierny uczeń Jezusa może mieć poczucie, że zachowując tę samą wiarę sprzed dziesięcioleci, nagle znalazł się na obrzeżach Kościoła lub poza nim. Pocieszające dla niego są słowa Benedykta XVI z tej samej encykliki: „Perspektywa Sądu Ostatecznego od najwcześniejszych czasów oddziaływała na codzienne życie chrześcijan, stanowiąc jakby kryterium, według którego kształtowali życie doczesne, jako wyzwanie dla sumień i równocześnie jako nadzieja pokładana w sprawiedliwości Boga” (tamże, 41). „Co wysłiście obejrzeć na pustyni? Trzcinę kołyszącą się na wietrze?” (Mt 11,7).

**Beznadziejny
jest świat
bez Bożej
sprawiedliwości.**

Tutaj się słucha

tekst i zdjęcia
Katarzyna Kasjanowicz

To jedna z nielicznych parafii, gdzie świeccy w takim stopniu pomagają sobie wzajemnie w przygotowywaniu się do sakramentów.

– Specyfiką naszej parafii jest wspólnotowe przygotowanie do sakramentów chrztu i Pierwszej Komunii Świętej – zauważa ks. Grzegorz Harasim, wikariusz parafii św. Jana Kantego w Legionowie. – Animatorami spotkań formacyjnych są nie tylko osoby z Domowego Kościoła, ale także rodziny zaangażowane w życie parafii, rodzice, których dzieci przyjęły sakramenty już wcześniej, a także członkowie różnych wspólnot parafialnych. Uczestnicy tych spotkań zawsze domagają się obecności księdza.

– Trudno kształtować religijną wrażliwość dzieci, kiedy w domu nie mają mocnej podstawy duchowej. Wtedy często mówią: „Księża bujają” – zauważa ks. prałat Lucjan Szczeciński, od 24 lat proboszcz parafii. – Praca z rodzicami nie była łatwa. Po raz pierwszy bardzo bałem się tego posunięcia. Nie wiedziałem, jaki będzie odbiór, czy nie napłyną skargi. Jednak spotkania w grupach dla wielu osób były tym, co poszerzyło ich dotychczasowy światopogląd i otworzyło duszę. Zaapelowałem także: „Jeśli chcecie, żeby dzieci poważnie traktowały ministranturę, to ojcowie również powinni włączyć się w to dzieło”. Po skutkowało. W przedsięwzięciu wzięli udział nie tylko ojcowie, ale i dziadkowie.

Budynek parafialnej świątyni stanął na miejscu drewnianego kościoła, który służył wiernym przez pół wieku. Nowy kościół, kaplica i sale katechetyczne zostały poświęcone 7 czerwca 1984 r. przez kard. Józefa Glemb

Ks. prałat
Lucjan Szczeciński

pa. Teren, jak również sama świątynia, noszą znamiona patriotyczno-historyczne. Uwagę przykuwa m.in. zewnętrzna płaskorzeźba katyńsko-smoleńska, odsłonięta 17 września br., w 80. rocznicę napaści wojsk radzieckich na Polskę. Jej autorem jest Sławomir Micek, znany kielecki artysta. W ostatnie czwartki miesiąca o godz. 18 w świątyni odbywają się Msze za Ojczyznę.

Dziś parafia liczy 12 tys. wiernych. Proboszcz wspomaga trzech młodych wikariuszy: oprócz ks. Harasima (święcenia

w 2016 r.) są to ks. Samuel Szociński (święcenia w 2017 r.) i ks. Szymon Berger (święcenia w 2018 r.). Na niedzielnych Mszach Świętych gromadzi się ok. 2,7 tys. osób. – Po-

dobna tendencja utrzymuje się od kilku lat – mówi proboszcz. – Z mojej perspektywy, czterdziestu lat posługi w tym miejscu, mogę powiedzieć, że kiedy dawniej chodziłem po kolędzie, na każdej klatce schodowej było jak w ulu. Teraz w większości spotykamy wdowy, chociaż dzieci też jest sporo – dzieli się spostrzeżeniami ks. Szczeciński, który od 1980 r. był organizatorem parafii oraz budowniczym kościoła i plebanii w parafii Miłosierdzia Bożego w Legionowie.

– W dni powszednie na Mszy o godz. 6.30 mamy ok. 150 osób. W kolejnej uczestniczy połowa tego, na godz. 18, w zależności od dnia, przychodzi 100-150 osób. Tutaj obserwujemy tendencję wzrostową. Na rataty

od lat przychodzi 350-400 wiernych – ocenia ks. Szczeciński. Do Pierwszej Komunii Świętej w parafii przystąpiło w tym roku 150 dzieci. Liczba chrztów nieco przewyższa bilans pogrzebów; odbyło się 36 ślubów.

Proboszcz czuł, że w parafii jest bardzo potrzebna kaplica adoracji Najświętszego Sakramentu. Od momentu jej utworzenia jeszcze nie zdarzyło się, aby była pusta, nawet w dni powszednie. Zawsze kilka osób czuwa przy Jezusie eucharystycznym. Są tacy, którzy przychodzą rano, przed pracą. Od poniedziałku do środy kaplica jest otwarta w godz. 7.30-17.30, a od godz. 7.30 we czwartek do 17.30 w sobotę trwa adoracja nieustanna.

Oprócz wspomnianego Domowego Kościoła działa tu grupa bielaneek, prężne wspólnoty różańcowe czy niezwykle potrzebne grupy Anonimowych Alkoholików, o których proboszcz mówi, że są „jego dzieckiem”. Inicjatywa, która początkowo budziła nieufność, rozrosła się na wszystkie parafie w Legionowie. Najliczniejsze grupy przychodzą we wtorek i piątek. – Pamiętam osoby leżące na ulicy – wspomina proboszcz. – Kiedy wychodziły z nałogu, widziałem, jak się zmienia ich podejście, wygląd zewnętrzny, jak odzyskują wiarę.

Mocną stroną parafii jest sfera muzyczna. Na tej płaszczyźnie wyróżnia się małżeństwo organistów, chór parafialny, schola dziecięca i schola młodzieżowa.

– Jest jeszcze jedna rzecz, która charakteryzuje naszą parafię – dodaje ks. Harasim. – Wiem to od księży przyjeżdżających do nas na rekolekcje. Tutaj ludzie słuchają, co się do nich mówi. Są uważni, zadają pytania. To dodatkowo motywuje nas kapłanów do lepszego przygotowania i głębszego zaangażowania. Wiemy, że jesteśmy słuchani.

W SKRÓCIE

■ **Pogrzeb osób bezdomnych.** Bp Rafał Markowski przewodniczył 5 grudnia na Cmentarzu Południowym w Antoninowie koło Piaseczna Mszy Świętej w intencji trojga bezdomnych, którzy zginęli w pożarze baraku w nocy z 25 na 26 grudnia 2018 r. przy ul. Spedycyjnej na warszawskim Żeraniu. Identyfikacja ciał trwała niemal rok.

■ **Roraty z bp. Markiem Solarczykiem.** W Adwencie bp Solarczyk odprawia Msze Święte roratnie w kościołach diecezji warszawsko-praskiej. Najbliższe: 19 grudnia w parafii katedralnej, ul. Floriańska 3, o godz. 6.30; 23 grudnia w parafii Przemienia Pańskiego w Radzyminie o godz. 6.30; 24 grudnia w parafii katedralnej, ul. Floriańska 3, o godz. 6.30.

■ **„Scrooge. Opowieść wigilijna”.** Ostatnie przedstawienia sztuki wystawianej przez kleryków w seminarium warszawsko-praskim na Tarchominie, ul. Mehoffera 2, odbędą się: 14 grudnia (sobota) o godz. 11, 15 i 18.30; 15 grudnia (niedziela) o godz. 15 i 18.30; 17 grudnia (wtorek) o godz. 18.30. Organizatorzy proszą o wcześniejsze zgłaszanie grup powyżej 10 osób, tel. 510 682 338 lub e-mail: info@sztuka2019.pl. Możliwa jest rezerwacja online: <https://evenea.pl/organizator?id=288600>. Więcej szczegółów: <https://sztuka2019.pl/>.

■ **Świąteczna szopka ze zwierzętami.** Otwarcie szopki z udziałem żywych zwierząt odbędzie się 22 grudnia przed katedrą św. Floriana, ul. Floriańska 3. Po Mszy Świętej o godz. 12.30 szopkę pobłogosławi bp Romuald Kamiński, następnie odbędzie się degustacja potraw wigilijnych, animacje i zabawy dla dzieci, zdjęcia ze św. Mikołajem. Zwierzęta w szopce będą gościć tylko jeden dzień.

■ **Choinka Sąsiedzka na Kamionku.** W programie: m.in. wspólne dekorowanie choinki i śpiewanie kolęd, występ Heńka Małolepszego i Konkatedralnego Chóru Kamionek, gorący barszcz, pierogi, coś słodkiego dla najmłodszych. Wydarzenie odbędzie się 21 grudnia w godz. 15-18 na warszawskim Kamionku, plac po Bazarze Rogatka.

■ **Potrzebni wolontariusze do przygotowania wigilii.** Wspólnota Sant'Egidio poszukuje chętnych do pomocy w przygotowaniu wigilii dla osób bezdomnych w Warszawie, a także muzyków i chórzystów, którzy wezmą udział w kolędowaniu. Chęć pomocy można zadeklarować, wysyłając e-mail na adres: santegidio.waw@gmail.com lub wypełniając formularz na stronie www.santegidio.pl. Inicjatywę można wesprzeć również, wpłacając środki na konto Fundacji Sant'Egidio Polska, nr 43 1750 0012 0000 0000 3519 5197, z tytułem „Ubodzy”.

JUBILEUSZ W SEMINARIUM

fot. Magdalena Groniek

W dziewiętnastą rocznicę powołania do istnienia Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej bp Marek Solarczyk 7 grudnia przewodniczył w nim uroczystej Mszy Świętej. W trakcie liturgii siedmiu alumnów pią-

tego roku zostało przedstawionych wspólnocie Kościoła jako kandydaci do święceń diakonatu. – Troszcząc się o świątynie waszych serc, bądźcie bramą Bożej łaski dla tych, do których będziecie posłani – życzył klerykom biskup./mag

BEŁCHATOWSKA BARBÓRKA

We wspomnienie św. Barbary, patronki górników, przedstawiciele zarządu PGE Górnictwo i Energetyka oraz załóg Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów i Turów uczestniczyli we wspólnym dziękczynieniu za kolejny rok górniczej pracy. – Niech wam św. Barbara błogosławi w waszym trudzie. Życzę wam, byście doświadczali tego, co ona, że w każdej sytuacji, niezależnie jak wydawałaby się trudna, Bóg was nakarmi – nie bójcie się! Mocą tego pokarmu będziecie czynić cuda, a ludzie, widząc to,

fot. ks. Paweł Klys

będą wielbić Boga – mówił do górników abp Grzegorz Ryś./xpk

KONSEKRACJA WDÓW I WDOWCA

W łódzkiej katedrze odbył się obrzęd konsekracji dziesięciu wdów i jednego wdowca. – Wasza konsekracja ma wielkie znaczenie dla Kościoła. Ona nie jest waszą prywatną sprawą. Nie chodzi o to, że wam będzie z Panem Jezusem dobrze, ale chodzi o to, by usłyszeć, że mamy w naszej diecezji 71 osób, które w swo-

im wdowieństwie są związane konsekracją z Chrystusem – mówił podczas uroczystości abp Grzegorz Ryś. W Łodzi po raz pierwszy podobna uroczystość odbyła się w 2012 r. – wówczas pięć wdów złożyło przyrzeczenia, oddając się na wyłączną służbę Bogu, w posłudze Kościołowi i potrzebującym pomocy./xpk

fot. ks. Paweł Klys

fot. Magdalena Groniek

WYRÓŻNIENI MEDALEM

Jadwiga Mikiel oraz ks. Rafał Goliński z diecezji warszawsko-praskiej zostali odznaczeni Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania. Uroczystość odbyła się w siedzibie kurii metropolitalnej przy ul. Miodowej w War-

sawie. Jadwiga Mikiel od 25 lat uczy dzieci i młodzież religii w Zespole Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 41, natomiast ks. Goliński jest katechetą od 15 lat i obecnie uczy w Szkole Podstawowej nr 3 im. Małego Powstańca w Żąbkach./mag

POPIERSIE WIENIAWY

Święto 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego przypada 8 grudnia. Tego dnia odsłonięto pomnik gen. Bolesława Wieniawy-Długosowskiego, który był dowódcą tegoż pułku. Popiersie stanęło w warszawskich Łazienkach.

fot. archiwum prywatne

fot. arch. organizatora

MINISTRANCI ZAGRALI

W Strefie Ruchu w Książenicach odbyła się 7 grudnia jesienna tura turnieju piłkarskiego ministrantów z dekanatów: ursuskiego, grodzkiego, brwinowskiego i pruszkowskiego. W kategorii licealistów zwyciężyli ministranci z parafii Chrystusa Króla Wszechświata w Piastowie, w kategorii klas VI-VIII i I-V

– ministranci z parafii MB Nieustającej Pomocy w Grodzisku Mazowieckim. Zwycięzcy będą mieli szansę wystartować w Parafiadzie. Gospodarzem turnieju była Strefa Ruchu Książenice, a sponsorami: Biuro Pielgrzymkowe Frater, Bakoma i Burmistrz Grodziska Mazowieckiego.

PROFANACJA NA GOCŁAWIU

Zniszczono kapliczkę na rogu ul. Fieldorfa i ul. Bora-Komorowskiego w Warszawie, na terenie parafii św. Patryka. Sprawę zgłoszono na policję. W związku z zaistniałą sytuacją rozważana jest wymiana figury Matki Najświętszej na bardziej odporną albo wstawienie chroniącej ją szyby pancernej.

fot.: parafia św. Patryka w Warszawie/Facebook

■ **Kolędy z Golcami.** Koncert kolęd i pastorałek w wykonaniu Golec uOrkiestry odbędzie się 14 grudnia o godz. 19.30 (po Mszy Świętej o godz. 18.30) w kościele Matki Bożej z Lourdes przy ul. Wileńskiej 69 w Warszawie. Wstęp wolny.

■ **Akatysta ku czci Bogurodzicy** będzie śpiewany 15 i 22 grudnia w kaplicy Krzyża Świętego (kaplica adoracji) w parafii MB z Lourdes przy ul. Wileńskiej 69 w Warszawie. Rozpoczęcie o godz. 20.

■ **Narodowa nowenna za wstawiennictwem św. Jana Pawła II.** Każdego 18. dnia miesiąca w Sanktuarium św. Jana Pawła II w Radzyminie na Mszy Świętej o godz. 19 powierzone przez wiernych intencje są odczytane modlitwą przez radzyminskich parafian i przybyłych pielgrzymów. Dodatkowo jest możliwość adoracji relikwii św. Jana Pawła II.

■ **Wieczór Wigilijny w Wieliczce** odbędzie się 15 grudnia w godz. 17-19 najpierw w kościele Przemienienia Pańskiego, a potem w hali sportowej przy ul. Modlińskiej 65.

■ **Koncert Bożonarodzeniowy w Legionowie** odbędzie się 16 grudnia w godz. 18-19 w sali widowiskowej ratusza przy ul. Piłsudskiego 41.

■ **Wigilijne w Serocku.** XXIV Spotkanie Wigilijne w Serocku odbędzie się 15 grudnia w godz. 16-20 na rynku. Spotkanie wigilijne dla seniorów odbędzie się 17 grudnia w godz. 15-17 w Ośrodku Orange w Serocku przy ul. Wyzwolenia 57.

■ **Bonifikaty.** 65 proc. warszawskich gruntów zostało już przekształconych. Mieszkańcy, którzy chcą skorzystać z ulgi, powinni jak najszybciej zgłosić urzędowi chęć wniesienia opłaty jednorazowej z bonifikatą. Jeżeli mieszkańcy otrzymali zaświadczenie potwierdzające przekształcenie nieruchomości przed końcem listopada 2019 r., powinni do 31 stycznia 2020 r. zgłosić zamiar wniesienia opłaty jednorazowej wraz z bonifikatą w urzędzie dzielnicy lub Zarządzie Mienia Skarbu Państwa (ePUAP, poczta). Urząd ma 14 dni na poinformowanie o wysokości należności. Następnie do 29 lutego 2020 r. należy wnieść opłatę jednorazową.

■ **Świąteczny Turniej Tenisa Stołowego** na Pradze-Południe odbędzie się 22 grudnia w Hali Sportowej przy ul. Siennickiej 40 w Warszawie. Program turnieju: godz. 9 – młodzież do lat 16; godz. 10 – oficjalne otwarcie turnieju; godz. 10 – amatorzy, godz. 11 – open. Uczestnictwo bezpłatne. Zapisy do 19 grudnia pod adresem: koordynator@hittheball.pl. Informacje: tel. 669 215 295.

■ **Akcja dla Kuby.** Zbieramy nakrętki plastikowe – edycja 2019 odbędzie się 15 grudnia w godz. 10-15 w świetlicy wiejskiej w Równem, w powiecie wołomińskim.

Kościół rektorski Świętego Ducha na Nowym Mieście w Warszawie 8 grudnia ustanowił Diecezjalnym Sanktuarium Jasnogórskiej Matki Życia. W tym miejscu ojcowie paulini we współpracy z grupą osób świeckich opracowali pierwszy tekst przyrzeczenia duchowej adopcji i w 1987 r. zapoczątkowali składanie go podczas liturgii w święta maryj-

Nowe sanktuarium Katarzyna Kasjanowicz

nej. Jego celem jest uratowanie dziecka poczętego przed śmiercią oraz prośba o sprawiedliwe i prawe życie po urodzeniu.

Uroczystej Mszy Świętej z udziałem generała zakonu paulinów o. Arnolda Chrapkowskiego przewodniczył kard. Kazimierz Nycz. Uczestników Eucharystii połączyła ta sama intencja: aby wesprzeć w sposób duchowy najsłabsze jednostki ludzkie i przeciwstawić się powszechnemu lekceważeniu wartości życia. Metropolita warszawski w homilii podkreślił rolę każdej matki jako pierwotnej obrończyni istnienia ludzkiego. Na zakończenie uroczystości osoby zdecydowane podjąć się dzieła Duchowej Adopcji Dziecka Poczętego, złożyły przyrzeczenia.

Kościół Paulinów, uzyskując tak wysoką rangę, będzie miejscem systematycz-

nej adoracji Najświętszego Sakramentu, ekspiacji za grzech aborcji, celebracji codziennych liturgii, czuwania modlitewnego i nabożeństw ku czci Najświętszej Maryi Panny. Codziennie też wierni odmówią Apel Jasnogórski. Szczególnie będą obchodzone w sanktuarium uroczystości maryjne: 1 stycznia – Świętej Bożej Rodzicielki, 25 marca – Zwiastowanie Pańskie, 3 maja – Matki Bożej Królowej Polski, 15 sierpnia – Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny, 26 sierpnia – Matki Bożej Częstochowskiej i 8 grudnia – Niepokalanego Poczęcia NMP. Ponadto święta maryjne: 2 lutego – Ofiarowanie Pańskie, 8 września – Narodzenia NMP oraz 31 maja – Nawiedzenia NMP. Odwiedzając sanktuarium w te dni, będzie można uzyskać odpust.

Z okazji otwarcia w Kościele Loretańskim Roku Jubileuszowego 8 grudnia nuncjusz apostolski w Polsce abp Salvatore Pennacchio przewodniczył Mszy Świętej w Sanktuarium św. Ojca Pio na Gocławiu w Warszawie. W czasie liturgii modlono się w intencji pilotów, lotników, stewardes i pracowników technicznych lotniska za wstawiennictwem ich Patronki, Matki Bożej Loretańskiej.

Nuncjusz podkreślił, że otwarcie przez papieża Franciszka Loretańskiego Roku Jubileuszowego jest okazją do wpatrywania się w wiarę i życie Maryi. – Biblijna scena nawiedzenia Elżbiety pokazuje, że Niepokalana jest tą, która uczy nas nie tylko służby drugiemu, ale przede wszystkim przyjęcia w swoim życiu Jezusa i niesienia Go innym – powiedział abp Pen-

fot. Magdalena Gronek

Rok Loretański

nacchio. Podkreślił, że Chrystus i Jego Ewangelia są największym darem, jaki człowiek może otrzymać. W uroczystościach wzięli udział kapelani posługujący

na lotniskach. Oprawę muzyczną zapewnił Zespół WILAW z Lotniczej Akademii Wojskowej.

Magdalena Gronek

Święcenia diakonatu

kard. Kazimierza Nycza. Są to: Tomasz Piotr Kołodziejcki, Jarosław Jan Kopeć i Szymon Marciniak.

– *Fiat* Maryi jest bardzo ważne dla historii zbawienia, po przygotowaniu Jej przez przywilej niepokalanego poczęcia i przez wybranie przed wiekami na Matkę Syna Bożego. To *fiat*, poprzedzone deklaracją: „Oto ja służebnica pańska”, towarzyszyło Matce Bożej przez całe życie, aż po krzyż Jezusa Chrystusa i Jego zmartwychwstanie – mówił do zebranych kard. Nycz. – Jest duża analogia między tym, co się stało w życiu Maryi, a waszym dzisiej-

szym wydarzeniem, wpisanym w historię zbawienia – podkreślił. – Wy również zostaliście wybrani przez Pana Boga, także przed założeniem świata, także zadeklarowaliście, tak jak Maryja, służebnica Pańska, a Kościół to wszystko potwierdził. Chodzi o to, abyście jako wybrani byli gotowi do służby kapłańskiej aż do końca.

– Dzisiejsze wydarzenie jest zwieńczeniem mojego rozeznawania powołania, a ono trwało dosyć długo. Z zawodu jestem piekarzem cukiernikiem, stamtąd Pan Bóg powołał mnie do służby w Kościele. To najpiękniejsze do tej pory doświadczenie w moim życiu – mówi jeden z nowo wyświęconych diakonów Jarosław Kopeć.

Rafał Węglewski

fot. Karol Łysakowski

Trzecy klerycy Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie 8 grudnia, w uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, przyjęli święcenia diakonatu z rąk

fot. PAP/Piotr Nowak

Pomnik Bitwy Warszawskiej

Nie znaleźliśmy lepszego miejsca. To aleja Ojców Niepodległości i Oś Stanisławowska, czyli obszar, w którym można godnie upamiętnić historyczne, epokowe i zwycięskie wydarzenie, jakim była bitwa warszawska – mówił o placu Na Rozdrożu w Warszawie prof. Piotr Glišński. Minister kultury i dziedzictwa narodowego z wiceprezydentem Warszawy ogłosili konkurs na upamiętnienie bitwy 1920 r. Monument ma stanąć właśnie przy placu Na Rozdrożu, naprzeciwko odsłoniętego miejsca temu pomnika Wojciecha Korfańtego.

Konkurs przewiduje opracowanie koncepcji architektoniczno-rzeźbiarskiej pomnika upamiętniającego bitwę, wraz z zagospodarowaniem terenu, na którym ma być posadowiony. Dziś w tym miejscu, w okrągłym obniżeniu, znajduje się fontanna z dużym klombem różanym i przejście podziemne. Inwestorem będzie Stołeczny Zarząd Rozbudowy Miasta. Ratusz zarezerwował na ten cel 3 mln zł.

Pomnik, który niekoniecznie musi mieć formę łuku triumfalnego, ma być gotowy 15 sierpnia 2020 r. Rozstrzygnięcie konkursu zaplanowano na 27 lutego. Minister Piotr Glišński zapewnił, że jego resort włączy się finansowo w budowę pomnika i akcję propagującą jego wzniesienie. Poinformował, że decyzją rządu budowany Most Południowy otrzyma imię Bitwy Warszawskiej.

W listopadzie br. powołano Samorządowy Komitet na rzecz upamiętnienia bitwy warszawskiej. Z inicjatywy burmistrza Wołomina Elżbiety Radwan zaproszono do niego gminy, miasta i dzielnice Warszawy leżące na terenie ówczesnych walk, baz Wojska Polskiego i zaplecza działań. Akces do projektu zgłosiły już Wiązowna, Mińsk Mazowiecki, Nasielsk i Kock. Inicjatywę poparło Stowarzyszenie Metropolia Warszawa.

Jubileusz marianów

Z okazji 350-lecia Zgromadzenia Księży Marianów Niepokalanego Poczęcia NMP Mszy Świętej jubileuszowej w kościele NMP Matki Miłosierdzia na Stegnach w Warszawie 7 grudnia przewodniczył kard. Kazimierz Nycz. – Dzisiaj dane nam jest podziwianie Bożych planów w odniesieniu do długiej, 350-letniej historii Zgromadzenia Księży Marianów, która realizuje się w powołaniach wielu ludzi tak, aby sprawy ziemskie mogły łączyć się ze sprawami Nieba – powiedział w homilii bp Romuald Kamiński. Przypominał też życiorys założyciela marianów, św. Stanisława Papczyńskiego.

oraz ks. Marek Otolski MIC – proboszcz parafii na Stegnach. – Jubileusz, który będziemy obchodzić do 11 grudnia 2020 r., odczytujemy jako wezwanie, aby dać świadectwo naszego powołania pełnią życia chrześcijańskiego. Mamy nadzieję, że w naszych parafiach i podejmowanych dziełach skonkretyzuje się to m.in. w powoływaniu do życia Bractw Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – zapowiedział ks. Nowaczek.

Kard. Nycz w imieniu Warszawy wyraził wdzięczność za pracę księży marianów. Zgromadzenie prowadzi działalność w sto-

fot. Jacek Kalinowski

W koncelebrze uczestniczyli m.in. bp Jonas Ivanauskas z diecezji koszedarskiej na Litwie, ks. Tomasz Nowaczek MIC – przełożony Polskiej Prowincji Księży Marianów, ks. Sławomir Homonicki MIC – wiceprowincjał, ks. Tomasz Sekulski MIC – rektor Wyższego Seminarium Duchownego Zgromadzenia Księży Marianów,

licy po obu stronach Wisły. W archidiecezji warszawskiej oprócz parafii na Stegnach opiekuje się parafią Matki Bożej Królowej Polski na Marymoncie, a w diecezji warszawsko-praskiej prowadzi parafię Matki Bożej z Lourdes na Pradze oraz Hospicjum Dłomowe przy ul. Tykocińskiej.

Jacek Kalinowski

Wieczory na Ługach

W ramach Synodu Młodych diecezji warszawsko-praskiej w parafii Miłosierdzia Bożego w Otwocku-Ługach 8 grudnia rozpoczęły się Wieczory Młodych na Ługach. Na wydarzenie złożyły się: Msza Święta, „Eucharystyczne espresso”, czyli katecheza o Eucharystii i adoracja Najświętszego Sakramentu z indywidualnym błogosławieństwem. Potem miało miejsce spotkanie formacyjne w ramach cyklu „Masz wiadomość Młodzi+” i agapa. Kolejne spotkania odbędą się w tym samym miejscu w nowym roku: 12 stycznia, 9 lutego, 8 marca, 5 kwietnia (Niedziela Palmowa), 10 maja i 14 czerwca.

„Masz wiadomość” to trzyletni program duszpasterski dla młodzieży, przygotowany przez Krajowe Biuro Organizacyjne ŚDM do

wykorzystania w parafiach. Przewodnikami są bohaterowie biblijnych fragmentów, które zostały przez Ojca Świętego wyznaczone jako hasła kolejnych Światowych Dni Młodzieży. Trzy tematy łączą się z zaproszeniem młodych ludzi, aby „wstali” i zareagowali na wezwanie Pana do szerzenia Ewangelii. Program czerpie z adhortacji posynodalnej *Christus vivit* i ma przybliżyć kerygmat korzystając z niego młodzieży.

fot. Parafia Miłosierdzia Bożego w Otwocku/Facebook

Realizują swój charyzmat służby Chrystusowi w bliźnich poprzez świadczenie wielorakiej pomocy najbardziej potrzebującym i najbardziej opuszczonym. Na warszawską Pragę przybyły na zaproszenie bł. Ignacego Kłopotowskiego. Działają tu już od stu lat.

Zgromadzenie Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim, oparte na regule św. Franciszka z Asyżu, za datę swojego powstania przyjmuje 15 stycznia 1891 r. Pierwsze siostry przybyły z Podlasia i opieką objęły ogrzewalnię dla kobiet w Krakowie. Z biegiem czasu poszerzały działalność. Zorganizowały m.in. dom noclegowy dla kobiet bezdomnych, wśród których bardzo wiele pochodziło z marginesu społecznego. Założycielem zgromadzenia był św. Albert Chmielowski – uczestnik powstania styczniowego, malarz i zakonnik. Jego życiorys mógłby posłużyć za scenariusz pasjonującego filmu. Służbę na rzecz nędzarzy i bezdomnych uważał za formę kultu Męki Pańskiej. Znane są słowa Brata Alberta: „Trzeba każdemu dać jeść, bezdomnemu miejsce, a nagiemu odzież; bez dachu i kawałka chleba może on już tylko kraść albo żebrac dla utrzymania życia”. W gódle Zgromadzenia widnieją skrzyżowane ręce na tle krzyża; jego uzupełnieniem jest chleb jako symbol ofiarnej miłości bliźniego, zgodnie ze słowami Brata Alberta: „Powinno się być jak chleb, który dla wszystkich leży na stole, z którego każdy może kęs dla siebie ukroić i nakarmić się, jeśli jest głodny”. Obecnie Zgromadzenie liczy ok. pół tysiąca sióstr, pracujących w 67 placówkach. Dziś albertynki posługują w przytuliskach dla bezdomnych, kuchniach dla głodnych, domach opieki dla osób starszych i samotnych, domach pomocy społecznej i samotnej matki, świetlicach dla dzieci z rodzin będących w trudnej sytuacji, hospicjach, domach księży emerytów oraz placówkach parafialnych.

– Półtora roku pracowałam jako streetworker – opowiada s. Maksymiliana. – Zaczęło się od tego, że przy bazarku, w październiku, zobaczyłam leżącego człowieka. Było zimno. Prowadziłam podopieczną na wózku, więc szłam wolno. Nikt się nim nie zainteresował, choć przechodziło tamtędy dużo ludzi. Pomyślałam: Mój Boże, gdyby

foto: Magdalena Groniek

Dobre jak chleb

tam leżał pies, zatrzymałoby się wiele osób. Chodziło o to, żeby go tylko podnieść, by nie dostał zapalenia płuc.

W Warszawie bardzo znanym miejscem posługi albertynek jest Dom Pomocy Społecznej przy ul. Kawęczyńskiej 4A. Przycho-

niskie – zauważa siostra. – My mówimy do nich per „pan”, „pani”. Wydaje nam się, że w ten sposób utrzymuje się godność człowieka. Czasem odpowiadają: „Na pana to trzeba mieć pieniądze i wygląd”. Rozmawiając z panem Piotrem, usłyszałam: „Wie siostra, ja czasami czuję się jak śmieć. Wyszedłem z kryminału, żona mnie nie wpuszczała do domu i tak się pogubiłem w tym życiu, że mieszkanie po śmietnikach zrobiło ze mnie śmiecia”.

– Rekolekcje adwentowe trwają u nas jeden dzień – mówi s. Maksymiliana. – Chętni mają wtedy możliwość spowiedzi, często po wielu latach. Przedstawiam im postać św. Brata Alberta, żeby wiedzieli, do kogo przychodzą w gościnę. Zapraszamy ich także do naszej zakonnej kaplicy, w której siostry modlą się codziennie. Później jest Msza Święta. W ten sposób zawiązujemy wspólnotę. Na koniec podajemy pełny obiad z deserem, tak aby po strawie duchowej, była też strawa fizyczna. W listopadzie rozpoczęliśmy Różaniec z naszymi ubogimi. Odbywał się w piątek przed posiłkiem. Myślę, że będziemy to kontynuowały, bo pytali, widzę, że oni tego chcą. Jednak strawa fizyczna nie jest wystarczająca, potrzebują czegoś więcej. W listopadzie modliliśmy się za ich zmarłych, dla nich to ważne. Jeden pan mi powiedział: „Dobrze, siostrze, że się modlimy, bo ja miałem zamiar się pomodlić za moich rodziców, ale jakoś ciągle mi nie wychodziło”. Codziennym posiłkom towarzyszy Ewangelia i komentarz do niej, co trwa ok. dziesięć minut. Może jakieś słowo do nich trafi? Potrzebują tego. Widzimy owoce – dodaje z uśmiechem s. Maksymiliana.

Katarzyna Kasjanowicz

foto: Katarzyna Kasjanowicz

dzi do niego 60-90 osób. – Siostra gotuje 120 litrów zupy, ponieważ te osoby biorą jeszcze zupę na wynos dla siebie i innych ze środowiska – wyjaśnia s. Maksymiliana. – Z moich obserwacji wynika, że najwięcej wśród osób bezdomnych jest mężczyzn pomiędzy 40. a 50. rokiem życia.

Zdarza się, że ktoś chce również porozmawiać. – Muszą nabrać zaufania. Poczucie wartości u osób bezdomnych jest bardzo

W związku z Międzynarodowym Dniem Wolontariusza 5 grudnia Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej nagrodziła osoby i instytucje angażujące się na co dzień w swoich środowiskach na rzecz ludzi potrzebujących. – Wybraliśmy tych najbardziej zasłużonych w minionym roku, ale wdzięczność należy się wszystkim, którzy z bezinteresowną miłością pochylają się nad drugim człowiekiem. Ich wrażliwość na ludzki los przywraca nam nadzieję i przypomina, że Bóg obecny jest w tym świecie – powiedział dyrektor diecezjalnej Caritas, ks. Kamil Chojnacki.

W czasie uroczystej gali, która odbyła się w prowadzonym przez salezjanów Teatrze Oratorium na Pradze, wręczono statuetki Skrzydła Anioła. Przyznano je w sześciu kategoriach.

W kategorii „Szkolne Koła Caritas” nagrodę główną otrzymali wolontariusze ze Szkoły Podstawowej im. Wołyńskiej Brygady Kawalerii w Dębem Wielkim. Koło działa od 2005 r. i liczy ponad 50 osób z kilku klas.

Nagrodę grupową otrzymał Parafialny Zespół Caritas przy parafii Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych w Stanisławowie Pierwszym, w gminie Nieporęt. W Zespole angażują się zarówno osoby starsze, małżeństwa, jak i młodzież oraz dzieci.

W kategorii indywidualnej Skrzydła Anioła trafiły do Anny Owsianko z Ze-

fol. Magdalena Groniek

Ludzie z sercem

Magdalena Groniek

społu Szkół im. Rzeczypospolitej Norwiderskiej w Strachówce. Natomiast w kategorii „Dobroczynca” nagrodę główną otrzymał Tadeusz Szewczyk. W kategorii indywidualnej dzieci i młodzieży nagrodę główną otrzymała Wiktoria Mieszkowska, uczennica Technikum Hotelarskiego z parafii Najczystsze Serca Maryi w Warszawie

Wzorem lat ubiegłych dyrektor Caritas DWP przyznał dwie nagrody specjalne. Statuetkę otrzymali dr Elżbieta Bojanowska – dyrektor Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, oraz Zbigniew Grzesiak – wolontariusz Domu Dziennego Pobytu dla Osób Starszych, były burmistrz Mińska Mazowieckiego, który wyznał, że to, co człowiek ofiarowuje innym, zawsze do niego wraca, choć często z innej strony. **i**

REKLAMA

**DOBRE SŁOWO
NA FALI**

ŚLUCHAJ NAS ONLINE

www.radiowarszawa.com.pl

**Rozmyślania adwentowe
„Czuwajcie”
ks. Krzysztof Stosur
codziennie
godz. 6.25, 15.20 i 22.35**

**Rekolekcje adwentowe
„Miłość nie tylko od święta”
ks. dr Jerzy Smoleń
Poniedziałek - Piątek
godz. 9.15, 14.15 i 23.00**

Warto obejrzeć i posłuchać

❑ Sylwester w Filharmonii

Filharmonia Narodowa 31 grudnia o godz. 20 zaprasza na Koncert Sylwestrowy. Orkiestra i chór FN pod dyktando Josepha R. Olefirowicza z towarzyszeniem solistów wykona utwory Jacques'a Offenbacha w 200. rocznicę urodzin kompozytora.

❑ Gala w Teatrze Wielkim

W Teatrze Wielkim – Operze Narodowej 31 grudnia o godz. 20 odbędzie się Gala Sylwestrowa. Z towarzyszeniem orkiestry i chóru TW-ON wystąpią gwiazdy zagranicznych i polskich scen operowych. W programie wieczoru znajdą się arie i fragmenty popularnych oper.

❑ Sylwester dla dzieci

Teatr Lalka w Pałacu Kultury i Nauki 31 stycznia w godz. 16-18.30 zaprasza dzieci z rodzicami na imprezę sylwestrową „Bal u Pani Zimy”. W programie widowisko „Szopka krakowska” oraz inne atrakcje: muzyka, tańce, konkursy i poczęstunek.

❑ Rok Wazowski

W programie kończącego się Roku Wazowskiego na Zamku Królewskim w Warszawie znajdują się liczne spotkania, wystawy i wykłady. W środę 18 grudnia o godz. 17 prof. Jacek Tylicki z UMK wygłosi wykład „Malarze z Prus Królewskich w służbie dworu polskich Wazów”.

❑ Hasior w Galerii Opera

Do 8 marca w Galerii Opera w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej można oglądać wystawę „Władysław Hasior. Prekursor polskiego pop-artu”. Prezentowane są prekursorskie od strony formy i zakorzenione w polskiej tradycji rzeźby i instalacje wybitnego artysty.

❑ W Operze Królewskiej

Polska Opera Królewska zaprasza w piątek 20 grudnia i w sobotę 21 grudnia o godz. 19 do Teatru Królewskiego w Starej Pomarańczarni w Łazienkach na premierowe spektakle opery buffo „Il barbiere di Siviglia” Gioacchina Rossini. Kierownik muzyczny i dyrygent: Dawid Runtz, reżyseria: Jitka Stokalska. Wystąpią muzycy, śpiewacy i mimowie POK.

❑ Na stulecie PZPN

Wystawę „Łączy nas piłka... od stu lat” zorganizowaną z okazji obchodów stulecia Polskiego Związku Piłki Nożnej, można oglądać do 15 stycznia w galerii południowej Muzeum Sportu i Turystyki, które mieści się w Centrum Olimpijskim przy ul. Wybrzeże Gdyńskie 4 w Warszawie. Zobaczymy m.in. stroje, w których na przestrzeni wieku występowała nasza drużyna narodowa. Wstęp wolny.

Bracia w wierze

tekst i zdjęcia Katarzyna Kasjanowicz

W nocy z 13 na 14 kwietnia 1950 r. komuniści przeprowadzili akcję „K”, w wyniku której zlikwidowano klasztory męskie. To jedno z wielu działań wymierzonych w Kościół katolicki na Słowacji. Ekspozycja o charakterze edukacyjnym, przygotowana z inicjatywy Ambasady RP w Bratysławie we współpracy z Instytutem Pamięi Narodowej i słowackim Instytutem Pamięi Narodu, prezentuje mało znaną kartę z najnowszej historii. „Bracia w wierze” to opowieść o solidarności Kościoła w Polsce i na Słowacji w latach bezwzględnych rządów komunistycznych. Reprodukcyjne fotografie uczestników tamtych wydarzeń, skany dokumentów i komentarze ekspertów unaoczniają koszmar aparatu represji, jaki był skutkiem przyjęcia w 1949 r. w Czechosłowacji tzw. ustaw kościelnych. W ich wyniku zamknięto seminaria diecezjalne, a teologię można było studiować wyłącznie na jednym wydziale, kontrolowanym przez władze. W pomoc braciom w wierze bardzo aktywnie włączył się Kościół katolicki w Polsce wraz z rzeszą świeckich ochotników. Ponieważ reżim zamknął także katolickie wydawnictwa na Słowacji, jednym z aktów wsparcia był przemyt książek w plecakach, co dokładnie pokazuje wystawa. Możemy też poznać sylwetki trzech słowackich przemysłowików literatury religijnej,

którzy byli represjonowani przez władze komunistyczne. W ich obronie zabrał głos ówczesny prezydent USA Ronald Regan. Inną formą wsparcia podziemnego Kościoła na

Słowacji było tajne święcenie księży i zakonników w Polsce. W tych okolicznościach polscy biskupi wyświęcili do 1989 r. przynajmniej 47 Słowaków.

Wystawa, choć może niezbyt obszerna wizualnie, stanowi bezcenne merytoryczne świadectwo odwagi i determinacji ludzi, którzy postanowili w świecie ustawowego zniewolenia zachować wolność wewnętrzną. Przypomina też fenomen oaz Ruchu Światło-Życie, założonego przez ks. Franciszka Błachnickiego. W szarej narracji PRL pozwalały one dotknąć zupełnie innej rzeczywistości.

Wystawę „Bracia w wierze”, prezentowaną w Centrum Edukacyjnym IPN, Przystanek Historia, przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie, można oglądać do 4 stycznia, od poniedziałku do piątku w godz. 9-20, a w soboty w godz. 9-14.

fot. Kino Świat

Zdarzyło się w Trójmieście Mirosław Winiarczyk

Na ostatnim festiwalu w Gdyni miała miejsce dziwaczna afery z „Solid Gold”, nowym filmem Jacka Bromskiego, doświadczonego reżysera, wieloletniego prezesa Stowarzyszenia Filmowców Polskich. Dramat sensacyjny na temat działalności w Trójmieście przestępczej mafii miał wejść na ekrany na początku lipca w dystrybucji współproducenta – Telewizji Polskiej. Autorzy filmu ulegli jednak presji aktorów i przedstawicieli środowiska, którzy obawiali się wykorzystania dzieła Bromskiego (planowanego pierwotnie jako miniserial telewizyjny) do ataków na obecną opozycję. Film zainspirowany bowiem został aferą Amber Gold. Premiera została przesunięta na jesień po wyborach, a Bromski usunął z filmu fragmenty mogące identyfikować akcję z Amber Gold. Na festiwalu w Gdyni po błyskawicznych negocjacjach TVP wycofała się z udziałów produkcyjnych i dystrybucji, film włączono ponownie do konkursu i pojawił się nowy dystrybutor. Te surrealistyczne wydarzenia zastąpiły w pewnym sensie kosztowną promocję utworu.

Oglądamy więc w kinach średniej klasy film sensacyjny, zmontowany z materiałów przeznaczonych pierwotnie do miniserialu. Trójmiastem trzęsie nieuczciwy przedsiębiorca Kawecki, który pod płaszczykiem prowadzenia banku kręci mnóstwo lewych interesów, pierze pieniądze i handluje narkotykami. Pozornie kulturalny facet posługuje się brutalnymi metodami gangsterskimi na wzór mafii z Ne-

apolu czy Nowego Jorku. Na Kaweckiego usiłuje zastawić pułapkę ideowy inspektor CBS Nowicki z pomocą młodej policjantki Kai. Wątki sensacyjne z udziałem tych postaci spletają się, jak w standardowym serialu sensacyjnym, w nieoczekiwanych zwrotach akcji. Najciekawsza jednak w filmie wydaje się drugoplanowa postać emerytowanego generała Wilkosa, mentora i przełożonego Kaweckiego, w domyśle

fot. Kino Świat

byłego funkcjonariusza wojskowej bezpieki, a później WSI, który nie ukrywa, że kontroluje polską gospodarkę i finanse. A więc Bromski opowiada się w filmie za teorią lansowaną obecnie przez obóz rządzący, że po zmianach ustrojowych w 1989 r. władzę w Polsce przejęły wojskowe tajne służby! Filmu nie można traktować jako kopii amerykańskich utworów sensacyjnych. Bromski doskonale bowiem wyczuwa i oddaje polskie realia.

„Solid Gold”, Polska, 2109. Scenariusz i reżyseria: Jacek Bromski. Wykonawcy: Marta Nieradkiewicz, Janusz Gajos, Andrzej Seweryn, Olgierd Łukaszewicz i inni. Dystrybucja: Kino Świat

KONKURS

Nie jest to książka o człowieku porzuconym przez ojca i wychowanym przez gangstera. Jest przede wszystkim o Bogu, który zaprowadził tego człowieka na ścieżkę kapłaństwa. Chłopak wzrastający w biedzie i przemocy, zadzierający z prawem, który na Dzień Matki wręcza mamie kradzione kwiaty, nagle odnajduje Najważniejszego. W odwstawkę idą znajomi, jeszcze tylko motor i piłka nożna mogą z Nim konkurować, ale wkrótce wiara pochłonie go najbardziej na świecie. Jak do tego dochodzi, opisuje ks. Rene-Luc w krzepiącej autobiografii „Serce pełne Boga”.

Wśród czytelników, którzy 16 grudnia między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr 22 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **W jakich dwóch polskich miastach działają ośrodki, założone w USA przez pastora, który nawrócił gangstera Nicky’ego Cruza?** – rozlosujemy trzy egzemplarze książki.

Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 49: „Jeżeli zaś jesteśmy dziećmi, to i dziedzicami: dziedzicami Boga, a współdziedzicami Chrystusa” – mówi List do Rzymian (8,17a). Zwycięzcom gratulujemy!

Zenon Gierała, „Zamki i klasztory w legendach i baśniach polskich”, Jedność, Kielce 2019

Ruiny od zawsze lubimy ubarwiać opowieściami. Tu autor na podstawie kronik, dociekań naukowców i własnej wyobraźni stworzył baśnie i legendy o polskich zamkach i klasztorach. Podzielone według regionów Polski, powoli snute opowieści, pięknie zilustrowane i wydane w eleganckim formacie, przypominają średniowieczną kronikę.

Michał Sokolnicki, „Emisariusz Niepodległej. Wspomnienia z lat 1896-1919”, Ośrodek Karta, Warszawa 2019

Książka z serii „Świadectwa” przybliża drogę do niepodległości. Autor – historyk, dyplomata i działacz – był współpracownikiem Józefa Piłsudskiego.

Jedynym celem ich formacji była Niepodległa, a dla Sokolnickiego Piłsudski był jedynym do niej przewodnikiem. Równie smakowite co język opowieści są fotografie z początku XX w.

Neil de Grasse Tyson, Gregory Mone, „Astrofizyka dla młodych zabieganych”, Insignis, Kraków 2019

Przewodnik po wszechświecie z ilustracjami i ciekawostkami w intrygujący sposób przybliża młodym czytelnikom otaczający ich świat oraz jego początki. Na osłodę uczniom zmagającym się z tablicą Mendelejewa: z tych pierwiastków zbudowani są i nasi

Eric-Emmanuel Schmitt, „Felix i niewidzialne źródło”, Znak, Kraków 2019

Kolejna pozycja z serii o Niewidzialnym, tym razem w duchu afrykańskiego animizmu, przekonuje, że nie da się żyć bez wiary.

To książka i odrzuconej tożsamości, bez której człowiek obumiera, i o szukaniu sensu życia, które wiedzie do źródeł. Subtelny wątek chrześcijański.

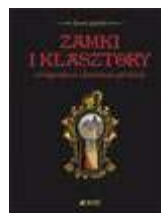
Monika Karolczuk, „Polskie Boże Narodzenie”, AA, Kraków 2019

Potraw wigilijnych nie zawsze było dwanaście, a w niektórych regionach stołu nie uprzątno aż do św. Szczepana. Bogactwo obrzędów związanych z tymi świętami – wystroju domu, szopek, kolędowania, jasełek, wizyty duszpasterskiej – świadczy o ich randze. Opowieść

Małe TGD, „Wyspa skarbów”, Gift Management, Olsztyn 2019

Radosna, energetyczna muzyka, czysty śpiew zespołu i solistów oraz teksty odpowiednie dla dzieci i młodzieży. Muzyka porywa do tańca, a słowa – do odkrywania skarbów. Gratka także dla miłośników karaoke./mo

Pamięć o młodym kapłanie z Chorzowa Starego, który zginął z rąk gestapowców w czasie II wojny światowej jest wciąż żywa nie tylko na Śląsku. Był wielkim patriotą, całkowicie oddanym Bogu. Ksiądz Jan Macha wkrótce zostanie ogłoszony błogosławionym.

ła i Anny. Jego rodzice wychowali jeszcze Piotra, Różę i Marię. To była typowa śląska rodzina, śląskie zwyczaje, tradycja i religijność. Hanik, bo tak pieśczołliwie nazywała go mama, miał złote serce. Wspominała, że nigdy złego słowa jej nie powiedział. Zawsze pomagał ubogim i potrzebującym. W 1924 r. ukończył Państwowe Gimnazjum Klasyczne w Królewskiej Hucie. – Od czasów młodości był niezwykle aktywny. Angażował się w prace kółek: literackiego, historycznego i sportowego. W parafii należał do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i Żywego Różańca – opowiada ks. Bednarski. Działal w harcerstwie oraz klubie sportowym „Chorzów”, popularne „Azoty”, gdzie trenował piłkę ręczną. Ra-

Nasz Hanik błogosławionym

Katarzyna Migdał-Rogóż

Dekret w sprawie męczeństwa sługi Bożego ks. Jana Machy 29 listopada zatwierdził papież Franciszek. Tym samym zakończył się trwający sześć i pół roku proces beatyfikacyjny kapłana archidiecezji katowickiej. To oznacza, że jesienią 2020 r., po raz pierwszy w tej diecezji, w katowickiej katedrze, odbędzie się beatyfikacja. W rodzinnej parafii ks. Machy, św. Marii Magdaleny w Chorzowie Starym (obecnie dzielnica Chorzowa), wszyscy cieszą się, że ich Hanik wkrótce zostanie błogosławionym. – To wyjątkowa postać i wzór do naśladowania, zwłaszcza przez młodych kapłanów i seminarzystów, postawy wierności, oddania Chrystusowi i Kościołowi w bezkompromisowy sposób, nieprzypadko-

wo dana nam właśnie na te czasy – podkreśla ks. dr Damian Bednarski, postulator procesu beatyfikacyjnego.

Z SERCEM NA DŁONI

Jan Macha urodził się 18 stycznia 1914 r. w Chorzowie jako pierworodny syn Paw-

zem z drużyną szczypiornistów kilkakrotnie zdobył tytuł mistrza Śląska, a w latach 1932 i 1933 został wicemistrzem Polski.

Po maturze chciał wstąpić do Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie, jednak jego podanie zostało odrzucone ze względu na zbyt dużą liczbę zgłoszeń. – To

była dla Janka Machy bardzo bolesna próba. Przez rok studiował na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Po roku znowu zapukał do seminaryjnej furty i tym razem został przyjęty. Mógł rozpocząć studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tutaj również dał się poznać jako osoba niezwykle zaangażowana, otwarta na sprawy społeczne. Człowiek z sercem na dłoni – tłumaczy postulator. Święcenia kapłańskie otrzymał na krótko przed wybuchem II wojny światowej, 25 czerwca 1939 r., z rąk bp. Stanisława Adamieckiego. Dwa dni później w kościele parafialnym odprawił Mszę prymicyjną. W tym dniu, według relacji jego siostry, Róży Trojan, powiedział do zgromadzonych w jadalni kolegów: „Dziś jest dla mnie taki dzień, że trzeba pomyśleć o wszystkim. Myślę o śmierci. Wiecie, co wam powiem, że ja naturalną śmiercią nie umrę. Zobaczycie, ani od kuli, ani od powieszenia, zobaczycie”.

Na początku września został wikariuszem w kościele św. Józefa w Rudzie Śląskiej. Rozmodlony i zaangażowany w pomoc materialną dla prześladowanych powstańców śląskich i ich rodzin, pocieszał ich dobrym słowem i modlitwą. Nawiązał kontakt z grupą studentów i harcerzy działających w podziemiu. Z czasem sam stanął na czele grupy nazywanej Polska Organizacja Zbrojna lub, bardziej konspiracyjnie, „Konwalia”. Ugrupowanie zajmowało się zbieraniem informacji wywiadowczych, wydawano i kolportowano biuletyn „Świt”. Niemcy śledzili jego działalność. Aresztowali go 5 września 1941 r. w Katowicach i osadzili w tymczasowym więzieniu w Mysłowicach. Tam spotkał się z Joachimem Gürtlerem, klerikiem, z którym działał w organizacji podziemnej. Ksiądz Jan był bardzo często przesłuchiwany, upokarzany i torturowany. Nie załamał się, pocieszał kolegów, podtrzymywał ich na duchu kazaniami, bardzo dużo się modlił, szczególnie za oprawców, prosił dla nich o przebaczenie.

ŚWIĘTY ALBO IDIOTA

Został przewieziony do więzienia w Mysłowicach 13 listopada 1941 r. Był nieludsko męczony, zwłaszcza podczas nocnych przesłuchań, i głodzony. Pomimo tortur nie załamał się i nikogo nie wydał. Nie zdołano też złamać jego wiary. – Istnieje relacja ks. Antoniego Gasza, zasłyszana w Rudzie Śląskiej, że kiedyś w więzieniu zbito go i wówczas napisał modlitwę, w której prosił Boga, by było mu wolno stanąć u wrót nieba razem ze swoimi prześladowcą. Kiedy przeczytał tę modlitwę pewien esesman, miał powiedzieć: „To święty albo idiota” – mówi ks. Bednarski. W listach do rodziny również często prosił o modlitwę. Po jakimś czasie do-

stał pozwolenie na posiadanie brewiarza. Ze sznurka zrobił różaniec, do którego dorobił krzyż z drzazgi odłupanej ze stołu.

Rodzina bezskutecznie starała się o jego uwolnienie. Po otrzymaniu aktu oskarżenia został przewieziony do więzienia w Katowicach przy ul. Mikołowskiej. Proces odbył się 17 lipca 1942 r. Księdzu Masze zarzucono wspieranie polskich rodzin i oskarżono o zdradę stanu. Musiał bronić się sam, ponieważ adwokatowi odebrano prawo głosu. Raczej nie liczył na ulaskawienie. Uzasadnił swoją postawę tym, że jako kapłan czynił wszystko na wzór Jezusa. Wyrok brzmiał: kara śmierci przez ścięcie.

Przyjął go spokojnie. Cekał na jego wyrok przez 138 dni i miał nadzieję, że uda się zamienić go na inną karę. Został zgilotynowany krótko po północy 3 grudnia 1942 r. Do śmierci przygotowywał się przez spowiedź, przyjęcie Komunii Świętej, spotkanie z kapłanem. Napisał także wzruszający list do rodziny. „Umieram z czystym sumieniem. Żyłem krótko, ale uważam, że cel swój osiągnąłem. Nie rozpaczajcie! Wszystko będzie dobrze! Bez jednego drzewa las lasem zostanie. Bez jednej jaskółki wiosna też zawita, a bez jednego człowieka świat się nie zawali”. Jego ciało najprawdopodobniej zostało wywiezione do krematorium w Auschwitzu. Pogrzebu mieć nie mogą – pisał do swej rodziny – ale urządźcie mi na cmentarzu cichy zakątek, żeby od czasu do czasu ktoś o mnie wspomni i zmówił „Ojcze nasz”. W dziesiątą rocznicę święceń kapłańskich koledzy rocznikowi ks. Machy oraz jego najbliżsi spełnili ostatnią wolę kapłana. Symboliczny grób przyszłego błogosławionego znajduje się na cmentarzu parafialnym w Chorzowie Starym.

LICZNE ŁASKI

– Był w trudnych czasach mrocznej okupacji niemieckiej bardzo zaangażowany w misję charytatywną, w realizację chre-

ścijańskiej Caritas – wskazuje ks. Bednarski. Od samego początku był konsekwentny w swoich wyborach. W 2013 r. abp Wiktor Skworc, metropolita katowicki, ogłosił rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego ks. Machy. Kapłan będzie patronem kleryków i młodych kapłanów, a także Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego. Zdaniem metropolity katowickiego, wszyscy powołani mogą inspirować się jego gorliwością i otwarciem na bliźnich, piękną pracą z młodzieżą i bezgranicznym poświęceniem. W jednym z listów do diecezjan zaznaczył, że życie ks. Machy było jak wchodzenie za Chrystusem na Górę Przemienienia, a adorując oblicze Zbawcy, otrzymał on moc na czas Golgoty męczeństwa.

Pamięć o zmarłym i jego kult przetrwały do dzisiaj. – Ludzie modlą się za wstawiennictwem ks. Jana do Chrystusa i proszą w różnych sprawach – zaznacza postulator. Podaje przykład polskiej lekarki, mieszkającej i praktykującej od ponad czterdziestu lat w Niemczech, której udało się uratować uszkodzone już oko przed postępującą jaskrą. W Niemczech nikt nie mógł pomóc Christine, dlatego przyjechała do Katowic szukać pomocy u znanego śląskiego okulisty. Trudności piętrzyły się przede nią cały czas, nie było nawet szans na wizytę u lekarza, o operacji nie wspominając. W szpitalnej kaplicy kobieta zainteresowała się ulotką ze zdjęciem młodego kapłana. Pomodliła się do niego o wstawiennictwo u Boga w tak beznadziejnej dla niej sprawie. – Moje niespodziewane przyjęcie na oddział, operacja u samego profesora i powrót do zdrowia były łańcuchem wprost cudownych wydarzeń – opisuje Christine w swoim świadectwie. Po tygodniowym pobycie w Polsce wróciła do praktyki lekarskiej w Niemczech. Pacjentom do dzisiaj rozdaje ulotki o ks. Masze. Takich listów i świadectw jest wiele.

PRZYJACIEL I TOWARZYSZ

– Hanik od 2013 r. stał się moim przyjacielem, w wielu sytuacjach codziennie zwracam się do niego o pomoc. Cały czas jest ze mną, to towarzysz mojego kapłaństwa, który ciągle mnie mobilizuje. Uczy mnie być konsekwentnym, radykalnym, pokazuje, żeby walczyć o swoją świętość kapłańską. Pokazuje, co to znaczy być księdzem, pasterzem, towarzyszem ludzi – wyznaje ks. Bednarski.

W 2012 r. rodzina ks. Machy odkryła na strychu karton z jego kazaniami, napisanymi po polsku i niemiecku. Wspaniałe teksty, które zostały przetłumaczone i wydane, ukazują wyjątkowego człowieka, który nie tylko zachwycił się Chrystusem, ale był w stanie poświęcić dla Niego wszystko.

Zdjęcia: www.kasmacha.pl

Amerykanie mawiają, że w życiu są dwa pewniki: śmierć i podatki. Niemniej ta druga konieczność nie jest dziś tak oczywista – dzięki rajom podatkowym.

Kazimierz Dadak

Raje podatkowe

Przeciętnemu obywatelowi raje kojarzą się one z odległymi tropikalnymi wyspami, gdzie pod palmami w otoczeniu pięknych kobiet dożywają swych dni bogaci biznesmeni, którzy uciekli ze szponów fiskusa. Nic bardziej błędnego. Najczęstszym użytkownikiem rajów podatkowych są osoby prawne (spółki), a nie osoby fizyczne (ludzie), największe zaś raje znajdują się nie na środku oceanu, tylko w samym sercu Unii Europejskiej.

Największe inwestycje mające na celu „optymalizację podatkową”, czyli całkowite albo przynajmniej częściowe uniknięcie płacenia podatków przez firmy – analitycy nazywają je fikcyjnymi inwestycjami – są dokonywane w klimatycznie mało atrakcyjnych państwach: Luksemburgu i Niemczech. W tych dwu krajach jest ulokowanych około połowy wszelkich fikcyjnych inwestycji. Dopiero na dalszych miejscach znajdują się egzotyczne brytyjskie Wyspy Dziewicze, Bermudy, Kajmany, Mauritius, Singapur i Hongkong – a także Irlandia i Szwajcaria. Jak ostatnio wyliczyli eksperci Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), w tej dziesiątce jest ulokowane 85 proc. fikcyjnych inwestycji.

W obecnej dobie unikanie płacenia podatków nie ma wiele wspólnego z nielegalnym przewożeniem w walizkach gotówki, ale polega na wykorzystaniu przepisów podatkowych zgodnie z prawem. Rzecz nie ogranicza się do przechytrzenia fiskusa, bo w przypadku niektórych krajów to właśnie fiskus głowi się nad tym, jak przekroić system podatkowy celem przyciągnięcia owych fikcyjnych inwestycji. Brzmi to absurdalnie, ale w taki właśnie sposób Irlandia, obniżając stopę podatku od dochodu przedsiębiorstw (CIT) z 50 do 12,5 proc. zwiększyła dochody z tego

źródła. Po prostu firmy z całej Europy dokonały owych fikcyjnych inwestycji w Irlandii i podstawa opodatkowania wzrosła więcej niż proporcjonalnie w stosunku do obniżki stopy podatkowej.

INNE INWESTYCJE

Przeciętnemu czytelnikowi słowo „inwestycja” kojarzy się z budową nowej

Księżstwa albo Irlandii, gdzie podatek jest minimalny. Tu należy dodać, że w Irlandii nominalny podatek wynosi 12,5 proc., ale od niego można uzyskać rozliczne ulgi, tak że faktyczna stawka może wynosić 1 czy 2 proc. Bywa, że rzeczywista stopa opodatkowania wynosi dokładnie zero; tyle np. w zeszłym roku zapłaciło federalnemu skarbowi USA 60 wielkich amerykańskich

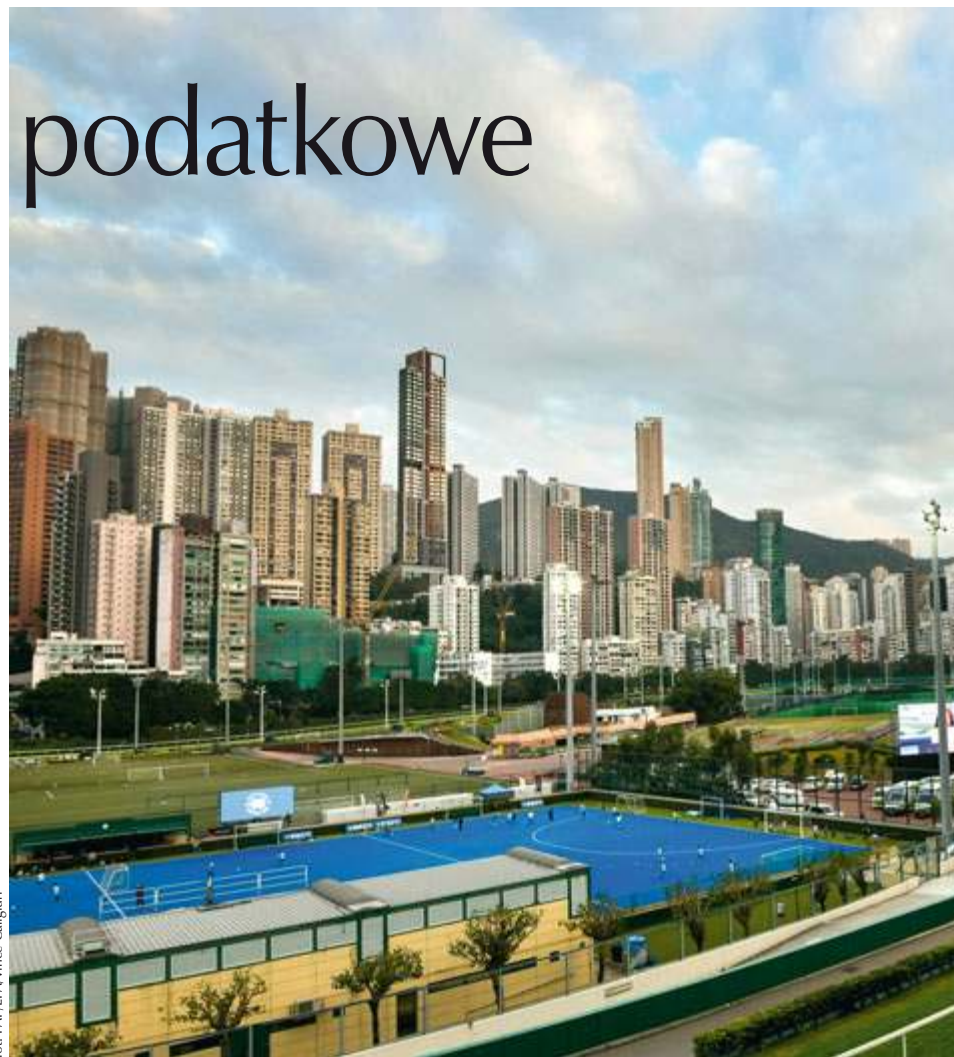

foto: PAP/EP/Winice Calliguri

fabryki czy centrum handlowego, ale w obecnej dobie przedmiotem obrotu międzynarodowego są także np. własność intelektualna czy wartości niematerialne i prawne. Patenty i prawa autorskie mogą zostać bez najmniejszego trudu przekazane do spółki specjalnego przeznaczenia, która ma siedzibę prawną właśnie w jakimś raju podatkowym. Laboratorium i prace badawczo-rozwojowe są prowadzone w Warszawie czy Londynie, ale wynik tych wysiłków stanowi własność spółki-córki w Luksemburgu albo Dublinie i wszelkie opłaty wynikające z korzystania z patentu wymyślonego nad Wisłą lub Tamizą zamiast do Polski albo Anglii są przekazywane właśnie do Wielkiego

kańskiego przedsiębiorstwa na czele z Amazon i Netflix, pomimo że ich sumaryczne zyski wyniosły 79 mld dolarów. Wszystkie zyski zostały „zarobione” właśnie w rajach podatkowych.

Stąd też, jak wyliczyli eksperci MFW w Luksemburgu, światowi potentaci dokonali owych fikcyjnych inwestycji na ogólną sumę ponad 3 bln dolarów, czyli 6,6 mln na mieszkańca. Patrząc na tę sprawę z innego punktu widzenia, zagraniczne inwestycje w Luksemburgu są ponad 56-krotnie wyższe, niż wynosi PKB tego kraju. Dodajmy, że całkowita wartość „prawdziwych” inwestycji zagranicznych w USA czy w Chinach jest mniejsza niż ta notowana dla fikcyjnych w Luksemburgu.

Luksemburg jest rekordzistą w zakresie wartości względnych, natomiast Niemcy są rekordzistą pod względem wartości bezwzględnych. Całkowita wartość zagranicznych inwestycji wynosi tam prawie 4 bln dolarów. Ponieważ gospodarka tego kraju jest wielokrotnie większa od luksemburskiej, ta kwota przekracza wartość PKB „tylko” niewiele ponad pięć razy.

Widok ogólny Hongkongu

Gdyby zagraniczne inwestycje w Niemczech, nie mówiąc o Luksemburgu miały rzeczywisty charakter – budowano by fabryki, biurowce itp. – to kraje te byłyby w stanie zatrudnić dodatkowo wiele milionów pracowników, ale takiej potrzeba tam nie ma, ponieważ są to inwestycje w postaci przekazywania majątku niematerialnego. Co nie znaczy, że kraje goszczące te fikcyjne inwestycje nie odnoszą z tego tytułu korzyści. Wprost przeciwnie, spółki celowe wymagają obsługi prawnej i księgowej, stąd zawody te kwitną. Tym sposobem Luksemburg cieszy się zdecydowanie najwyższą stopą życiową w całej Unii – według Eurostatu PKB w przeliczeniu na mieszkańca wy-

nosi tam 254 proc. średniej dla UE. Drugim najbogatszym krajem jest Irlandia – z PKB na mieszkańca równym 187 proc. średniej unijnej.

KTO ZYSKUJE, KTO TRACI

Z powyższego jasno wynika, że korzyści osiągane przez raje podatkowe są osiągane kosztem innych państw. Badacze MFW cytują szacunki wskazujące na to, że na skutek optymalizacji podatkowych dokonywanych przez międzynarodowe korporacje ogólne straty notowane przez fiskusa wahają się pomiędzy 500 a 600 mld dolarów rocznie. W 2008 r. analitycy amerykańskiego senatu obliczyli, że straty dla skarbu USA z tego tytułu wynoszą 100 mld dolarów.

Publikacje MFW dobitnie świadczą o tym, że sprawa unikania podatków nabiera coraz większego znaczenia. Bez wątplenia jest to jakaś odpowiedź na rosnącą falę populizmu. Przeciętny obywatel zaczyna zadawać pytanie, dlaczego korporacje i superbogacze mają się coraz lepiej, podczas gdy on pracując w pocie czoła i rosnących korzyści nie widzi.

Ciekawy będzie rozwój sytuacji w Unii. Do tej pory raje podatkowe miały się tu znakomicie, wszak szefem Komisji Europejskiej był Jean-Claude Juncker, były minister finansów i potem premier Luksemburga. Pięć lat temu jego nominacja wzbudziła, mówiąc ogólnie, kontrowersje właśnie z powodu jego wkładu w rozwój Wielkiego Księstwa jako raju podatkowego.

Za jego kadencji w KE miały miejsce nadzwyczaj interesujące wydarzenia. Na przykład Komisja uznała, że władze Irlandii, Niemczech i Luksemburga pogwałciły prawo unijne, pozwalając kilku firmom (Apple, Starbucks i Fiat) zaniżyć wysokość należnych im podatków. Co ciekawe, KE nakazała tym krajom ściągnąć różnice pomiędzy sumami zapłaconymi i należnymi, ale nie nałożyła na te kraje żadnej kary. Żeby było jeszcze ciekawiej, kraje te stanęły po stronie firm i zaskarżyły decyzję KE do sądu unijnego. Mówiąc wprost, rządy te odmówiły ściągnięcia należnych im podatków – tak opłacalny jest dla nich status raju podatkowego, że za wszelką cenę bronią swojego egoistycznego interesu!

NAJCIEMNIEJ POD LATARNIĄ

Powyższe informacje zapewne zdumiewają czytelnika, który słyszał, że Unia Europejska zdecydowanie walczy

z unikającymi płacenia podatków. UE przecież co roku dokonuje przeglądu prawa podatkowego i ustanowiła czarną listę krajów służących jako raje podatkowe. Cóż z tego, skoro unijna definicja raju podatkowego jest bardzo nieprecyzyjna, np. fakt, że w jakimś kraju nie nakłada w ogóle podatków, nie stanowi podstawy do zaliczenia go do raju. Co więcej, na mocy definicji nie ma w Unii żadnych rajów podatkowych i KE w ogóle nie dokonuje przeglądu prawa podatkowego krajów członkowskich pod tym kątem. Jak widać, najciemniej jest pod latarnią.

Powyższe wywody nie mają na celu nakreślenia obrazu, że z usług rajów podatkowych nie korzystają nieuczciwi bogaci (nie mówiąc o przestępcach). Niemniej szacowane straty dla skarbu państw z tego tytułu są znacznie niższe;

przypuszcza się, że wynoszą one „tylko” 200 mld dolarów. Nie jest to błaha suma, niemniej znacznie mniejsza od strat wynikających z optymalizacji podatkowych dokonywanych przez międzynarodowe koncerny.

Ogólnie rzecz biorąc, łatwiej zwalczyć zaniżanie należności podatkowych przez przedsiębiorstwa, ponieważ są to w większo-

ści przypadków operacje dokonywane zgodnie z prawem. Wystarczy rozszerzyć współpracę ministerstw finansów, żeby radykalnie ukrócić ten proceder. Ale tu właśnie jest pies pogrzebany: wiele krajów dba tylko o interes swoich własnych elit i korporacji. Jeśli gdzieś za granicą oszczędzają one na podatkach, to nie jest źle, bo wzrosną wypłacane dywidendy, które w większości wpłyną do kieszeni mieszkańców, gdzie firmy mają swe siedziby, czyli do najbogatszych.

Stąd światowi potentaci nie spieszą z reformą systemu podatkowego, czego najlepszym przykładem jest groźba prezydenta USA Donalda Trumpa o nałożeniu stuprocentowego cła na import luksusowych towarów francuskich w odwecie za nałożenie przez prezydenta Francji Emanuela Macrona tzw. podatku cyfrowego, czyli daniny np. właśnie na obroty firmy Amazon. Z tego powodu należy wyrazić słowa uznania szefom (do niedawna Christine Lagarde) i analitykom MFW, że ośmielili się podjąć ten temat.

W Irlandii nominalny podatek wynosi 12,5 proc., ale można uzyskać rozliczne ulgi, tak że faktyczna stawka wyniesie 1 czy 2 proc.

Autor jest profesorem ekonomii w Hollins University w stanie Wirginia, USA

NAJWIĘKSZY Z PROROKÓW

fot. xhz

Z ks. prof. **Waldemarem Chrostowskim** rozmawia Irena Świerdzewska

Jaka była rola Jana Chrzciciela w misji Jezusa Chrystusa?

Jan Chrzciciel, podobnie jak Maryja, wyznacza przejście od Starego do Nowego Testamentu. Przynależy jeszcze do Starego Testamentu, ale jednocześnie wyznacza i przygotowuje kierunek, którego fundament stanowi rzeczywistość Nowego Testamentu. Potrzebna była jego niezwykła misja wśród Izraelitów, którzy okazali podatność na przyjęcie spełnienia się odwiecznych mesjańskich zapowiedzi. Przez swą działalność nad rzeką Jordan ożywił i wzmógł świadomość bliskiego przyjścia Mesjasza. W różnych kręgach i środowiskach ona istniała, albo przynajmniej się tliła, lecz potrzeba było proroka, który obwieści, że czas oczekiwania dobiega końca i bliskie jest nadzwyczajne działanie Boga.

Takim prorokiem był Jan, nazwany Chrzcicielem. Udzielając chrztu jako oczyszczającego obmycia wodą połączonego z pragnieniem szczerego nawrócenia, dawał poznać Izraelitom jako ludowi Bożego wybrania, że nie wystarcza samo obrzezanie dokonywane w ósmym dniu po naro-

dzinach, a więc wtedy, kiedy niemowlę jest nieświadome, kim jest. W dorosłym życiu trzeba dokonać wyraźnego wyboru Boga i pełnić Jego wolę wyrażoną w przykazaniach. Ten ponowiony wybór Boga był dokonywany poprzez oczyszczenie w wodzie, które otrzymało nazwę chrztu.

Jan Chrzciciel poprzedził Jezusa nie tylko w nauczaniu o królestwie Bożym i jego ukierunkowaniu ku czasom ostatecznym, ale również w Jego losie. Po wieściach o męczeńskiej śmierci Jana Chrzciciela Jezus miał tym mocniejszą świadomość, że przejdzie przez mękę i śmierć.

Jezus nazwał Jana Chrzciciela największym z proroków. Jak to rozumieć?

Jan Chrzciciel był jedynym prorokiem, który wprost i bez żadnych wątpliwości wskazał na Jezusa jako Mesjasza. Wszyscy przed nim zapowiadali Mesjasza i z ich zapowiedzi wyłaniał się obraz, który potrzebował spójności. Istniały więc rozmaite elementy wizerunku Mesjasza, jak fragmenty mozaiki, którą dopiero trzeba złożyć. Mesjasz w nauczaniu proroków Starego Testamentu pozostawał jednak postacią

przyszłości, wyrastającą z uznania własnej niemocy i tęsknoty za zbawczym działaniem Boga. Natomiast w przypadku Jana Chrzciciela obserwujemy przejście od tęsknoty do oczekiwania. To już nie jest tęsknota za kimś, kto pojawi się w odległej przyszłości, lecz oczekiwanie na bliskie i niezawodne ukazanie się Mesjasza oraz radość ze spotkania Tego, na którego się czeka. Gdy w kontekście intensywnej działalności Jana Chrzciciela tłumy zadawały sobie pytanie, kim on jest, a więc, czy nie jest Mesjaszem, on odpowiedział: „Ja was chrzczę wodą, lecz idzie mocniejszy ode mnie, któremu nie jestem godzien rozwiązać rzemyka u sandałów. On chrzcić was będzie Duchem Świętym i ogniem” (Łk 3,16). Jan Chrzciciel jest największym z proroków, bo dane mu było Mesjasza zobaczyć i na Niego wskazywać, a także cierpieć, poprzedzając Mesjasza w Jego losie.

Łukasz Ewangelista pisze: „Chłopiec zaś rósł i wzmacniał się duchem, a żył na pustkowiu aż do dnia ukazania się przed Izraelem”. Jan Chrzciciel przygotowywał się do swojej misji?

Tak, przygotowywał się do swojej misji bardzo długo, analogicznie jak do jej podjęcia przygotowywał się Jezus. Rozpoczynając publiczną działalność, Jezus miał trzydzieści lat, a rozpoczął ją od modlitwy i odejścia na czterdzieści dni na pustynię. Jan Chrzciciel przebywał na pustyni znacznie dłużej. Pustynia jest miejscem odosobnienia, samotności i ciszy, a siostrą ciszy jest skupienie. W skupieniu lepiej słyszeć mowę Boga, przez co tworzą się najlepsze warunki do rozmowy z Bogiem, czyli modlitwy.

Jak można wytłumaczyć styl życia Jana jako proroka, który zadziwiał ubiorem i zachowaniem?

W osobliwym stylu życia widoczna się staje jego profetyczna misja. Prorocy biblijnego Izraela w swoim wyglądzie i zachowaniu często różnili się od innych ludzi. Obok nauczania prorockiego na kartach Starego Testamentu odnajdujemy rozmaite czynności symboliczne, które miały wartość znaków. Te znaki towarzyszyły słowom albo je zastępowały. Opowiada o nich Księga Jeremiasza, Ezechiela czy Jonasza. Przykładowo: prorok tłukł gliniane naczynia jako zapowiedź losu Jerozolimy i jej mieszkańców, ubierał się inaczej niż inni, strzygł włosy i podejmował osobliwe działania, aby ściągnąć uwagę i pozyskać słuchaczy dla tego, co głosił. Podobną postawę obserwujemy u Jana Chrzciciela, z tym, że była posunięta do radykalizmu. Również dzisiaj można spotkać osoby, które z całkowitego poświęcenia Bogu czynią czytelny znak wierności wobec Niego. Na terenie Libanu i Egiptu są mnisi, którzy prowadzą bardzo surowy tryb życia, w oddaleniu od innych. W warunkach polskich istnieje on w żeńskich i męskich klasztorach kontemplacyjnych, które bez wątpienia są znakiem obecności i działania Boga. Poprzez odmienny ubiór, „odzienie z sierści wielbłądziej i pas skórzany około bioder”, oraz styl życia, bo „żywił się szarańczą i miodem leśnym”, Jan Chrzciciel chciał przyciągnąć uwagę swoich współczesnych, targnąć ich sumieniami, skłonić do refleksji oraz ich pozyskać. Dzieje Apostolskie świadczą, że po śmierci Jana istniały zorganizowane wspólnoty jego uczniów, wierne przykładowi i nauczaniu tego wielkiego bohatera wiary.

Czemu służy przypomnienie prorocтва Malachiasza, że Jan Chrzciciel jest tym, który ma przygotować drogę Mesjaszowi?

Przypomnienie tego proroctwa znajduje się na samym początku Ewangelii według św. Marka (1,3), która jest Ewangelią „o Je-

zusie Chrystusie, Synu Bożym”. Jan Chrzciciel z mocą ogłasza spełnienie się zapowiedzi mesjańskich. Jezus, znając i ceniąc jego działalność, wyrzuca tłumom, że przybywają na pustynię oglądać Jana z ciekawości, podziwiać go albo oceniać, a przecież nie o to chodzi. Mówiąc o Janie, zadaje pytania: „Co wysłicie oglądać na pustyni? Trzcinę kołyszącą się na wietrze? Ale co wysłicie zobaczyć? Człowieka w miękkiej szaty ubranego? Oto w domach królewskich są ci, którzy miękkie szaty noszą” (Mt 11,7-8). Stawiając te pytania, daje poznać, że ludzie mają własny obraz proroka i chcą, by pasował on do ich wyobrażeń.

Tymczasem prorok wyróżnia się spośród innych: „Po co więc wysłicie? Proroka zobaczyć? Tak, powiadam wam, nawet więcej niż proroka. On jest tym, o którym napisano: »Oto Ja posyłam mego wysłan- ca przed Tobą, aby Ci przygotował drogę« (Mt 11,9-10). W życiu, nauczaniu i działaniach proroka wyraża się świętość. Hebrajskie *qadoš*, które tłumaczymy jako „świętość”, znaczy dosłownie „inność”, „odmienność”. Bóg jest święty, ponieważ jest absolutnie Inny, radykalnie odmienny względem świata i wszystkich jego uwarunkowań. Powołany przez Boga prorok też jest inny, odmienny – i w tym znaczeniu święty. Nie chodzi zatem jedynie o przymiot niewinności czy wzorowego postępowania, ponieważ jest w prorokach także wiele porzeczności, stanowczości i zachowań, które trudno uznać za łagodne. Jednak wszystkie te postawy, łącznie ze słabościami, stoją na służbie i są podporządkowane proklamacji wierności Bogu i pierwszeństwa Jego świętej woli.

Od początku życie Jana Chrzciciela było ukierunkowane na jego misję? Począwszy od niezwyklej zapowiedzi narodzin, przez nadanie mu imienia, którego nikt w jego rodzie nie nosił?

Ewangelia według św. Łukasza poprzedza opowiadanie o narodzinach Jezusa rozbudowanym opowiadaniem o okolicznościach narodzin Jana Chrzciciela. Mówi, że do ich „spotkania” doszło już wtedy, kiedy obaj byli jeszcze w łonach swoich matek. Zarówno nawiedzenie Elżbiety przez Maryję, jak i postawa Zachariasza, ojca Jana Chrzciciela, świadczą, że wybory, które wynikają z wnętrza uporządkowanego przez ufną wiarę w Boga, zawsze wychodzą na przeciw Bożej woli i spełniają to, czego Bóg

oczekuje. Dokonujemy ich w pełnej wolności, ale stanowią ogniwa w łańcuchu Bożej obecności i działania, którego kształt i cel rozpoznajemy zazwyczaj dopiero z późniejszej perspektywy. Powołując człowieka, Bóg od samych początków przygotowuje go i uzdalnia do skutecznego wypełnienia misji, która zostanie mu powierzona. Prorok Jeremiasz usłyszał słowa Pana: „Zanim ukształtowałem się w łonie matki, znałem cię, nim przyszedłeś na świat, poświęciłem cię, prorokiem dla narodów ustanowiłem cię” (Jr 1,5).

Dlaczego prorocy musieli płacić najwyższą cenę za swoją działalność?

Dlatego, że wbrew wszystkim przeciwnościom stawali po stronie Boga. Nie jest tak, że w świecie – zarówno w starożytności, jak współcześnie – Bóg ma samych tylko przyjaciół. Często się zdarza, że sprzeciw wobec Niego przeobraża się w prześladowanie tych, którzy Go głoszą. Ceną, jaką płacą za wierność i odwagę, jest męczeństwo, czyli świadectwo posunięte do oddania własnego życia. W innych warunkach wrogość wobec proroków i głosicieli woli Bożej znajduje wyraz w ironii, kpinach, szyderstwie i rozmaitych formach mowy nienawiści, które są nie mniej dotkliwe niż fizyczne prześladowania.

Jak my dzisiaj możemy przygotować się na przyjście Mesjasza?

Pośród szumu i naporu świata z jego zagubieniem i zamętem, które człowieka niszczy, powinniśmy uświadomić sobie i przeżyć specyficznie religijny charakter Adwentu i Bożego Narodzenia. Dobrze jest zastanowić się nad obecnością Boga w naszym życiu, sięgnąć pamięcią do dzieciństwa i młodości oraz zobaczyć, jak do tej pory to życie się układa. W kontekście Bożego Narodzenia chodzi więc nie tylko o świąteczne upamiętnienie tego, co ponad dwa tysiące lat temu wydarzyło się w Betlejem, lecz również o to, aby Bóg na nowo narodził się w moim wnętrzu, abym mógł na nowo Go odnaleźć, rozpoznać i przyjąć. To jest najważniejsza sprawa, nadająca sens życiu. Chorobą współczesnej cywilizacji jest aroganckie oddalanie się od Boga i popadanie w samotność, wrogą człowiekowi, bo prowadzi do rozpacz. Na przeciwnym biegunie samotności jest Bóg, który do nas nieustannie przychodzi. Narodziny Jezusa Chrystusa w Betlejem są poręką nieustannej troski Boga o człowieka i Jego opatrnościowej opieki nad każdym i każdym z nas.

WYTRWAŁOŚĆ JANA CHRZCICIELA

W dzisiejszej perykopie ewangelicznej Jan Chrzciel zadaje Jezusowi pytanie: „Czy Ty jesteś Tym, który ma przyjść, czy też innego mamy oczekiwać?”. Jan chce usłyszeć odpowiedź, ponieważ przeczuwa, albo nawet wie, że powoli kończy się jego misja na tym świecie. Został uwięziony przez króla Heroda, który w każdej chwili może doprowadzić do jego śmierci. Bóg związał życie Jana z życiem Jezusa. Jan Chrzciel jako pierwszy okazał radość z powodu wcielenia (Łk 1,41), wskazał uczniom Baranka Bożego (J 1,29), wzywał naród do nawrócenia, mówiąc o nadchodzącym królestwie Bożym (Mt 3,2) czy wreszcie ochrzcił Jezusa w wodach Jordanu (Mt 3,13-17). Poświęcił życie, głosząc Jezusa jako Mesjasza. Teraz znajduje się w więzieniu, przetrzymywany w kajdanach (Mt 4,12). Przed swoim odejściem oczekuje odpowiedzi, która może być dla niego pocieszeniem w trudach i potwierdzeniem słuszności poleconej mu misji głoszenia.

Odpowiedź Jezusa nie jest prostym „tak” lub „nie”. Jezus poleca uczniom Jana Chrzciela posłużyć się słuchem i wzrokiem. Niech to, co słyszą o czynach Jezusa, i to, co widzą, patrząc na te czyny, będzie wystarczającą odpowiedzią. Uważny obserwator zauważy w czynach Jezusa wypełnianie się proroctw mesjańskich. Przyjściu Mesjasza miały towarzyszyć wielkie dzieła. Prorok Izajasz pisał, że „oczy niewidomych się otworzą i uszy głuchych, wtedy wyskoczy chromy jak jeleń i język niemych wesoło wykrzyknie” (Iz 35,5n). Mesjasz miał być posłany po to, żeby „głosić dobrą nowinę ubogim” (Iz 61,1). Realizuje to Jezus z Nazaretu, który w zakończeniu fragmentu nawiązującego do rozmowy z uczniami Jana Chrzciela wyraża błogosławieństwo odnoszące się może w pierwszej kolejności do uwięzionego proroka oraz jego naśladowców. Wytrwałość Jana pokazuje, że stał się on dziedzicem tego błogosławieństwa.

Pan Jezus, potwierdzający czynami swe mesjańskie posłannictwo, zwraca się do obserwatorów tej sceny w momencie, kiedy odchodzą uczniowie Jana. Chce pokazać siłę duchową swojego poprzednika i jego prorocką godność, przywołując dwa obrazy: trzciny kołyszącej się na wietrze oraz człowieka ubranego w miękkie szaty. Trzcina kołysząca się na wietrze jest symbolem chwiejności i zmienności, człowiek ubrany w miękkie szaty oznacza lekkoducha i małodusznego eleganta. Jan jest zaprzeczeniem obu postaw. Stały, odpowiedzialny, mężny w głoszeniu i znoszeniu trudów z tym związanych. Prawdziwym wyrazem uznania dla Jana złożonym przez Zbawiciela są słowa z ostatniego zdania: „Między narodzonymi z niewiast nie powstał większy od Jana Chrzciela”. Jan to prorok godny oczekiwanego Mesjasza.

ks. Łukasz Piotrowski

Autor jest wikariuszem parafii św. Patryka na Gocławiu w Warszawie

TRZECIA NIEDZIELA ADWENTU

15 grudnia 2019

Czytanie z Księgi proroka Izajasza

35, 1-6a. 10

Niech się rozwesela pustynia i spieczona ziemia, niech się raduje step i niech rozkwitnie! Niech wyda kwiaty jak lilie polne, niech się rozraduje, skacząc i wykrzykując z uciechy. Chwałę Libanu ją obdarzono, ozdobą Karmelu i Szaronu. Oni zobaczą chwałę Pana, wspaniałość naszego Boga. Pokrzepcie ręce osłabłe, wzmocnijcie kolana omdlałe! Powiedźcie małodusznym: „Odwagi! Nie bójcie się! Oto wasz Bóg, oto pomsta; przychodzi Boża odpłata; On sam przychodzi, aby was zbawić”. Wtedy przejrzą oczy niewidomych i uszy głuchych się otworzą. Wtedy chromy wyskoczy jak jeleń i język niemych wesoło wykrzyknie. Odkupieni przez Pana powrócą, przybędą na Syjon z radosnym śpiewem, ze szczęściem wiecznym na czołach: osiągną radość i szczęście, ustąpi smutek i wzdychanie.

Psalm responsoryjny

146, 6c-10

Refren: Przybądź, o Panie, aby nas wybawić.

Bóg wiary dochowuje na wieki,
uciśnionym wymierza sprawiedliwość,
chlebem karmi głodnych,
wypuszcza na wolność uwięzionych.

Pan przywraca wzrok ociemniałym,
Pan dźwiga poniżonych.
Pan kocha sprawiedliwych,
Pan strzeże przybyszów.

Ochronia sierotę i wdowę,
lecz występnych kieruje na bezdroża.
Pan króluje na wieki,
Bóg twój, Syjonie, przez pokolenia.

Czytanie z Listu świętego Jakuba Apostoła

5, 7-10

Trwajcie cierpliwie, bracia, aż do przyjścia Pana. Oto rolnik czeka wytrwale na cenny plon ziemi, dopóki nie spadnie deszcz wczesny i późny. Tak i wy bądźcie cierpliwi i umacniajcie serca wasze, bo przyjście Pana jest już bliskie.

Nie uskarżajcie się, bracia, jeden na drugiego, byście nie popadli pod sąd. Oto Sędzia stoi przed drzwiami. Za przykład wytrwałości i cierpliwości weźcie, bracia, proroków, którzy przemawiali w imię Pańskie.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Duch Pański nade mną,
posłał mnie, abym głosił dobrą nowinę ubogim.

Słowa Ewangelii według św. Mateusza

11, 2-11

Gdy Jan usłyszał w więzieniu o czynach Chrystusa, posłał swoich uczniów z zapytaniem: „Czy Ty jesteś Tym, który ma przyjść, czy też innego mamy oczekiwać?”. Jezus im odpowiedział: „Idźcie i poznajcie Janowi to, co słyszycie i na co patrzycie: niewidomi wzrok odzyskują, chromi chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, głusi słyszą, umarli zmartwychwstają, ubogim głosi się Ewangelię. A błogosławiony jest ten, kto nie zwątpi we Mnie”.

Gdy oni odchodzili, Jezus zaczął mówić do tłumów o Janie: „Co wysłicie obejrzeć na pustyni? Trzcinę kołyszącą się na wietrze? Ale co wysłicie zobaczyć? Człowieka w miękkie szaty ubranego? Oto w domach królewskich są ci, którzy miękkie szaty noszą. Po co więc wysłicie? Zobaczyć proroka? Tak, powiadam wam, nawet więcej niż proroka. On jest tym, o którym napisało: »Oto Ja posyłam mego wysłańcę przed Tobą, aby przygotował Ci drogę«.

Zaprawdę, powiadam wam: między narodzonymi z niewiast nie powstał większy od Jana Chrzciciela. Lecz najmniejszy w królestwie niebieskim większy jest niż on”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 16 grudnia

Czytania mszalne: Lb 24, 2-7. 15-17a; Ps 25, 4-9; Mt 21, 23-27

Wtorek, 17 grudnia

Czytania mszalne: Rdz 49, 1a. 2. 8-10; Ps 72, 1b-4b. 7-8.17; Mt 1, 1-17

Środa, 18 grudnia

Czytania mszalne: Jr 23, 5-8; Ps 72, 1b-2. 12-13. 18-19ab; Mt 1, 18-24

Czwartek, 19 grudnia

Czytania mszalne: Sdz 13, 2-7. 24-25a; Ps 71, 3-4a. 5-6b. 16-17; Łk 1, 5-25

Piątek, 20 grudnia

Czytania mszalne: Iz 7, 10-14; Ps 24, 1b-4b. 5-6; Łk 1, 26-38

Sobota, 21 grudnia

Wspomnienie dowolne św. Piotra Kanizjusza, prezbitera i doktora Kościoła

Czytania mszalne: PnP 2, 8-14 albo So 3, 14-17; Ps 33, 2-3. 11-12. 20-21; Łk 1, 39-45

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

MODLITWA DO NIEPOKALANEJ

Maryjo Niepokalana,
pośród wszystkich ludzi tylko Ty jesteś
zachowana od grzechu, jako Matka Jezusa
Baranka Bożego, który gładzi grzech świata.
Ale ten Twój wyjątkowy przywilej
został Ci dany dla dobra nas wszystkich, Twoich dzieci.
Patrząc bowiem na Ciebie, widzimy zwycięstwo Chrystusa,
zwycięstwo Bożej miłości nad złem:
tam, gdzie wzmógł się grzech, to znaczy w ludzkim sercu,
tam jeszcze obficie rozlała się łaska
przez łagodną moc Krwi Jezusa.
Ty, Matko, przypominasz nam, że owszem, jesteśmy grzesznikami,
ale nie jesteśmy już niewolnikami grzechu! (...)
Jakże bardzo potrzebujemy wyzwolenia
od zepsucia serca, będącego najpoważniejszym zagrożeniem!
Wydaje nam się to niemożliwe, jesteśmy tak przyzwyczajeni,
a tymczasem jest to w zasięgu ręki. Wystarczy wznieść spojrzenie
na Twój macierzyński uśmiech, na Twoje dziewicze piękno,
by ponownie poczuć, że jesteśmy stworzeni nie do zła,
lecz dla dobra, dla miłości, dla Boga!
Dlatego, Dziewico Maryjo,
powierzam Ci dzisiaj tych wszystkich, którzy w tym mieście
i na całym świecie są uciskani nieufnością,
przygnębieniem z powodu grzechu;
tych, którzy myślą, że dla nich nie ma już nadziei,
że zbyt wiele jest ich win i są one zbyt wielkie,
i że Bóg nie ma czasu, by go z nimi tracić.
Powierzam ich Tobie, bo jesteś nie tylko Matką
i jako taka nigdy nie przestajesz miłować swych dzieci,
ale jesteś także Niepokalana, pełna łaski
i możesz aż po najgłębsze ciemności odzwierciedlać
promień światła Chrystusa Zmartwychwstałego.
On, i tylko On, zrywa kajdany zła,
wyzwala z najbardziej nieustępliwych uzależnień,
uwalnia z najbardziej zbrodniczych więzi,
łagodzi serca najbardziej zatwardziałe. (...)
Dziękujemy Ci, Niepokalana Matko,
że nam przypominasz, iż ze względu na miłość Jezusa Chrystusa
nie jesteśmy już niewolnikami grzechu,
ale wolnymi, wolnymi, by miłować, by kochać się nawzajem,
by pomagać sobie jak bracia, nawet różnym od nas.
Dziękujemy, bo swoją czystością zachęcasz nas,
byśmy wstydzieli się nie dobra, lecz zła;
pomóż nam chronić się przed złem,
które podstępem przyciąga nas ku sobie spiralami śmierci;
daj nam słodką pamięć, że jesteśmy dziećmi Boga,
Ojca przeogromnej dobroci,
odwiecznego źródła życia, piękna i miłości. Amen.

Na Placu Hiszpańskim w Rzymie, 8 grudnia

foto: PAP/EPAClaudio Peri

Ta nagroda bardziej niż laureatom potrzebna jest nam – ludziom z ich otoczenia: przywraca wiarę w dobro i altruizm, zachęca do naśladowania. Rozejrzyjmy się, na pewno znamy kogoś, kogo można do niej nominować.

a tak hospicjum funkcjonowało pierwszych pięć lat. Teraz kontrakt już jest, ale i tak 2/3 pacjentów nie jest objętych dofinansowaniem, NFZ przydziela je bowiem chorującym terminalnie tylko na wybrane jednostki chorobowe. – Mimo wszystko warto; cieszy widok ludzi, których życie bez bólu nabiera pełni – mówi lekarz.

Wręczana od ośmiu lat przez Muzeum Powstania Warszawskiego Nagroda im. Jana Rodowicza „Anody” zaskoczyła go i choć sprawiła mu przyjemność, to przyznaje, że przydałoby się więcej wsparcia dla tych,

zawsze ma problem z wyłonieniem laureatów spośród 80-100 kandydatów, bo wszyscy są fenomenalni – mówi Jan Rodowicz, stryjeczny bratanek patrona nagrody. – Dlatego nagrodę przyznajemy w trzech kategoriach: całokształt dokonań, akcja społeczna i wyjątkowy czyn. Jej ideą jest, by ludzie w swoim środowisku zauważyli społeczników, bo nie zawsze dostrzegane są ich altruistyczne intencje.

Jan Rodowicz zapamiętał Ewę Gawryś, która w czasach wysokiego bezrobocia nie załamała się, ale założyła osiedlową świetlicę, do której zapro-

Pamiętam dwunastoletniego Maurycego Kuleszę: udzielił profesjonalnej pomocy starszemu, zakrwawionemu mężczyźnie, który zasłabł. Jeżdżąc na rowerze, zawsze ma przy sobie apteczkę. Na tym jego profesjonalizm się jednak nie skończył: po opatrzeniu rany wezwał pomocnika. Okazało się, że pomógł cierpiącemu na chorobę Alzheimera osiemdziesięciolatnikowi, którego od paru godzin poszukiwała rodzina.

W poprzedniej edycji wyróżnienie zdobył m.in. 24-letni Adrian Beściak, który w ramach akcji „The Best Trip. W dro-

Powstańcy czasu pokoju Monika Odrobińska

fot. arch. MPW

Paweł Grabowski jest lekarzem. Kilka lat temu pracę w Warszawie zamienił na służbę chorym w podlaskich wioskach w ramach założonego przez siebie Hospicjum Domoego Proroka Eliasza w Nowej Woli. – Z naszymi lekarzami, pielęgniarkami, fizjoterapeutami i wolontariuszami robimy rzeczy do granic możliwości potrzebne i do granic możliwości trudne – przyznaje. – Dziś ludzie szukają wygodnego życia, łatwej pracy za duże pieniądze, najlepiej blisko domu. A my godzinę lub dłużej dojeżdżamy do pacjenta, by uśmierzyć jego ból, ale także z nim побыć; najczęściej to ludzie żyjący samotnie.

Heroizmem można nazywać taką pracę, bez kontraktu z NFZ, wyłącznie z datków –

którzy zajmują się mieszkającymi na wyludnionych wioseczkach umierającymi starcami, ale i młodymi nieuleczalnie chorymi; do których PKS dojeżdża raz na kilka dni, a sklep obwoźny wcale, nie mówiąc o dostępie do stacjonarnego. Ubywa zapaleńców, którzy zajmują się nimi za liche wynagrodzenie. – Może powstałaby Rodzina Nagrody „Anody”, w ramach której byśmy się spotykali i nawzajem od siebie czerpali, by dalej móc dawać? – proponuje Paweł Grabowski.

Członkowie tej rodziny są w różnym wieku, pochodzą z różnych środowisk, w życiu robią najróżniejsze rzeczy, ale mają wspólny gen: dostrzeganie drugiego człowieka. Pomysłodawcy nagrody nazywają ich „powstańcami czasu pokoju”. – Kapituła

siła okoliczną młodzież i – co nie mniej ważne – znalazła naśladowców. – „Anoda” zawsze myślał o innych, pomagał im, czuł się odpowiedzialny za drugiego człowieka, a przy tym robił to metodycznie – mówi Jan Rodowicz. – Przełożyło się to na akcje Szarych Szeregów, które zawsze perfekcyjnie przygotowywał. Jego zorganizowanie, metodyczność i nastawienie na drugiego człowieka promujemy w laureatach nagrody, a wszystkim innym stawiamy za wzór.

W kapitule zasiadają m.in. szef GOPR i były oficer GROM, którzy pomagają rozstrzygnąć sytuacje bohaterstwa, które nie powinno przekraczać pewnych granic. – Ono także musi być profesjonalne i nie narażać innych – mówi Jan Rodowicz. –

dzie po pomoc” podróżuje na wózku inwalidzkim po Europie i zbiera pieniądze na cele charytatywne. Wyróżniono też Mirosławę Gruszczyk, która przyjęła pod swój dach nieznajome siostry z Ukrainy poszkodowane w wypadku samochodowym i opiekowała się nimi przez pół roku. Nominowany do nagrody Bogusław Magrel, alpinista z Żor, zrezygnował ze zdobycia szczytu Pik Pobiedы (7439 m), by z narażeniem życia ratować rosyjskich alpinistów porwanych przez lawinę. Siostra Michaela Rak zorganizowała od podstaw pierwsze stacjonarne hospicjum na Litwie. Wśród nominowanych był także Janusz Wardak, współzałożyciel i moderator Akademii Familijnej. Jak widać, nie brakuje w życiu okazji otworzenia się na drugiego człowieka.

– Powstańcy, jak mój stryj, nie byli straceńcami – mówi Jan Rodowicz. – Oni walczyli o wolność i godność. Jeśli idea Nagrody „Anody” się upowszechni, upowszechnią się także wzorce postaw godnych naśladowania. Ta nagroda rodzi dobro.

Termin nadsyłania zgłoszeń do IX edycji nagrody mija 16 grudnia, a wyniki poznamy w połowie marca w Muzeum Powstania Warszawskiego.

MERRY CHRISTMAS

**Barbara
Sułek-Kowalska**

Tytuł nie jest pomyłką, choć do świąt jesz-

cze ponad tydzień. Wysłałam jednak ten felieton z dalekiej Alabamy, jednego z południowych stanów USA, gdzie – w Alabamie, bo na pewno nie w całych Stanach Zjednoczonych – *Christmas* wciąż znaczy *Christmas*. I świąteczne dekoracje, których jest tu naprawdę mnóstwo, wciąż pokazują Boże Narodzenie. Oczywiście są i renifery, są bałwanki oraz Santa Claus, ale przede wszystkim rzucają się w oczy stajenki i szopki. I to w swoim najbardziej tradycyjnym wymiarze: Józef z Maryją, żłóbek, osiołek. Profesor Randy West, dyrektor potężnego National Center of Asphalt Technology w Auburn, zaprasza na doroczne Christmas Party cały zespół wraz z doktorantami i profesorami z całego świata. Jego dom jarzy się światłami, trzy choinki opowiadają o historii i tradycji nie tylko rodziny i NCAT, ale i Stanów Zjednoczonych (są nawet specjalnie zamawiane ozdoby z Białego Domu!), ale najważniejsze są szopki i figurki Świętej Rodziny, trzech króli i pasterzy ustawione w całym domu, książeczki dla dzieci z historią Bożego Narodzenia przygotowane obok choinki, nuty z kołędami. Sens spotkania jest oczywisty! No i gospodarze, skądinąd członkowie Kościoła metodystycznego, zaczynają je modlitwą!

Amerykański zwyczaj każe ozdabiać całe domy dekoracjami świątecznymi, także świetlnymi. W niewielkim uniwersyteckim Auburn przed domami stoją stajenki, na jednym z ganków stał nawet sam św. Józef! Ale największą niespodziankę sprawił Wind Creek State Park,

czyli stanowy park natury nad jeziorem Martin Lake, gdzie masa ludzi przyjeżdża z miasta na łono przyrody: jeszcze przed bramą wita gości Święta Rodzina, wycięta z kolorowej sklejk, ustawiona wprost na trawie, skromna, ale wyrazista. Józef z brodą i w błękitnej szacie, Panna Maryja w żółtej sukni i zielonej chuście na głowie, w prostym żłobie Dzieciątko, po obu stronach aniołowie. Wielka radość i lekcja pokory zarazem, bo ileż to się człowiek nasłucha o „tej Ameryce”! Że tylko *winter holidays* (zimowe wakacje) obchodzi i *season greetings* (sezonowe pozdrowienia) wysyła. A tu proszę!

Przemila Mrs Sacco, nauczycielka pierwszej klasy, roztacza przed uczniami – różnych wyznań zapewne i różnych narodowości – uroki *Christmas* i *Santa*, który przez komin wrzuca prezenty z okazji narodzin Dzieciątka Jezus. Pani Sacco bardzo sobie ceni, że w jej Alabamie można żyć zgodnie z tradycją, bo przecież wie, jak to jest choćby w Kalifornii!

Ale tu jest Alabama, *sweet home Alabama*! Jedną z oficjalnych tablic rejestracyjnych na samochód ma tu wzór z napisem: *God bless America* – i nie są to w Auburn puste słowa. Kościoły różnych chrześcijańskich wyznań zapełniają się co niedziela wiernymi, którzy w tym dniu są naprawdę świątecznie ubrani! W katolickiej parafii św. Michała Archaniola po Mszach Świętych trwa kiermasz – siostrzaną pomocą objęto parafię na Haiti; przy „kasie” siedzi pani z Argentyny, obecnie profesor w Auburn University. Parafialna gazeta ma adwentowy wystrój i przypomina o dodatkowych terminach świątecznych spotkań. *Merry Christmas!*

Grażyna Rybak

SKUTKI ODRY

Wielu rodziców obawia się szczepić dzieci w 13. miesiącu życia na odrę, świnkę i różyczkę (MMR), bojąc się powikłań. Pisałam już, że nie udowodniono związku autyzmu z tym szczepieniem. Czy warto je odwlekać? Liczba zachorowań na odrę – niezwykle zakaźną wirusową chorobę wysypkową – znacznie się zwiększyła się w Polsce i w Europie. Związane jest to z migracją i spadkiem liczby zaszczepionych dzieci. Wirus odry jest odpowiedzialny za ponad 100 tys. zgonów rocznie na świecie. W Europie notuje się obecnie więcej zgonów z powodu odry niż wcześniej, gdy jeszcze kilka lat temu zachorowania były rzadkie.

Pediatrzy dobrze wiedzą, że odra upośledza działanie układu odpornościowego, co zwiększa ryzyko powikłań w postaci zapalenia płuc, mózgu, ale także łapania wielu zakażeń przez dziecko nawet przez pięć lat po przechorowaniu odry. Chodzi głównie o zahamowanie odporności komórkowej, przez które może dojść do zakażenia gruźlicą lub uaktywnienia się utajonej postaci tej choroby. W badaniach klinicznych opublikowanych w 2019 r. dowiedziano, że odra upośledza także odporność humoralną – tę związaną z produkowaniem przeciwciał ochronnych wobec innych chorób. To uszkodzenie trwa dłużej i niszczy w organizmie tzw. pamięć immunologiczną, czyli sprawia, że organizm „nie pamięta”, że był już odporny na niektóre drobnoustroje.

W niedawno opublikowanych badaniach wykonanych u dzieci w siódmym tygodni

po przebyciu odry naukowcy wykazali, że ta choroba niszczy w organizmie 11-73 proc. przeciwciał ochronnych wobec różnych drobnoustrojów. Tym więcej niszczy, im cięższy był przebieg odry. Badacze niepokoją się i ostrzegają,

że po przechorowaniu odry u nieszczepionych na tę chorobę dzieci może dojść do zaburzenia odporności wytworzonej przez wcześniejsze szczepienia wobec innych chorób.

Szczepienie na odrę, które wykonujemy obecnie w Polsce w 13. miesiącu i po piątym roku życia, nie upośledza odporności i nie zmniejsza liczby przeciwciał wobec innych chorób. To dzięki wirus odry krążący w otoczeniu i atakujący osoby nieszczepione upośledza u chorego na odrę produkowanie różnorodnych przeciwciał, jakie zdrowy organizm może wyprodukować, chroniąc dziecko przed licznymi chorobami. Stwarza to ryzyko cięższego przebiegu różnych infekcji. Badania potwierdzają, że przechorowanie odry wiąże się z poważniejszym upośledzeniem odporności, które może trwać znacznie dłużej, niż dotychczas sądzono.

Szczepienie przeciw odrze jest bardzo dobrze tolerowane i w porównaniu z innymi szczepionkami chyba najmniej bolesne. W dniu szczepienia rodzice nie obserwują żadnych niepokojących objawów. Czasami w 1-2 tygodniach po szczepieniu pojawiają się nieznaczne objawy kontaktu organizmu z antygenami obecnymi w szczepionce w postaci wzrostu temperatury, plamkowej wysypki i niewielkiego powiększenia węzłów chłonnych. Objawy te nie wymagają kontaktu z lekarzem i mijają bez leczenia. Warto szczepić dzieci zgodnie z terminem wyznaczonym w kalendarzu szczepień – dla ich bezpieczeństwa oraz bezpieczeństwa innych osób z otoczenia.

Autorka jest lekarzem pediatrą

Modlitwy na Adwent

dr hab. Tomasz Korpysz

W drugiej połowie Adwentu, czyli czasu oczekiwania, ale i przygotowania na narodzenie Jezusa Chrystusa, proponuję Państwu refleksję, a może raczej modlitewną medytację, nad dwoma tekstami. Pierwszy z nich napisał niezwykle kapłan: ks. Jan Zieja; to *Ojciec nasz pracujących społecznie* – modlitwa wydana po raz pierwszy w konspiracyjnym druku z 1943 r.:

„Boże, Stwórco światów nieprzeliczonych, OJCZE NASZ/ i wszelkiego tworenia panie, KTÓRYŚ JEST W NIEBIE/ i na ziemi i na każdym miejscu/ i we mnie teraz.../ który wypełniasz wszystko, a Ciebie nic ogarnąć nie może! ŚWIĘĆ SIĘ IMIĘ TWOJE/ bo Tyś tylko jeden prawdziwie *jest*/ a wszystko przemija; Tylko Tyś jest życiem i mocą, Tylko Tyś jest dobry, Tylko Tyś jest święty, a wszelkie istnienie i życie, moc i dobro, świętość i piękno *jest tylko śladem Twojej obecności*/ i Twojego działania. PRZYJDŹ KRÓLESTWO TWOJE/ Królestwo prawdy, sprawiedliwości i miłości/ w każdym człowieku, w każdej rodzinie, w każdej gromadzie, w narodzie naszym i w ludzkości całej, teraz i w wieczności.../ bo w naszych królestwach/ nasza wola tylko rządzonych, *jest nam za ciasno, duszno i krwawo...*/ BĄDŹ WOLA TWOJA/ najświętsza i najsprawiedliwsza, JAKO W NIEBIE/ między aniołami i zbawionymi, TAK I NA ZIEMI/ całej/ i w Ojczyźnie naszej, we wszystkich sprawach naszych: w domu, w warsztacie, w fabryce, na roli; w nas wszystkich, w życiu i śmierci, aby już nie było wśród nas głodnych, niedoodzianych i bezdomnych, opuszczonych i krzywdzonych, w ciemności i grzechu żyjących./ CHLEBA NASZEGO POWSZEDNIEGO/ dla dusz i dla ciał/ DAJ NAM/ wszystkim, boś wszystkich Ojcem, a my sobie – bracia i sio-

stry, mimo przedziały gór, rzek i oceanów, mimo różnic ras, wiar i języków./ Więć chleba z Ojcowskich Twoich rąk/ daj nam wszystkim/ DZISIAJ, bo tylko dziś żyjemy, a jutro – któż doczekać pewien?/ I ODPUŚC NAM/ poprzez ofiarę Krzyżową Syna Twego/ NASZE WINY/ tak wielkie i liczne/ a zwłaszcza to, żeśmy o Tobie zapominali, gdyśmy byli w szczęściu.../ a w sobie i w bliźnich naszych/ obrazu Twegośmy nie dostrzegali, nie uczcili/ i sponiewierali go.../ Opuść nam wszystkim/ JAKO I MY ODPUSZCZAMY/ szczerze i wszystko... NASZYM WINOWACOM/ wszystkim.../ I NIE WÓDŹ NAS NA POKUSZENE/ jakiekolwiek, a zwłaszcza broń nas od pokusy/ czynienia zła po to, żeby stąd jakoby miało przyjść/ jakieś dobro, ALE NAS ZBAW ODE ZŁEGO/ wszystkiego: jawnego i ukrytego, teraz/ i w godzinę śmierci naszej/ AMEN”.

Drugi tekst to poruszający wiersz, a zarazem świadectwo Piotra Klimczaka *O modlitwie*:

„Pewnego razu kiedy się modlił/ zobaczył krew/ na paciorkach i własnych palcach/ uświadomił sobie że ból/ coraz głębiej ścieranej skóry/ narastał od dawna/ ziarnka jego różańca/ stawały się ciężkie i szorstkie/ jakby kruszywo z granitu/ zdawało mu się że innym rozmodlonym/ coraz gładsze paciorki ślizgają się w palcach/ przesypują się łagodnie w monotonnym szmerze/ wnika w habit ich przypływ i odpływ/ a on swój sznur/ musiał już dźwigać w skórzanym worku/ wyciągać w kątach bocznych kaplic/ nocą w ciemnych zakamarkach ogrodu/ aż się rozdarła torba/ dowlókl różaniec do domu/ nie miał siły go podnieść na stół/ modlił się więc na podłodze/ przesuwając oburącz skalne okrucy/ coraz mniej zmieniał ich położenie/ jednego dnia rano stwierdził/ że nie poruszy swego różańca/ odtąd modlił się na głos/ ale niedługo bo niewidzialny sznur/ opłatywał mu krtań i język/ aż się zacisnął za smugą szeptu/ zamknął/ wtedy się człowiek modlący uśmiechnął/ bardziej oczami niż drżeniem warg/ zostało trochę pamięci/ *nie mówcie wiele słów/ Ojciec nasz któryś jest w niebie/ Ojciec nasz/ Ojciec nasz*”.

Ubezpieczenie członków rodziny

Edyta
Pisarczyk-Kulon

Członka rodziny, który nie ma innego tytu-

łu do ubezpieczenia zdrowotnego, należy zgłosić do ZUS, aby miał prawo do korzystania z opieki lekarskiej w publicznych placówkach służby zdrowia. Jeżeli dziecko ma inny tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego, np. umowę o pracę, nie można zgłosić go do ubezpieczenia jako członka rodziny.

Członkiem rodziny jest dziecko, dziecko męża lub żony, dziecko przysposobione, wnuk albo dziecko obce, dla którego ustanowiono opiekę, albo dziecko obce w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka, do ukoń-

czenia przez nie 18 lat, a jeżeli uczy się – do skończenia 26 lat, a także dziecko z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub inne traktowane na równi – bez ograniczenia wieku. Członkiem rodziny jest również mąż lub żona, rodzice, dziadkowie, którzy pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym.

Dziadkowie mogą zgłosić wnuka tylko wtedy, gdy żadne z jego rodziców nie jest objęte obowiązkowo ubezpieczeniem zdrowotnym, nie jest uprawnione do świadczeń na podstawie przepisów o koordynacji z tytułu wykonywania pracy lub pracy na własny rachunek ani nie jest objęte dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym.

Członka rodziny do ZUS zgłasza płatnik składek, np. pracodawca, zleceniodaw-

ca, urząd pracy. Płatnika należy poinformować o członku rodziny, którego trzeba zgłosić do ubezpieczenia zdrowotnego. Informację trzeba przekazać płatnikowi w ciągu siedmiu dni od dnia, w którym zaistniały okoliczności, które spowodowały, że należy zgłosić członków rodziny, np. od dnia ustania zatrudnienia męża. W przypadku pozarolniczej działalności gospodarczej członków rodziny zgłasza przedsiębiorca w ciągu siedmiu dni od dnia, w którym zaistniały okoliczności, które spowodowały, że należy ich zgłosić do tego ubezpieczenia.

Na wyrejestrowanie z ubezpieczenia zdrowotnego członków rodziny i przekazanie informacji płatnikowi składek jest również siedem dni od ustania uprawnień do takiego zgłoszenia. Wyrejestrować

członka rodziny z ubezpieczenia zdrowotnego należy, gdy został on zgłoszony do tego ubezpieczenia z innego tytułu, m.in. umowy o pracę, umowy zlecenia, podjął działalność gospodarczą, zarejestrował się w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna. Tytuł do ubezpieczenia ustaje również, gdy dziecko ukończyło naukę w szkole i ma ukończone 18 lat, a nie ma orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności lub innego traktowanego na równi, albo dziecko które skończyło 26 lat, chyba że ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Jeśli osoba ubezpieczona utraci tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego, np. umowa o pracę zostanie zakończona, tytuł do ubezpieczenia utracą również zgłoszeni przez nią członkowie rodziny.

Autorka jest radcą prawnym

fot. PAP/Lukasz Caguliński

Nowe wyzwanie mistrzyni

Mariusz Jankowski

Na tę nominację musieliśmy trochę poczekać. Po zmianach w rządzie przez chwilę za ministerstwo sportu odpowiadał sam premier. Najważniejsze jednak, że się doczekaliśmy. A równie ważne jest to, że po raz kolejny tekę otrzymała osoba ze środowiska. Ba, mało tego: Danuta Dmowska-Andrzejuk jako zawodniczka AZS-AWF Katowice w grudniu ubiegłego roku startowała w wojskowych mistrzostwach świata. I sięgnęła po dwa brązowe medale. Jest najwybitniejszą polską szpadzistką w historii. Wie, jak smakuje sukces, ale też wie, jak ciężko trzeba na triumf zapracować. I ta wiedza na pewno przyda jej się w zarządzaniu polskim sportem. Sama przeszła w karierze wiele trudnych chwil. Po rozpoczęciu startów wśród seniorów zdobyła drużynowe mistrzostwo kraju, pokazała się z bardzo dobrej strony w mistrzostwach Europy i świata. Ale później przyszła kontuzja dłoni. Dla szpadzistki brzmiało to jak wyrok, tym bardziej, że uraz był poważny. Na szczęście kłopoty minęły. W 2005 r. w Lipsku sięgnęła po tytuł mistrzyni świata.

Sportowcem była wybitnym, ale można śmiało powiedzieć, że Danuta Dmowska-Andrzejuk to kobieta wielu talentów. Pochodzi z rodziny, gdzie na pierwszym miejscu stała muzyka – babcia była nauczycielką gry na fortepianie, mama zajmowała się muzykologią. Nowa pani minister w świat muzyki nie weszła, za to oprócz dyplomu Akademii Wychowania Fizycznego ma za sobą studia na kierunku architektura wnętrz. Teraz przed nią jedno z największych życiowych wyzwań. Tym trudniejsze, że przejmuje stery po Witoldzie Bańce, który zasłużył na wiele pochwał. Był najlepszym ministrem sportu od lat. Człowiekiem, który potrafił rządzić twardą ręką, ale też kimś, kto bez problemu zapracował na szacunek całego środowiska.

O nowej minister sportu Mateusz Morawiecki mówi w samych superlatywach: „Silna i zdecydowana kobieta sukcesu, błyskotliwa rozmówczyni. Można śmiało zaryzykować stwierdzenie, że Danuta Dmowska-Andrzejuk jak mało kto ma złote ręce do sportu”. Oczywiście nikt o zdrowych zmysłach nie oczekuje, by pod jej rządami wszystko, czego od teraz dotkną nasi sportowcy, natychmiast zamieniło się w złoto. Nikt nie może liczyć, że nagle wszystkie bolączki znikną jak za dotknięciem czarodziejskiej różdżki. Nie o to chodzi. Mamy jednak prawo liczyć, że ministerstwo sportu utrzyma kurs, na który wyprowadził je Witold Bańka. Życzę wszystkim, by dzięki nowej pani minister polski sport nadal miał wsparcie ze strony rządu. Bo bez tego wsparcia i bez dopływu państwowych pieniędzy ta dziedzina życia nie będzie się rozwijała.

Autor jest dziennikarzem TVP

SuperEnduro wystartowało

W niedzielę, 8 grudnia na Tauron Arenie w Krakowie otwarto nowy sezon Mistrzostw Świata SuperEnduro. Wśród motocyklistów, którzy mierzyli się z krakowskim torem, najlepszy był 19-letni Brytyjczyk Billy Bolt. Drugie miejsce zajął Polak Tadeusz Błażusiak. Kolejny zawody odbędą się 4 stycznia w niemieckiej Sachsen Arenie. Finał sezonu zaś można będzie oglądać 14 marca w Łodzi.

Pani minister wchodzi do gry

Danuta Dmowska-Andrzejuk – 37-letnia szpadzistka, mistrzyni świata z 2005 r. – została nowym ministrem sportu. Prezydent powołał ją w czwartek, 5 grudnia.

fot. PAP/Paweł Supernak

Miłośnicy MMA w Sochaczewie

fot. PAP/Piotr Nowak

Do Sochaczewa zjechali miłośnicy Mieszanych Sztuk Walki z całej Europy. W miniony weekend rozegrano tam Mistrzostwa Europy amatorskiej ligi MMA. To największy europejski turniej MMA dla amatorów.

Kajto i Barbórka

Po raz siódmy z rzędu Kajetan Kajetanowicz wygrał Rajd Barbórka. Wyścig odbył się w sobotę, 7 grudnia w Warszawie – była to 57. edycja tych zawodów. Barbórka tradycyjnie zamyka sezon rajdowy w Polsce.

fot. PAP/Piotr Nowak

Guttman rozda

Pływak Jacek Czech otrzymał tytuł sportowca roku w pierwszym plebiscycie Polskiego Komitetu Paraolimpijskiego. Zwycięzca otrzymał statuetkę im. Ludwika Guttmana. Sir Ludwig Guttman był niemieckim neurochirurgiem urodzonym w Toszku pod Katowicami, twórcą ruchu paraolimpijskiego.

fot. PAP/Piotr Nowak

Karp wciąż w modzie

Hanna Michniewicz

W tym roku 56 proc. Polaków zamierza kupić karpia jako rybę na świąteczny stół – wynika z badania IMAS International dla Organizacji Producentów Polski Karp. Rok temu w naszym kraju sprzedano 20,8 tys. ton karpia, z czego ponad 80 proc. w grudniu. Tradycja wciąż pozostaje silna, choć zauważalny jest też trend kupowania na Wigilię innych gatunków ryb: łososia, dorsza czy sandacza.

Dlaczego warto wybrać właśnie karpia? Producenci podkreślają, że hodowla tych ryb ma pozytywny wpływ na środowisko. Chów karpia jest prowadzony na ziemiach polskich od XII w., a współczesne metody nawiązują do tych stosowanych w średniowieczu. Karpie są hodowane w naturalnych stawach ziemnych, w których na jednego osobnika przypada co najmniej 10 tys. litrów wody. Na terenie stawów znajdu-

ją schronienie także dzikie zwierzęta, w tym wiele gatunków ptaków błotno-wodnych, dzięki czemu wzbogaca się lokalna różnorodność biologiczna. Według poradnika „Jaka ryba na obiad” opublikowanego przez organizację WWF, połów karpia nie zagraża przyrodzie, zatem można go kupować bez obaw.

Mięso karpia ma też wiele korzyści zdrowotnych: jest źródłem wartościowego białka, a zawarte w nim tłuszcze, w przeciwieństwie do tłuszczów w mięsie, nie przyczyniają się do zwiększenia poziomu cholesterolu we krwi. Te właściwości docenili naukowcy z Wydziału Technologii Żywności Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, którzy próbują stworzyć przekąskę energetyczną na bazie mięsa karpia dla sportowców. Jeśli się uda, być może przekąska będzie stosowana przez reprezentantów Polski

fol. materiały prasowe

KARP W ŚMIETANIE

Składniki: dzwonka karpia ■ sól ■ pieprz ■ cebula ■ masło ■ gęsta kwaśna śmietana ■ natka pietruszki

Sposób przygotowania: Dzwonka karpia posypać solą i pieprzem, przełożyć talarkami cebuli i odstawić na dwie godziny. Oddzielić rybę od cebuli i usmażyć na maśle, a cebulę udusić do miękkości. Ułożyć karpia w brytfannie, obłożyć cebulą i zalać śmietaną wymieszaną z dużą ilością pokrojonej natki. Doprawić solą i pieprzem. Dusić parę minut pod przykryciem.

na igrzyskach olimpijskich w 2020 r.

Karpia można przyrządzić na różne sposoby: tradycyjnie usmażyć na patelni, podać w galarecie czy z warzywami „po grecku” – ale nie tylko. Warto poszukać nowych przepisów, by wprowadzić odmianę do świątecznego menu. Inspiracji może dostarczyć np. dostęp-

ny w internecie przewodnik „Karp nie tylko od święta” stworzony przez Lokalną Grupę Rybacką Opolszczyzna. Można tam znaleźć nietypowe przepisy: pieczony karp nadziewany warzywami, smażony na miodzie, duszony z pieczarkami, karp po żydowsku z żurawiną czy kulki z mielonego karpia.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – rzeczy niezwykle
- 1 H – pochodna amoniaku
- 2 E – powtórka utworu
- 3 A – błogie lenistwo
- 3 H – mały futerał
- 5 A – roślina strączkowa
- 5 E – rumuński gazik
- 5 I – angielski powóz
- 7 A – kuzyn karpia
- 7 E – część nogi
- 7 I – kwiat polny
- 9 A – kojarzy pary
- 9 H – samotny występ
- 10 E – kolor w kartach
- 11 A – bezpieczne miejsce
- 11 H – rodzaj ciasta

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – podstawa kanapki
- A 7 – spis rzeczy
- C 1 – drzewo liściaste
- C 5 – talon towarowy
- C 9 – mocne karty
- E 4 – żałobna tkanina
- F 1 – gatunek ptaka
- F 5 – Ra, pierwiastek
- F 9 – wielki przebój
- G 4 – biblijna zagłada
- I 1 – stopień marynarza
- I 5 – ciężki karabin
- I 9 – w parze z Alą
- K 1 – przód statku
- K 7 – samica bydlę

Hasło do odczytania w zaznaczonym wierszu po odgađnięciu brakujących liter

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać do 27 grudnia na adres redakcji „Idziemy”. Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi nagrodzimy książkami
Hasło z poprzedniego tygodnia: „Homilia”

TVP 1

05.15 Klan (3572) – telenowela TVP; **05.35** Klan (3573) – telenowela TVP; **06.05** Słownik polsko-polski; **06.35** wojsko – polskie.pl; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce; **09.05** Ziarno – Wielkie przygotowania – święta to nie prezenty!; **09.40** Las bliżej nas; **10.10** Lalka (1/9): Powrót – serial TVP; reż.: Ryszard Ber, wyk.: Małgorzata Braunek; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Misja Bangladesz – Salezianie w Kalkucie – Dom Nadziej; **13.20** BBC w Jedyńce – Dzikie Metropole; **14.15** Z pamięci; **14.25** Weterynarze z sercem; **14.55** Komisarz Alex (162): Córeczka; **15.45** Skoki Narciarskie – Puchar Świata Klingenthal – konkurs indywidualne (studio); **16.00** Skoki Narciarskie (1 seria); **17.00** Teleexpress; **17.05** Skoki Narciarskie (2 seria); **18.30** Jaka to melodia?; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.15** Młody Piłsudski (3) – serial historyczny TVP **21.15** Zakochana Jedyńka – Grace księżna Monako – film obyczajowy, Szwajcaria/Włochy/Belgia/Francja/USA 2014, reż.: Olivier Dahan, wyk.: Nicole Kidman, Tim Roth, Frank Langella, Paz Vega **23.05** Siedmiu wspaniałych – western, USA 2016, reż.: Antoine Fuqua, wyk.: Denzel Washington, Chris Pratt, Ethan Hawke, Vincent D'Onofrio, Haley Bennett **01.25** Jaka to melodia? **02.20** Jej twarz – dramat, USA 2016, reż.: Sean Penn, wyk.: Charlize Theron, Javier Bardem, Jean Reno **04.30** Z pamięci **04.35** Zakończenie dnia

TVP 2

04.35 Dla niesłyszących – Słowo na niedzielę – Skąd brać nadzieję; **04.40** Barwy szczęścia (2154) – serial obyczajowy TVP; **05.15** Barwy szczęścia (2155) – serial obyczajowy TVP; **05.45** Barwy szczęścia (2156) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Dla niesłyszących – M jak miłość (1477) – serial TVP – wyk.: Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska, Małgorzata Pieńkowska, Robert Moskwa, Barbara Kurdej – Szatan, Rafał Szatan; **11.05** Robbie Williams Christmas Present – wywiad; **11.40** The Voice Senior (3) Przesłuchania w ciemno; **12.45** The Voice Senior (4) Przesłuchania w ciemno; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2020 – widowisko muzyczne; **16.25** Rodzinka.pl (267): Wyścig do smoczka – serial komediowy TVP; **16.55** Na dobre i na złe (760): Bliscy nieznajomi – serial TVP; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.25** Czar Par – program rozrywkowy **19.30** Czar Par – dogrywka – program rozrywkowy **20.05** Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert **21.00** Jak dogryźć mafii – film fabularny, USA 2017, reż.: Mark Cullen, wyk.: Bruce Willis, John Goodman **22.45** Echo serca (32) – serial TVP, wyk.: Antoni Pawlicki, Kamila Baar – Kochańska, Przemysław Sadowski **23.40** Pani Hyde – film fabularny, Belgia/Francja 2017, reż.: Serge Bozon, wyk.: Isabelle Huppert, Romain Duris, Jose Garcia **01.20** Nieziemskie kłopoty – komedia, Niemcy 2015, reż.: Isabel Kleefeld, wyk.: Dieter Hallervorden, Anja Kling, Franziska Troegner **03.00** Krótka historia czasu **04.35** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie – Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – co pół godziny; Wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda; **06.59** Serwis Info Poranek; **07.21** Pogoda Info; **07.29** Serwis Info Poranek; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Pogoda Info; **11.02** Serwis Info Dzień weekend; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.59** Serwis Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda Info; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.51** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień weekend **14.51** Pogoda Info; **14.59** Serwis Info Dzień weekend; **15.30** Kościół z bliska – magazyn; **15.59** Info Dzień; **16.52** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.04** Teleexpress Extra; **17.21** Teleexpress na deser; **17.36** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Studio Zachód; **19.00** Głębia ostrości; **19.25** Serwis Info Wieczór weekend **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20ta **21.00** W pełnym świetle **21.24** Flesz Info Wieczór **21.40** Studio Lotto **21.49** Strefa starcia **23.00** Info Wieczór **23.21** Nie da się ukryć Extra **00.00** Serwis Info Wieczór weekend **00.03** Magazyn śledczy Anity Gargas **00.40** Woronicza 17 **01.55** Wiadomości **02.23** Gość Wiadomości **02.50** Minęła 20ta **03.50** W pełnym świetle **04.14** Flesz Info Wieczór **04.40** Głębia ostrości **05.13** Agrobiznes **05.30** Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Historia Królowej Estery; **06.55** Ojciec Klemens Vismara; **07.30** Spotkania z ekologią; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.50** Relekcje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Słowo Życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **09.10** Spotkanie z M. Buczek; **09.15** Katecheza bpa Antoniego Długosza; **09.30** Msza święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **10.35** Niedziela; **10.40** Cuda Jezusa; **11.30** Nasze pasje; **12.00** Anioł Pański; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.25** Święty na każdy dzień; **14.30** Harcerska dola; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **17.00** Tam, gdzie Bóg płacze; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Relekcje Adwentowe; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Opowieść Starego Testamentu **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec – audycja modlitewna **20.50** Myśląc Ojczyzną **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Retrospekcja **21.45** Samson i Dalila **22.40** Syria **23.00** Jak my to widzimy **23.30** Tam, gdzie Bóg płacze **00.00** Programy powtórkowe

Film obyczajowy
GRACE, KSIĘŻNA
MONAKO

TVP 1 – 21.15

Życie gwiazdy filmowej, zawrotna kariera uwieńczona Oscarem i wielka sława to tylko początek baśniowego życia Grace Kelly, skromnej dziewczyny z Filadelfii. Kiedy ma już niemal wszystko, poznaje Księcia Monako Rainera. Zakochują się w sobie od pierwszego wejrzenia. Grace decyduje się porzucić Hollywood dla jednej, najważniejszej roli w swoim życiu – zostaje księżną. Od tej pory plan zdjęciowy zastępują jej europejskie salony. U boku ukochanego od nowa musi zbudować swój świat, w nieznanym kraju, wśród koronowanych głów. Wydaje się, że nic nie jest w stanie przerwać tego pięknego snu. Jednak gdy zbliża się francuska inwazja na Monako w 1960 roku, Grace staje przed zupełnie nowym wyzwaniem. Jej rola w nadchodzącym dramacie okaże się kreacją jej życia.

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telegakup; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Domowe rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **12.00** Co za tydzień – magazyn; **12.35** Mój biegun – film obyczajowy, Polska 2013, reż.: Marcin Głowacki, wyk.: Bartłomiej Topa, Magdalena Walach, Maciej Musiał, Anna Pacheco; **14.20** Piraci z Karaibów – skrzynia umarłaka – film przygodowy, USA 2006, reż.: Gore Verbinski; **17.30** Big Brother Tydzień; **18.30** My Way; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.44** Raport smogowy; **19.45** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **20.00** Mumia – film przygodowy, USA 1999, reż.: Stephen Sommers; **22.30** Krampus, duch Świąt – horror, USA 2015, reż.: Michael Dougherty, wyk.: Emjay Anthony, Adam Scott, Toni Collette; **00.35** MasterChef; **02.05** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **03.05** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **03.25** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.35** Na fali – animacja, USA 2007, reż.: Brannon Ash, Buck Chris; **09.30** Dobra wróżka – film familijny, USA 2010, reż.: Michael Lembeck; **11.40** Opowieści z Narii: Książę Kaspien – USA 2008, reż.: Adamson Andrew; **14.50** Łotr 1. Gwiezdne wojny – historie – USA 2016, reż.: Edwards Gareth, wyk.: Diego Luna, Donnie Yen, Felicity Jones, Forest Whitaker; **17.40** Nasz Nowy Dom; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Piotr Bartłoczyk i Przyjaciele – Polska 2019; **22.05** W rytmie serca (60) – wyk.: Mateusz Damięcki, Barbara Kurdej – Szatan, Maria Dębska, Piotr Frączewski, Piotr Polk; **23.05** Ślad (93) – wyk.: Renata Anita, Mariusz Jakus, Waldemar Błaszczyk; **00.10** Zabić, jak to łatwo powiedzieć – USA 2012, reż.: Andrew Dominik, wyk.: Ben Mendelsohn, Brad Pitt, James Gandolfini, Ray Liotta; **02.30** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Telegakupy TV Okazje

TVP 1

05.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.15** Przysięga (71) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (628) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów – taka historia... (50) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (74): Sztuka translacji – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (70): Powstały z martwych – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (238): Cud – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** BBC w Jedyńce – Dzikie Metropolie; **14.00** Elif (629) – serial, Turcja 2014; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (72); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3574); **18.20** Zapowiedź Wiadomości; **18.30** Korona królów (302); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.30** Leśniczówka (173) **21.00** Teatr Telewizji – Wujek. 81. Czarna ballada – spektakl teatralny, reż.: Robert Talarczyk, wyk.: Ambroży Żychiewicz, Karol Huget, Michał Lupa **22.40** Świat bez fikcji – Pamiętnik z Korei Północnej – film dokumentalny, Austria 2016, reż.: Luca Faccio **23.35** Życie na gorąco (7/9): Wiedeń **01.15** Grace księżna Monako – film obyczajowy, Szwajcaria/Włochy/Belgia/Francja/USA 2014, reż.: Olivier Dahan **03.05** Mój Nikifor – dramat, reż.: Krzysztof Krauze **04.45** Notacje – Marek Budzyński. Zawód architekt **04.55** Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (154): Osobne drogi, część 2 – serial, Niemcy 2018; **06.15** Coś dla Ciebie; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (55): Wirtualni przyjaciele – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2156) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start!; **14.05** Coś dla Ciebie; **14.30** Operacja Zdrowie – Młode zawłaty – Kardiologia; **15.10** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (30): Nowy mieszkaniak – serial, Niemcy 2008; **16.00** Koło fortuny; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Wieź miłość (203); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? **19.35** Barwy szczęścia (2156) – serial obyczajowy TVP **20.10** Barwy szczęścia (2157) – serial obyczajowy TVP **20.40** Kulisy serialu M jak miłość **20.55** M jak miłość (1478) **21.50** O mnie się nie martw (13/13) – serial komediowy TVP **22.50** Kino bez granic – Transfer – thriller, USA 2007, reż.: Gavin Hood, wyk.: Jake Gyllenhaal, Omar Metwally, Reese Witherspoon, Alan Arkin, Meryl Streep, Yigal Naor **01.05** Głęboka woda (9/13): Pobyt tolerowany – serial TVP **01.55** Pani Hyde – film fabularny, Belgia/Francja 2017, reż.: Serge Bozon, wyk.: Isabelle Huppert, Romain Duris, Jose Garcia **03.30** Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **05.57** Agropogoda; **06.45** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.50** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20ta **20.50** Warto rozmawiać **21.40** Studio Lotto **21.49** W tyle wizji **22.31** W tyle wizji Extra **23.00** Info Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.02** Nie da się ukryć Extra **00.32** Pogoda Info **00.45** Wiadomości **01.13** Gość Wiadomości **01.40** Minęła 20ta – prog. public. **02.30** Warto rozmawiać **03.30** W tyle wizji **04.05** W tyle wizji Extra **04.40** Podróże z historią **05.18** Agrobiznes **05.30** Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Samson i Dalila – serial fabularny, Brazylia 2011; **06.45** Katedra w Chartres; **07.50** Rekolacje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wiś to też Polska; **09.25** Słowo Życia; **09.30** Misja Bilaj; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyzną; **11.35** Przyroda w Obiektywie; **11.50** Lusaka; **11.55** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Oповідzi Starego Testamentu; **12.45** Nieoczekiwana podróż; **13.20** Koncert życzeń; **14.10** Misjonarz; **15.05** Ludowa podróż; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Zew natury; **16.55** Świadkowie; **17.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Rekolacje Adwentowe; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przygody Monster Trucków **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec – audycja modlitewna **20.50** Myśląc Ojczyzną **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny **22.00** Stan bezpieczeństwa państwa – program publicystyczny **22.10** Mojesz – 10 przykazań – serial fabularny, Brazylia 2015 **22.55** Święty na każdy dzień **23.00** Sanktuarium Betharram **23.50** 100 cudownych miejsc na świecie **00.00** Programy powtórkowe

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** My Way; **06.50** Nowa Maja w ogrodzie; **07.20** Akademia Ogrodnika; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **12.00** Szkoła – program obyczajowy; **13.00** 19+ – program obyczajowy; **13.30** 19+ – program obyczajowy; **14.00** Ugotowani; **15.00** Szpital – program obyczajowy; **16.00** Szkoła – program obyczajowy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2994); **20.55** Milionerzy; **21.30** Klinika bez tajemnic; **22.35** Zawód: śpiew – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania 2001, reż.: Tony Scott; **01.05** Co za tydzień; **01.35** MasterChef; **03.05** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **03.25** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Tomasz Skrzypniak, Ewelina Ruckgaber, Piotr Mróz; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2974); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2975); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (60); **20.10** MEGA HIT: Plan ucieczki 2 – film akcji, USA/Chiny 2018, reż.: Miller Steven C.; **22.15** Szalony lot – film akcji, USA/Wielka Brytania/Rumunia 2007, reż.: Michael Keusch, wyk.: Steven Seagal, Bazeley Mark, David Alko, MacInnes Angus; **00.40** Grizzly – USA/Kanada 2015, reż.: David Hackl; **02.40** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

Serial M JAK MIŁOŚĆ

TVP 2 – 20.55

Odrzucona Ula zostanie ataku szalu. Nie tyle z powodu rozstania z Bartkiem, co sposobu, w jaki on to robi. Ula wścieknie się, kiedy zostanie pozw o rozwód. Czy zdoła ocalić małżeństwo, czy raczej je ostatecznie zniszczy? Na pewno będzie próbować...

TVP 1

05.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.20** Przysięga (72) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.10** Elif (629) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (302) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (75): Kontrewolucja – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (71): Śmierć w muzeum – serial kryminalny TVP; **11.00** Ojciec Mateusz (239): Hipisi – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedynce; **14.00** Elif (630) – serial, Turcja 2014; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (73) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.00** Klan (3575) – telenowela TVP; **18.30** Korona królów (303); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (174)
20.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
20.55 Zniewolona. Kulisy
21.05 Zniewolona (15) – serial, Ukraina
21.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
23.00 Ocaleni – reality show
00.05 Psy wojny – film fabularny, Wielka Brytania 1981, reż.: John Irvin, wyk.: Christopher Walken, Tom Berenger, Colin Blakely, Jean-Francois Stevenin, Hugh Millais
02.00 Dwa dni, jedna noc – dramat, Belgia/Francja/Włochy 2015, reż.: Jean-Pierre Dardenne, Luc Dardenne, wyk.: Marion Cotillard, Fabrizio Rongione
03.45 Magazyn Ekspresu Reporterów
04.45 Notacje – Zygmunt Choroń. Trzeba było umieć słuchać
05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

04.45 Koło fortuny – teleturniej; **05.20** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (1): Wszystko od początku – serial, Niemcy 2004; **06.15** Pamiętamy – reportaż; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (56): Instrukcja obsługi – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2157) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **14.10** Dla niesłyszących – M jak miłość (1478) – serial TVP; **15.10** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (31): Gorzka prawda – serial, Niemcy 2008; **16.00** Koło fortuny; **16.35** Familiada; **17.10** Wieźmię miłości (204); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi?
19.35 Barwy szczęścia (2157)
20.10 Barwy szczęścia (2158)
20.40 Kulisy serialu M jak miłość
20.55 M jak miłość (1479)
21.50 Echo serca (33)
22.50 Ludzkie historie – Reakcja bliźniacza – film dokumentalny, Wielka Brytania 2017, reż.: Lori Shineski
00.00 O mnie się nie martw (13/13) – serial komediowy TVP
00.55 Rodzinka.pl (267): Wyścig do smoczka – serial komediowy TVP
01.30 Kino bez granic – Transfer – thriller, USA 2007, reż.: Gavin Hood, wyk.: Jake Gyllenhaal, Omar Metwally
03.45 Sekrety Doliny Krzemowej (2): Machina perswazji – serial dokumentalny, Wielka Brytania 2017
04.35 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **05.57** Agropogoda; **06.45** Serwis Info Poranek; **06.50** Wstaje dzień; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.50 W tyle wizji
22.31 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.07 Pogoda Info
00.20 Wiadomości
00.48 Gość Wiadomości
01.15 Minęła 20ta – prog. public.
02.15 W tyle wizji
02.49 W tyle wizji Extra
03.25 Reportaż TVP INFO
03.42 Taśmy bezpieki
04.13 Taśmy bezpieki
04.45 wojsko – polskie.pl
05.16 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Mojżesz – 10 przykazań; **06.45** Sanktuarium Betharram; **07.40** 10 cudownych miejsc na świecie; **07.50** Rekolacje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo Życia; **08.40** Świadkowie; **09.10** Papież Polak do Rodaków; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w wierze; **11.35** Myśląc Ojczyznę; **11.45** Syria; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Sanktuaria polskie; **12.40** Komunikat o śmierci niepotrzebnej; **13.10** Zbrodnie nierozliczone; **13.40** Marana; **13.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.00** Mojżesz – 10 przykazań; **14.45** Nowy kształt wiary; **15.35** Spacer po misji w Gahunga; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Kalejdoskop Młodych; **16.50** Express Studentki; **17.00** Nad wodą; **17.10** Szansa na dziecko; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Rekolacje Adwentowe; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Każdy maluch to potrafi
19.45 Modlitwa z telefonycznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyznę
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Drzewo rodzinne
23.25 Święty na każdy dzień
23.30 Przełamanie barier
00.00 Programy powtórkowe

Serial kostiumowy
ZNIEWOLONA

TVP 1 – 21.05

Katia po raz kolejny przekona się, co znaczy gniew Czerwińskich. Jej matka chrzestna Anna (Julia Aug) spróbuje jej wmówić, że Aleksiej to drań, który ją wykorzysta i porzuci. Tymczasem zakochany w niewolnicy Aleksiej zaplanuje porwanie Katieriny. O swoim zamiarach powie najbliższemu przyjacielowi, Nikołajowi. Czy ucieczka Kiti i Aleksieja się uda?

TVN

04.50 Uwaga!; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **12.00** Szkoła – program obyczajowy; **13.00** 19+ – program obyczajowy; **13.30** 19+ – program obyczajowy; **14.00** Ugotowani – program kulinarno-rozrywkowy; **15.00** Szpital – program obyczajowy; **16.00** Szkoła – program obyczajowy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.20** Na Wspólnej (2995) – serial obyczajowy; **21.00** Milionerzy – teleturniej; **21.35** Wyścig śmierci – film sensacyjny, USA/Niemcy/Wielka Brytania 2008, reż.: Paul W.S. Anderson; **23.45** Superwizjer – magazyn reporterów; **00.20** Kuba Wojewódzki; **01.20** Klinika bez tajemnic; **02.20** Oszuści – serial USA; **02.20** Uwaga!; **02.45** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy – wyk.: Bronisław Cieślak, Marta Leleniewska, Marek Krupski; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **10.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Ewelina Ruckgaber, Piotr Mróz, Tomasz Skrzypniak; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2975); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2976); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (61); **20.05** Wataha (5) – serial sensacyjny, Polska 2014, reż.: Michał Gazda; **21.15** Wataha (6); **22.25** Polowanie na czarownicę – film akcji, USA 2011, reż.: Sena Dominic, wyk.: Graham Stephen, Lee Christopher, Nicolas Cage; **00.30** Poznaj naszą rodzinę – USA 2010, reż.: Paul Weitz; **02.35** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.15** Przysięga (73) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (630) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (303) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (76): Technienie Las Vegas – serial obyczajowy TVP; **10.10** Komisarz Alex (72): Mężczyzna, który patrzy – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **12.55** Natura w Jedynce; **14.00** Elif (631); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (74) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3576) – telenowela TVP; **18.30** Korona królów (304); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (175)
21.00 Wielki Test. Święta Bożego Narodzenia
22.25 Historia bez tajemnic – Moja Solidarność cz. 2. Zwycięstwa i zdrady – film dokumentalny
23.30 SEAL Team – komando Foki (15) – serial, USA 2017
00.25 Kompania X (15) – serial, Kanada 2015
01.15 wojsko – polskie.pl
01.40 Warto rozmawiać – program publicystyczny
02.45 Psy wojny – film fabularny, Wielka Brytania 1981, reż.: John Irvin, wyk.: Christopher Walken, Tom Berenger, Colin Blakely
04.30 Notacje – Maria Wiśniewska. Radio, telewizja i córka – cykl dokumentalny
04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

04.45 Koło fortuny – teleturniej; **05.20** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (2): Tajemnica lekarska – serial, Niemcy 2004; **06.15** Program gminy żydowskiej; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (57): Nudzi mi się – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2158) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **14.10** Dla niesłyszących – M jak miłość (1479) – serial TVP; **15.10** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (32): Sekrety – serial, Niemcy 2008; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Wieźnię miłości (205); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – serial obyczajowy TVP
19.35 Barwy szczęścia (2158) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2159) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale
20.55 Na dobre i na złe (761) – serial TVP
21.55 Na sygnale (252): Czas się żegnać – serial fabularny TVP
22.35 Kino relaks – Jak urodzić i nie zwariować – komedia, USA 2012, reż.: Kirk Jones
00.35 Świat bez tajemnic – Pola Negri. Życie Gwiazdy – film dokumentalny, USA 2017, reż.: Mariusz Kotowski
01.45 Oficer (2/13): Ludzie z miasta – serial TVP
02.50 Kawalerskie życie na obczyźnie – film obyczajowy, reż.: Andrzej Barański
04.35 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **05.57** Agropogoda; **06.45** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy dalej; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.49 W tyle wizji
22.31 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.07 Pogoda Info
00.20 Wiadomości
00.48 Gość Wiadomości
01.15 Minęła 20ta – prog. public.
02.15 W tyle wizji
02.50 W tyle wizji Extra
03.25 Taśmy безпеki
03.56 Taśmy bezpieczeństwa
04.35 Podróże z historią
05.14 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Drzewo rodzinne; **07.25** Przetwarzanie barier; **07.50** Rekolokacje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Każdy maluch to potrafi; **09.00** Kalejdoskop Młodych; **09.20** Express Studencki; **09.25** Sanktuaria polskie; **09.45** Święty na każdy dzień; **09.50** Nad wodą; **10.00** Audiencja Generalna papieża Franciszka; **11.00** Świat na wyciągnięcie ręki; **11.15** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.35** Toliara; **11.50** Poczta z Indii; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** I stanie się światło; **14.00** Filmowe Życiorysy; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Rega!; **17.00** Po stronie prawdy; **17.55** Rekolokacje Adwentowe; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Przygody Mobilków
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Sabina K.
00.00 Programy powtórkowe

TVN

04.45 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.15** Mango – Teleszakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **12.00** Szkoła – program obyczajowy; **13.00** 19+ – program obyczajowy; **13.30** 19+ – program obyczajowy; **14.00** Ugotowani – program kulinarno-rozrywkowy; **15.00** Szpital – program obyczajowy; **16.00** Szkoła – program obyczajowy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2996) – serial obyczajowy, Polska, wyk.: Kazimierz Mazur; **20.55** Milionery; **21.30** My Way; **22.00** Wrogowie publiczni – film sensacyjny, USA/Japonia 2009, reż.: Michael Mann; **00.55** Kości; **01.55** Superwizjer; **02.30** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **02.55** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja? – serial obyczajowy; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Tomasz Skrzypiński, Ewelina Ruckgaber; **13.00** Trudne sprawy – serial obyczajowy; **14.00** Pierwsza miłość (2976); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2977); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (62) – wyk.: Andrzej Grabowski; **20.05** Poznaj naszą rodzinę – USA 2010, reż.: Paul Weitz; **22.15** Atrakcyjny pozna panią – komedia, Polska 2004, reż.: Marek Rębacz, wyk.: Roman Kłosowski, Andrzej Grabowski, Krzysztof Cugowski, Marek Perepeczko; **00.25** Bez bagażu – komedia romantyczna, USA 2013, reż.: David E. Talbert; **02.45** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Teleszakupy TV Okazje

Komedia JAK URODZIĆ I NIE ZWARIOWAĆ

TVP 2 – 22.35

Komedia w gwiazdorskiej obsadzie na podstawie bestsellerowego poradnika dla przyszłych rodziców „W oczekiwaniu na dziecko”. Poznaj pełne nieoczekiwanych zwrotów akcji, splatające się ze sobą historie pięciu par, które stają przed wyzwaniem rodzicielstwa. Guru fitnessu Jules i gwiazdor tanecznego show Evan odkrywają, że celebryckie życie na wysokich obrotach to nic w porównaniu z przygotowaniem do porodu. Wendy właśnie znajduje się w epicentrum burzy hormonów, a gromy, z imponującą precyzją, trafiają w jej męża Gary'ego. Alex uczęszcza na spotkania „bracholi” – świeżo upieczonych ojców, którzy mówią, „jak to naprawdę jest”. Rosie i Marco mają z kolei problem z zupełnie innej beczki: co zrobić, kiedy dziecko pojawia się jeszcze przed pierwszą randką rodziców? Wszyscy będą musieli odpowiedzieć sobie na pytanie: jak urodzić i nie zwariować...

TVP 1

05.35 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.15** Przysięga (74) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (631) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (304) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (77): Przywódca – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (73): Piękna śmierć – serial kryminalny TVP; **11.00** Ojciec Mateusz (241): Remont – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce – Najdziwniejsze pyszki świata; **14.00** Elif (632) – serial, Turcja 2014; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (75) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **17.00** Telexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3577) – telenowela TVP; **18.30** Korona królów (305); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM!

20.35 Ojciec Mateusz (289) – serial kryminalny TVP

21.30 Sprawa dla reportera

22.25 Magazyn śledczy

Anity Gargas

23.00 Magazyn kryminalny 997

23.50 Iskander (4/4) – serial kryminalny, Francja 2017

00.45 Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show

01.25 Komisja morderstw (3/12): Produkt regionalny – serial TVP

02.25 Co słonko widziało – Józef – reż.: Michał Rosa, wyk.: Krzysztof Stroiński

03.25 Sprawa dla reportera

04.25 Magazyn śledczy Anity Gargas

04.55 Notacje – Marek Gaszyński.

Być z muzyką

05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

04.40 Kolo fortuny – teleturniej; **05.15** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (3): Marzenie o lataniu – serial, Niemcy 2004; **06.10** Operacja Zdrowie – Młode zawały – Kardiologia; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka. pl (58): Pstrykasz więc jesteś – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2159) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowe i synowe. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **14.05** Na dobre i na złe (761) – serial TVP; **15.10** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (33) – serial, Niemcy 2008; **16.00** Kolo fortuny; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Wieźmię miłości (206); **18.00** Panorama; **18.25** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowe i synowe. Kto tu rządzi?

19.30 Barwy szczęścia (2159)

20.00 Kulisy serialu

Barwy szczęścia

20.10 Barwy szczęścia (2160)

20.40 Filmowe czwartki – Wiesław Kot (5) – felieton

20.45 Filmowe czwartki – Zakochany Szekspir – komedia, USA 1998, reż.: John Madden, wyk.: Joseph Finnes, Gwyneth Paltrow, Judi Dench, Ben Affleck

23.00 Lakier do włosów – komedia, USA 2007, reż.: Adam Shankman, wyk.: Nikki Blonsky, Brittaney Snow, John Travolta

01.05 Jak urodzić i nie zwariować – komedia, USA 2012, reż.: Kirk Jones

03.00 Zaginiona (5) – Francja 2015

04.05 Art Noc – Scena alternatywna – Daria Zawiałow

04.30 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.45** Serwis Info Poranek; **06.50** Wstaje dzień; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.50** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20-ta

21.00 Nie da się ukryć

21.28 Flesz Info Wieczór

21.40 Studio Lotto

21.50 W tyle wizji

22.31 W tyle wizji Extra

23.00 Info Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.07 Pogoda Info

00.20 Wiadomości

00.48 Gość Wiadomości

01.15 Minęła 20-ta

02.15 W tyle wizji

02.49 W tyle wizji Extra

03.24 Pogoda Info

03.27 Taśmy bezpieki

03.58 Taśmy bezpieki

04.29 Pogoda Info

04.40 Podróże z historią

05.17 Agrobiznes

05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Audiencja Generalna papieża Franciszka; **07.00** Próba wiary. Św. Walenty; **07.50** Rekolacje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Regal; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Po stronie prawdy; **13.20** Niezwykłe stworzenia; **14.05** Idealna fala; **15.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **15.45** Niedziela; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratorów; **17.00** Źródło; **17.05** Drogą ks. Bosco; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Rekolacje Adwentowe; **18.00** Aniol Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone; **19.25** Święty na każdy dzień

19.30 Przyjaciele i bohaterowie

20.00 Informacje dnia

20.20 Różaniec

20.50 Głos Polski

21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia

22.00 Przyroda i ludzie

23.00 Telewizyjny Uniwersytet Biblijny VIII rok

00.00 Programy powtórkowe

Komedia LAKIER DO WŁOSÓW

Puszysta nastolatka Tracy Turnblad (Nikki Blonsky) wierzy, że jej przeznaczeniem jest tańczyć boogie. Dziewczyna marzy o występie w znanym telewizyjnym widowisku. Autor show, przypadkiem obecny na szkolnej potańcówce, zachwyca się popisami Tracy i zaprasza ją do występu w programie. Nastolatka szybko zdobywa sympatię widzów, pozostawiając w cieniu dotychczasową gwiazdę widowiska, Amber von Tussle (Brittany Snow). Podstępna Amber postanawia wyeliminować rywalkę, lecz jej spisek wywołuje tylko wielki chaos...

TVP 2 – 23.00

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **12.00** Szkoła – program obyczajowy; **13.00** 19+ – program obyczajowy; **13.30** 19+ – program obyczajowy; **14.00** Ugotowani – program kulinarno-rozrywkowy; **15.00** Szpital – program obyczajowy; **16.00** Szkoła – program obyczajowy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2997) – serial obyczajowy, Polska, wyk.: Kazimierz Mazur; **20.55** Milionerzy; **21.30** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **22.30** Vinci – komedia, Polska 2014, reż.: Juliusz Machulski; **00.55** MasterChef; **02.25** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **02.50** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja? – serial obyczajowy; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Tomasz Skrzypiński, Ewelina Ruckgaber; **13.00** Trudne sprawy – serial obyczajowy; **14.00** Pierwsza miłość (2977); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2978); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (63) – wyk.: Andrzej Grabowski; **20.05** Zła kobieta – komedia, USA 2011, reż.: Jake Kazdan, wyk.: Diaz Cameron, Lucy Punch, Phyllis Smith, Segel Jason; **22.00** Wszystko albo nic – komedia romantyczna, Czechy 2016, wyk.: Klara Issova, Lubo Kostelný, Michał Żebrowski; **00.30** Chirurdzy; **01.25** Chirurdzy; **02.30** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.20** Przysięga (75) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.10** Elif (632) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (305) – telenowela historyczna TVP; **09.10** Magazyn śledczy Anity Gargas; **09.45** Okrasa łamie przepisy – Smak suszonych owoców; **10.15** Komisarz Alex (74): Zabójczy tarot – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (242): Filmowcy – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyne – Niedźwiedzie w krainie śniegu; **14.00** Elif (633); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (76); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3578); **18.30** Korona królów – taka historia... (51); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Dziewczyny ze Lwowa (52): Znowu razem? – serial obyczajowy TVP

21.30 Reguła milczenia – dramat, USA 2012, reż.: Robert Redford, wyk.: Robert Redford, Shia LaBeouf, Julie Christie, Sam Elliot

23.40 Groźny błękit – film fabularny, Hiszpania 2013, reż.: Gonzalo Lopez Gallego, wyk.: Miguel Angel Munoz, Alejandro Albarracin, Manuela Velles, Marta Milans

01.30 SEAL Team – komando Foki (15) – serial, USA 2017

02.25 Kompania X (15) – serial, Kanada 2015

03.20 Magazyn kryminalny 997

04.00 Ocaleni – reality show

05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

04.40 Koło fortuny – teleturniej; **05.15** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (4): Oba- wa o Elenę – serial, Niemcy 2004; **06.10** Anna Dymna – spotkajmy się – Agnieszka Wydra; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka. pl (59): Młodość nie zna strachu – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2160) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowe i synowe. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start!; **14.10** O mnie się nie martw (13/13) – serial komediowy TVP; **15.10** Doktor Kleist – lekarz rodzinny (34) – serial, Niemcy 2009; **16.00** Koło fortuny; **16.35** Familiada; **17.10** Wieź miłość (207); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowe i synowe. Kto tu rządzi? **19.30** Barwy szczęścia (2160) – serial obyczajowy TVP

20.00 Kulisy serialu Barwy szczęścia

20.10 Barwy szczęścia (2161) – serial obyczajowy TVP

20.45 Wszyscy moi mężczyźni – komedia, USA 2017, reż.: Hallie Meyers – Shyer, wyk.: Reese Witherspoon, Nat Wolff, Jon Rudnitsky

22.30 Muzyka na weekend – magazyn muzyczny

23.40 Rosa: Chmury nad Kapsztadem – komedia, Niemcy 2015, reż.: Michael Karen, wyk.: Alexandra Neldel, Sara Fazilat, Janek Rieke

01.20 Zakochany Szekspir – komedia, USA 1998, reż.: John Madden, wyk.: Joseph Finnes, Gwyneth Paltrow, Judi Dench, Ben Affleck

03.25 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.36** Pogoda Info; **06.39** Wstaje dzień; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.06** Pogoda Info; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Serwis Info Poranek; **08.10** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.24** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.50** Pogoda Info; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.49 W tyle wizji
22.31 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.07 Pogoda Info
00.20 Wiadomości
00.48 Gość Wiadomości
01.15 Forum
02.15 W tyle wizji
02.50 W tyle wizji Extra
03.25 O co chodzi
03.55 Taśmy bezpieki
04.26 Taśmy bezpieki
04.58 Podróże z historią
05.38 Agrobiznes
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Oratorium średniowieczne; **07.25** Przyroda i ludzie; **07.50** Rekolacje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Głos Polski; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Serce i oblicze Boga; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Św. Gerard Majella; **13.15** Przeszedł czyścić na ziemi; **14.15** Święty na każdy dzień; **14.20** Bernadetta księżniczka z Lourdes; **14.55** Słowo Życia; **15.00** Modlitwa w Godzinie Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.35** Świat na wyciągnięcie ręki; **17.00** Nasze pasje; **17.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Rekolacje Adwentowe; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Westerplatte Młodych; **18.55** Niedziela; **19.00** Warto zauważyć... **19.30** Opowieści Theo **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny

22.00 Ziemia Obiecana
23.00 Rotmistrz Pilecki
23.30 Serce Afryki
00.00 Programy powtórkowe

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **12.00** Szkoła – program obyczajowy; **13.00** 19+ – program obyczajowy; **13.30** 19+ – program obyczajowy; **14.00** Ugotowani – program kulinarno-rozrywkowy; **15.00** Szpital – program obyczajowy; **16.00** Szkoła – program obyczajowy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga!; **20.00** Gwiezdne wojny, część VII: Przebudzenie mocy – film przygodowy, USA 2015, reż.: J.J. Abrams; **22.55** Matrix – film sci-fi, USA 1999, reż.: Lana Wachowski, Andy Wachowski, wyk.: Keanu Reeves, Laurence Fishburne; **01.40** Kuba Wojewódzki; **02.40** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **03.00** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Tomasz Skrzypniak; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2978); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2979) – wyk.: Aneta Zajac, Aleksandra Zienkiewicz; **18.45** MIKOŁAJOWY BLOK REKLAMOWY; **18.55** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (23) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kipiel – Sztuka, Bartosz Żukowski, Barbara Mularczyk; **20.00** Gwiezdne wojny. Część VIII – Ostatni Jedi – USA 2017, reż.: Johnson Rian; **23.15** Sekretne okno – thriller, USA 2004, reż.: David Koepp, wyk.: Depp Johnny, Turturro John, Maria Bello, Hutton Timothy; **01.30** Babilon Boks; **02.30** Tajemnice losu; **04.55** Disco gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

Dramat REGUŁA MILCZENIA

TVP 1 – 21.30

Jim Grant (Robert Redford) jest wdowcem samotnie wychowującym córkę. Pracuje jako prawnik na przedmieściach Nowego Jorku. Pewnego dnia jego świat wywraca się do góry nogami. Młody, ambitny dziennikarz Ben Shepard (Shia LaBeouf) odkrywa jego prawdziwą tożsamość. Okazuje się, że w latach 70. Jim był aktywistą radykalnego lewicowego ruchu studenckiego. Oskarżony o morderstwo, od 30 lat ukrywa się przed wymiarem sprawiedliwości. Teraz Jim musi uciekać – a jednocześnie ujawniając pewne wydarzenia z przeszłości, próbować odzyskać swoje dobre imię.

TVP 1

05.15 Klan (3574) – telenowela TVP;
05.35 Klan (3575) – telenowela TVP;
06.00 Klan (3576) – telenowela TVP;
06.25 Sprawa dla reportera; **07.20** Rok w ogrodzie; **07.45** Rok w ogrodzie Extra;
08.00 Pełnosprawni – magazyn dla niepełnosprawnych; **08.25** wojsko – polskie. pl; **08.55** Studio Raban; **09.20** Rodzinny ekspres – Miłość do bliźniego; **09.50** Kan-gurek Joey – film fabularny, Australia/USA 1997, reż.: Ian Barry, wyk.: Tony Briggs, Jamie Croft, Amex McKenna, Rebecca Gibney; **11.40** Młody Piłsudski (3); **12.35** Boży Wariat – film dokumentalny; **13.40** Okrasa łamie przepisy; **14.10** Z pamięci – Stanisław Manturzewski; **14.20** Jak to działa; **14.45** Kulisy – Postaw na milion; **14.55** Ojciec Mateusz (289); **15.45** Skoki Narciarskie – Puchar Świata Engelberg – konkurs indywidualny (studio); **16.00** Skoki Narciarskie (1 seria); **17.00** Teleexpress; **17.05** Skoki Narciarskie (2 seria); **18.30** Postaw na milion; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn interwencyjno-sledczy
20.35 Komisarz Alex (163): Nieczysta gra – serial kryminalny TVP
21.30 Hit na sobotę – Gold – film akcji, USA 2016, reż.: Stephen Gaghan, wyk.: Matthew McConaughey, Edgar Ramirez, Bryce Dallas Howard, Corey Stoll
23.40 24 godziny po śmierci – film akcji, Hongkong/USA 2017, reż.: Brian Smrz, wyk.: Tanya van Graan, Paul Anderson, Ethan Hawke
01.20 Reguła milczenia – dramat, USA 2012, reż.: Robert Redford, wyk.: Robert Redford, Shia LaBeouf, Julie Christie, Sam Elliot
03.25 Z pamięci – Stanisław Manturzewski
03.30 Zakończenie dnia

TVP 2

05.15 Barwy szczęścia (2157) – serial obyczajowy TVP; **05.45** Barwy szczęścia (2158) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Dla niesłyszących – M jak miłość (1478) – serial TVP, wyk.: Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska, Małgorzata Pieńkowska, Robert Moskwa; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **10.55** Pogoda; **11.00** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** To je Borowicz. Podróż ze smakiem; **12.00** The Wall. Wygraj marzenia; **12.55** O mnie się nie martw (13/13) – serial komediowy TVP; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.10** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2019 (1) – widowisko muzyczne; **16.10** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **17.00** Dla niesłyszących – Słowo na niedzielę – Ile masz w sobie z Azacha?; **17.10** Piłka nożna – PKO Ekstraklasa: 20.kolejka: Wista Płock – Piast Gliwice (studio); **17.20** Piłka nożna – PKO Ekstraklasa: 20.kolejka: Wista Płock – Piast Gliwice
19.35 Lajki!
20.05 The Voice Senior (5) Bitwa
22.25 Szansa na sukces. Opole 2020 (2) – widowisko muzyczne
23.35 Wszyscy moi mężczyźni – komedia, USA 2017, reż.: Hallie Meyers – Shyer, wyk.: Reese Witherspoon, Nat Wolff, Jon Rudnitsky, Michael Sheen, Pico Alexander, Candice Bergen, Lake Bell, Lola Flanery, Eden Grace Redfield, Reid Scott, Dolly Wells, Jen Kirkman, P.J. Byrne, Josh Stamberg, Paige Spara, Hank Chen, Alex Alchey, Michael Cyril Creighton, Shi Ne Nielson
01.25 Nieuchwytni – film akcji, USA 2015, reż.: Daniel Benmayer, wyk.: Taylor Lautner, Marie Avgeropoulos, Adam Rner
03.00 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie: Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.21** Pogoda Info; **06.59** Serwis Info Poranek; **07.21** Pogoda Info; **09.15** Salon dziennikarski – program publicystyczny; **09.59** Serwis Info Dzień weekend – co pół godziny; w tym Info Poranek, Pogoda, przegląd porady; **10.23** Pogoda Info; **14.22** Pogoda Info; **14.29** Dla niesłyszących. Serwis Info Dzień weekend w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **15.00** Debata TVP INFO; **15.54** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.04** Teleexpress Extra; **17.21** Serwis Info Dzień weekend; **17.32** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobięcym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.50 Studio Polska
23.30 Info Wieczór
00.00 Salon dziennikarski
00.53 Wiadomości
01.21 Gość Wiadomości
01.50 Minęła 20-ta
02.50 Nie da się ukryć
03.18 Flesz Info Wieczór
03.41 Kobięcym okiem
04.09 Reportaż TVP INFO
04.25 Anatomia startu
05.28 Głębia ostrości
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Ziemia obiecana; **07.00** Rotmistrz Pilecki; **07.30** Wspomnienie o Marszałku; **07.50** Rekolekcje Adwentowe; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo Życia; **09.00** Król Dawid; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.20** Święty na każdy dzień; **10.25** Myśląc Ojczyzna; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć...; **12.50** Porady Medyczne Bonifratrów; **13.20** Siódmy sakrament; **13.45** Ocalić od zapomnienia; **13.55** Niedziela; **14.00** Matka Teresa; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** W kolorze płomienia; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Rekolekcje Adwentowe; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Katecheza bpa Antoniego Długosza
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Historia Królowej Estery
23.00 Święta Teresa z Lisieux
00.00 Programy powtórkowe

Film akcji
GOLD

TVP 1 – 21.30

Kenny Wells ostatnio nie ma szczęścia w interesach. Rozpaczliwie potrzebuje więc spektakularnego przełomu. Postanawia zdobyć fortunę dzięki swemu zamiłowaniu do przygód i ryzyka. Wraz z szanowanym podróżnikiem Michaeliem Acostą wyrusza do Indonezji, by w sercu tamtejszej dżungli szukać złota. Ryzyko jest ogromne, mało kto wierzy w powodzenie misji, a jednak przecucie Wellsa okazuje się prawdziwe. W jednej chwili z podupadającego biznesmena staje się milionerem i gwiazdą Wall Street. Ale tam, gdzie są wielkie pieniądze, zaczynają się wielkie kłopoty. Chętnych do podziału złotego tortu znajduje się coraz więcej: począwszy od indonezyjskich władz, poprzez różnej maści cwaniaków, a na CIA kończąc. Kenny Wells, zamiast cieszyć się luksusem, będzie musiał zmierzyć się z ludźmi, dla których oszustwo to chleb powszedni.

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Na Wspólnej Omnibus (762) – serial obyczajowy, Polska; **12.50** Top Model – program rozrywkowy; **14.25** Milionerzy – wydanie specjalne; **15.25** Kobieta na krańcu świata; **16.00** Domowe rewolucje – program rozrywkowy; **17.00** Starsza pani musi fiknąć; **18.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.44** Raport smogowy – poznaj kolory powietrza; **19.45** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **20.00** Piraci z Karaibów: na krańcu świata – film przygodowy, USA 2007, reż.: Gore Verbinski, wyk.: Johnny Deep, Orlando Bloom, Keira Knightley; **23.35** The Family Stone – komediodramat, USA 2005, reż.: Thomas Bezucha, wyk.: Dermot Mulrooney, Sarah Jessica Parker; **01.35** MasterChef – program rozrywkowy; **03.05** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **03.25** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Aloha, Scooby-Doo! – animacja, USA, reż.: Maltby Tim; **10.10** Ewa gotuje; **10.45** Moje Disco – moje wszystko; **11.50** Asterix i wikingowie – animacja, Francja 2006, reż.: Jesper Moller, Stefan Fjeldmark; **13.35** Krokodyl Dundee – komedia przygodowa, Australia 1986, reż.: Peter Faiman; **15.45** Piotr Bartłoczyk i Przyjaciele; **17.45** Chłopaki do wzięcia; **18.20** Chłopaki do wzięcia; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Świat według Kiepskich (65) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kipiel – Sztuka, Bartosz Żukowski, Barbara Mularczyk, Ryszard Kotys, Dariusz Gnatowski; **20.05** Gala Free Fight Federation; **23.30** Witajcie w dżungli – USA 2003, reż.: Berg Peter, wyk.: Johnson Dwayne, William Scott Seann; **01.55** Ani słowa więcej – komedia romantyczna, USA 2013, reż.: Nicole Holofcener; **03.55** Tajemnice losu; **04.55** Disco gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 6 XII 2019 r.

Praca w opłatkarni jest ciężka i czasochłonna. Nadweręża nie tylko ręce, ale i kolana. Jednak, jak mówią siostry, żadnego wysiłku nie da się porównać ze współudziałem w przygotowaniu mieszkania dla Chrystusa w ludzkich sercach.

Siostry bernardynki z Łodzi prowadzą opłatkarnię od przeszło 30 lat. Już podczas pieczenia opłatków myślą, jaka będzie Wigilia w danym domu, czy zwaśniona rodzina się pojedna.

– W latach 80. bp Józef Rozwadowski nalegał na matkę przełożoną, aby otworzyć opłatkarnię. Nasi księża zaopatrywali się w opłatki, komunikanty i hostie u sióstr sakramentek w Warszawie. One zaś nie dawały rady napiec na diecezję łódzką i warszawską – wspomina s. Józefa. Maszyny do robienia ciasta i nawilżacz z Niemiec czekały w klasztorze już od wielu lat, ale w tamtych czasach trudno było otrzymać pozwolenie na budowę klasztoru, a co dopiero na działalność gospodarczą. Pierwsze wypieki odbywały się nieoficjalnie.

– Opłatkarnia powstała w 1986 r. i ruszyła tuż przed Bożym Narodzeniem. Oprócz podstawowych, niezbędnych elementów matka przełożona zamówiła szafę do przechowywania nawilżonych komunikantów. I to wszystko dotarło do nas w jednym transporcie, 2 października. Niemiecką maszynę na dwanaście płyt pomógł nam zdobyć i sfinansować abp Władysław Ziśłek, który był kiedyś naszym kapłanem. Poświęcił swój urlop, by głosić konferencje w kościołach, a przy okazji zbierał datki na naszą maszynę. W 1986 r. miała wartość dwóch mercedesów – opowiada s. Józefa.

Fachowcy z Niemiec uruchomili urządzenie i pokazali, jak ich używać. Pierwsze komunikanty były gotowe na Adwent 1986 r. Na początku marca siostry dopełniły formalno-

Opłatki z modlitwą Katarzyna Kasjanowicz

ści urzędowych, ale dopiero w okresie przemian ustrojowych działalność została przepisana na klasztor.

– Najpierw zaczęłyśmy na naszej maszynie piec komunikanty i hostie, ponieważ Niemcy nie znają opłatków wigilijnych. To jest zwyczaj polski, chociaż teraz, gdy Polacy rozjechali się po całym świecie, inni też go zapożyczyli. Maszyny do opłatków ze specjalnymi wzorami na górnej płycie są przeznaczone do hostii i opłatków wigilijnych. Teraz mamy pięć maszyn do opłatków wigilijnych i dwie do hostyjnych. Wielkość naszych opłatków dużych to 10 na 18 cm, a małych 6 na 10 cm. Mamy 20 hostii i każda ma inny wzór – wyjaśnia s. Józefa. – Przez wiele lat piekłyśmy opłatki całkowicie ręcznie, ale od zeszłego roku usprawniłyśmy produkcję, ponieważ pan, który robił te maszyny, zmodernizował projekt. Polega to na tym, że przy pomocy sprężarki wpychane jest powietrze, które pomaga otworzyć i zamknąć maszynę automatycznie. To bardzo nam ulżyło. Aktualnie pieką cztery siostry. Ja już nie piekę, ponieważ mam chore ręce, więc tylko pomagam przy sortowaniu. Starsze siostry, które są jeszcze sprawne, wkładają komplety do woreczków z kartką świąteczną.

Opłatkarnia daje siostronom wiele radości, bo jak zauważają, to typowa produkcja dla zakonnic. Niestety, dziś produkcję komunikantów, hostii i opłatków wzięły w swoje ręce prywatne firmy, pozbawiając

w ten sposób zakony kontemplacyjne źródeł dochodu, i tak bardzo ograniczonego.

– Jako siostry kontemplacyjne o klauzurze konstytucyjnej możemy prowadzić dzieła jedynie w obrębie klasztoru – wyjaśnia bernardynka. – Wiele zakonów kontemplacyjnych wciąż piecze opłatki i komunikanty, ale zbyt na ich produkty bardzo się zmniejszył – ocenia. Świeccy producenci rozwoją opłatki na miejsce, co stanowi duże udogodnienie. Nie bez znaczenia jest też konkurencyjność w cenie. Jak zauważa s. Józefa, czasem wystarczy grosz mniej, aby oferta skusiła nabywców.

– Mimo to istnieje duże grono księży, którzy chcą nas wspomagać – podkreśla. – Potrzebujemy środków finansowych na ogrzewanie, elektryczność czy leki dla chorych sióstr. Dawniej byliśmy zakonem żebraczym. Teraz, kiedy kwestowanie się skończyło, naszą kwestą w duchu ubóstwa jest praca w opłatkarni i ogrodzie. Jesteśmy szczęśliwe, że matka Krystyna – która zmarła 28 listopada po długiej i ciężkiej chorobie – podjęła się kiedyś produkcji komunikantów, hostii i opłatków wigilijnych, ponieważ to dzieło i ta praca silnie przybliżyła nas do Pana Jezusa. Przygotowujemy Mu niejako mieszkanie, pięką przaśny chleb, tylko z mąki i wody. Może świeccy producenci też się modlą przy pracy. Ale dla nas uwielbienie Boga jest pierwszym obowiązkiem.

fotografie: arch. sióstr bernardynek

SuperDrob

—
NA ŚWIĄTECZNY STÓŁ
POLECAMY
—

**GOTOWE
DO PIEKARNIKA**

Zapraszamy do sklepów firmowych

Karczew: ul. Armii Krajowej 80 Otwock: ul. Karczeńska 14, ul. Poniatowskiego 1/5